

NICANDRI COLOPHONII POETAE ET MEDICI ANTIQVISSIMI CLARISSIMIQVE ALEXIPHARMACA.

Io. Gorræo Parisiensi medico interprete.

Eiusdem interpretis in Alexipharmaca Præfatio, omnem de uenenis disputationem summatim complectens, & Annotationes.

Ad Reuerendiss. doctissimúmque Cardinalem Io. Bellaium Episcopum Parisiensem.

PARISIIS
Apud Vascosanum, uia Iacobæa, ad insigne Fontis
M. D. XLIX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

PRIVILEGII SENTENTIA.

Cautum est authoritate Regia, ne quis alius præter Vascosanum, Nicandri Alexipharmaca Io. Gorræo Parisiẽsi medico interprete & enarratore, ante sexennium in hoc Franciæ regno imprimat, néue uendat: qui secus fecerit, publicatio librorum, & multa iudicum arbitratu esto. Lutetiæ Parisiorum XII. Cal. Feb. M. D. XLIX. ad Cal. Ro.

Guyot.

REVERENDISS. DOCTISSIMOQVE VIRO IOANNI CARDINALI BELLAIO EPISCOPO PARISIENSI IO. GORRAEVS S. P. D.

BSOLVI *tandem hortatu tuo* Re*uerēdissime* Cardinalis, *susceptam alexipharmacôn* Nicandri *uersionem.* Et *quoniā cum tibi primos eius uersus recitarē, eam iam tum placere tibi animaduerti, téque auide insuper percontari & differere de uenenorum facultate, eorúmq; remedijs: & multas dubitationes attulisse, quibus difficillimū esset ex tempore respōsitare, putaui me gratum tibi facturum, si quæ per otiū his de rebus meditatus essem, ea literis mādarem, & amplissimo tuo nomini nuncuparem.* Non *sum autē ueritus animū tuū publicis maximisq; negotijs occupatū & in rē* Christianā *cū summo* Pōtifice *& reliquis religionis nostræ proceribus* Romæ *incumbētem, istorū lectione interpellare, ingenij tui, doctrinæ, & studiorum certus.* Sic *enim res arduas agitas tractásque, ut minimè perturbatus, sic libros omneis & difficillima quæque lectitas, quasi non discere, sed multò antè intellecta reminisci uideare.* Itaque *te &* Nicādro,

& huicquam de uenenis conscripsi disputationi horas aliquot succisiuas haud grauatè daturũ confido, & eò libẽtius, quòd illa breuissimè & quantùm facere potero clarissimè uenenorum naturam atque differẽtias explicabit: deinde cautionẽ quam uitandis ijs adhibere conuenit, postremò generalem omnium curationem comprehendet. Nunc ergo relictis ambagibus quid uenenum sit dicẽdum est.

Quicquid intra corpus assumptũ ita corporis naturæ repugnat, ut uinci ab ea assimilaríque nõ possit, sed è cõtrario corpus immutat, quomodo ipsum cibos solet, uenenum propriè medici appellant. sæpè autem ueneni generalis significatio est, omnia comprehendens, quæ quanuis non sint naturæ cõtraria, uitio tamẽ aliquo & errore, hominem è uita quandóque tollunt. Ad hunc modum & aqua & uinum, à balneo aut cursu, aut alia uehementi exercitatione intempestiuè atque immoderatè exhausta, uenena dici possunt, iisque Dioscorides in uenenorum catalogo locum dedit. sed & ciborum potuúmque præposterus ordo sæpissimè effecit, ut quæ alioquin innoxia, imò uerò optima erant, lethalia euaserint. Sunt autem uenenorum omnium (de his etiam loquor quæ non propriè uenena sunt, ne disputatio imperfecta relinquatur) duæ differẽtiæ. Quippe uel qualitate manifesta, naturæ hominum

nũ repugnant, aut tota ſubſtãtia aduerſautur. To-*tam ſubſtantiam appello id, quod non qualitatum modò, ſed etiam corporũ ſimplicium certo definitóque temperamento conſtituitur.* Eſt *autem rebus omnibus peculiaris quædam mixtio, per quam eiuſmodi ſunt, quales cõſpiciuntur.* Aliter *namque homo elementis qualitatibúſque primis tẽperatus eſt, aliter uipera, aliter pyrethrũ, aliter hyoſcyamus & reliqua omnia: atque ex eiuſmodi temperamento, quædam ſubſtantiæ proprietates emergunt, & cuiuſque rei forma ſpeciéſque conſiſtit.* Proinde *quæ hoc modo agunt, ea tota ſubſtantia, toto genere totáque ſpecie agere dicuntur, ac quoniam ſua cuique ſubſtantia eſt, propriúmque temperamentum, uel ſapientiſsimis philoſophis incognitum, occulta etiam proprietate.* Sic *attractio, retentio, & alteratio nutrimenti perficitur, ſic & quarta facultas quæ alieni ſegregatrix eſt, munus ſuum obit.* Nam *quatuor hæ facultates effectus ſunt totius in quouis corpore ſubſtãtiæ, quæ ex calido, frigido, humido, & ſicco inter ſe mixtis componitur, nõ autem unius aut alterius earum quas in ſe habet qualitatũ.* Ad *eundem modum lepus marinus pulmonem, cantharides renes & ueſicam exulcerant.* Sic *etiam agunt (ut uno uerbo abſoluam) quæcunque nullo inſigni calore, aut frigore aut humiditate, aut ſiccitate præ-*

dita sunt. sunt autē hæc omnium efficacissima uenena, illisq; deuoratis aut alio quouis modo in corpus incidentibus uix ulla medicina hominem periculo subtrahere potest. sunt enim hæc naturæ humanæ non sola quidem aliqua qualitate, ut quæ refrigerant, sed toto genere speciéque deleteria. Illa nanque interdum uincuntur & in nutrimentum animalis abeunt, hæc uerò etiam si quantitate deuorata minima fuerint, sæuissimos tamen pariūt affectus uitámque adimunt. At quæ solis qualitatibus perniciosa sunt, multò minus habent periculi, minimum uerò quæ siccitate aut humiditate animantium corpora immutant: frigore enim & calore actionis uehementia superātur. Qua de re non arbitror quenquā dubitare, qui meminerit has quidem agentes, illas uerò patientes ab omnibus philosophis nuncupatas fuisse, sicut nec de eo quod antè propositum est, in uenenorum numero ea haberi & hominem perimere, quæ uel aliqua simplici qualitate uel gemina in corpus animantis suprà quam ferre possit, agunt. Vita enim aut temperamentum est, aut non potest sine temperamēto constare. Dissoluitur autem id immoderato uel caloris uel frigoris, uel humiditatis, uel siccitatis excessu, aut composita aliqua ex istis intemperie uehementi. Sed hæc omnia pertinent ad posteriorem ueneni signifi-

ni ſignificationem. Nullum enim horum tota ſubſtantia corporibus humanis aduerſum eſt, ſed ſola qualitate, quæ ſi cõtraria temperetur, ipſum in corporis humani nutrimentum facilè ceſſurum ſit. Cuius rei hoc unum poteſt eſſe certiſsimum documentum, quòd niſi multa deuorentur, non ſint futura mortifera, cùm quæ toto genere ſubſtantiáque deleteria ſunt non modò non poſſint unquam concoqui & corpori noſtro ſimilia euadere, ſed etiã multò minus, parciúsque ſumpta interimant. Quanquam & horũ quoque iuſtum modum eſſe oportet, quando nec centeſima ſcintillæ portio urit, nec aquæ ſemiguttula refrigerandi uim habet. In calidorum genere quæ calore ſolo occidũt (nam & alia ſunt que unà cum noxio calore habent & ſubſtãtiæ repugnantiam, ſicut cãtharides, auripigmentũ, & arſenicum) quamplurima habentur & tertij & quarti excalfacientiũ ordinis. Illa ſimul atq; in corpus incidêre, ſpiritus, humores, ſolidáſque partes accendunt: ſingultus, febrem, ſyncopas, uigilias, deliria, & cætera ſummi caloris ſymptomata prouocãt, ac tandem ſoluto uel principis alicuius partis, uel multarum etiam temperamento afferunt mortem. Quæ tamen (ut antè dixi) maleficia non poſſunt à calidis, uti nec contraria à frigidis, proficiſci, niſi eorum magna prorſus copia deuoretur. Siquidem non

potest ullum animal perire, priusquam cordis actio in totum aboleatur. Id autē citra maximam intēperiem non potest contingere. Cor enim non simpliciter quàm par est calidius, aut frigidius, aut humidius, aut siccius moueri desinet. Nā deterius quidem ob istas intēperies munere suo fungetur, non tamen antè moueri desinet prorsus, quàm immensa aut caliditas, aut frigiditas, aut alia qualitas tēperamentum, uímque eius omnem exoluerit. Talis quidem est calidorū facultas. At quæ simpliciter frigida sunt, ut lactuca, protinus atque sunt in uenas & arterias recepta, & in principes admissa partes uehementia symptomata inducunt, stomachi partiúmque ad uentrem attinentium tensionem, tormina, ructus, spirādi difficultatem, suffocationem, capitis grauitatem, torporem, uertigines, mētis abalienationem, cordis palpitationem, ἀσφυξίαν & mortiferas tandem syncopas. Quorum alia quidem facultatis naturalis, alia uitalis, alia animalis, noxā consequuntur. Istis nanque facultatibus, uita animantium omnium continetur, neque una earū incolumi animal interire potest. Itaque à ueneno malè affici necesse est, ac pro sumpti ueneni qualitate, modóque symptomata uaria apparere. Verū quemadmodum morborum aliqui proprij sunt naturalis facultatis, alij autē uel uitali uel animali peculia-

riter accidunt, à quibus tamen reliquæ duæ, pariter perpetiuntur: sic & inter uenena crediderit aliquis esse quæ cor primò & maximè lædūt, uel cerebro aut iecori nocent, reliqua autē duo uitæ principia per consensum afficiunt. Hyoscyamus enim per se, primúmque cerebro molestus esse uidetur, quippè qui similem ebrietati amentiam inducat, in cæteris autem parùm corpus immutet. Ephemeron Colchicū uiribus naturalibus ex professo inimicum esse, quòd præcipuè illud alui profluuium excitet, in quo liquida excrementa aquam referunt, quæ recens mactatas carnes abluerit. Aequè & argenti Spuma, quæ uentris grauitatem, ileónque producit, urinam supprimit, & totum corpus plumbi colore inficit. Deinde uerò malū serpere & in uniuersum corpus diffundi, ut postea & cerebrum & cor sociæ facultatis acerbissimo casu consternantur. Sunt enim certissima duo illa in medica arte principia, et frequētissimè à Galeno usurpata: Corporis humani partes aliquādo per se, primúmq; affici: interdū uerò alijs primò laborātibus consentire: Tum una pereunte facultate aut principe particula, reliquas omnes non post multò interire. Proinde uideri potest necessarium non esse ueneni assumpti substantiam aut qualitatem in cor perpetuò peruadere, sed tātùm cor uel primò ex ueneno laborare, uel ob ue-

neni malignitatem pereunte aliqua facultate, cor collabi per cōsensum ruereque oportere. Quis enim putet cantharidas haustas ad cor deferri, quæ contrario itinere ad renes & uesicam properant? Quibus in partibus cum ulcera excitarint, phlegmonem accenderint, & alia atrocia symptomata inuexerint, non uideatur mirum si inflammentur spiritus, febris acuta oriatur, inde syncope atque deliria superueniant, & tandem nō naturali modò facultate, à qua primùm malum cœpit, sed etiā animali & uitali ex consequenti exolutis, mors tandem hominē inuadat. Quid enim quod & Nicander & Dioscorides cerussæ, ulophoni, salamandræ, & multorum aliorum accidentia describētes, nullum affecti cordis indicium prodidêre? His quidē rationibus non uera esse medicorū sententia uideri potest, ab omni ueneno cor semper impeti. At illa tamen uerissima est, nec temerè à tātis authoribus profecta. In cor enim agūt omnia uenena, siue intrò assumpta sint, siue aliūde in corpus subierint, à parte cui primū insederūt in cordis regionem proreptātia, aut uitiosos quosdā uapores uel malignam qualitatē exhalātia. Nā si uenenū tota substātia animali cōtrariū est, utiq; et dignissimæ, præstātissimæq; totius animalis particulæ, in qua uita est sita, contrariū sit oportet. Quanquā alijs quoq; partibus infestū est, atq; interim dum

rim dum ad cor properat, affecti cerebri aut partiũ facultati naturali deseruientium euidentissima signa exhibeat. siquidem negari non potest pleraq; uni particulæ magis quàm alteri inimica esse, quæ tamẽ sunt omnibus primò & per se noxia. uerũtamẽ si has partes primùm inuaserit, in his non conquiescit, sed ab ipsis ad cor proficiscitur. si uerò primùm cor impetat, ilicò occidit, nec habet necesse in cæteras partes grassari. Cordis enim actione cessante, protinus reliquæ omnes supprimũtur, quãdo non nisi peculiari cordis tẽperie actiones suas perficiũt. Quãobrem illa pereũte, actiones quoq; et cerebri et iecinoris aboleri necesse est: sed nõ è cõtrario, tẽperie eorũ deperdita, cordis simul actionem desinere. Nã si & sentiẽdi et mouẽdi facultas desit, nulláque fiat, ut in ijs quæ per hyemẽ latent animalibus, alimẽti distributio concoctióque: haud tamẽ negãdum quin uiuere animal possit quãdiu cor illæsum permanserit. Quæ igitur de repente interimunt uenena, & paucos intra dies, uel etiam horas, hominem è uita tollunt, non potest dubitari quin cordis in penetralia deferantur, quia corde non affecto tam subita mors non potest contingere. sũt autem cuncta eiusmodi uenena calidissima, & magna ex parte erodentia, uel putrefacientia, sed partiũ prædita tenuitate, adeò ut leuiter à nobis incalescen-

tia, uel nihil etiam perpessa, protinus in uenas arteriásque insinuentur, & in corporis humani præcipuam arcem inuadant. At non sic frigida & quæ crassarum sunt partium deleteria: nõ enim simul ut in uentriculum descendêre, aut alteri inhæsere parti, uim quam possident lethalem exerunt. Deduci nanque illa in corpus oportet priusquam occidãt, & per uenas ire: id quod frigida per se præstare nõ possunt, sed uel à natiuo corporis calore, uel ab alio quopiã adiuuari necesse est. sunt enim frigida natura medicamenta, sicut rectè ueteres prodidêre, potestate frigida. Siquidem quadamtenus refrigerandi potestatem ab animantium corporibus accipiũt, ut & illa calfaciendi. Est enim hoc utrisque cõmune, quod alterationis principium in ipsis à passuro corpore excitatur. sed quæ potestate quidem calida sunt hanc modò mutationem accipiunt, quod à nobis incalescant: quæ uerò natura siue potestate siue per se, aut si aliter loqui placet, frigida sunt, hæc ab animantium calore comminuuntur & motus initium accipiũt. Neque enim aliter uitæ principia refrigerare possunt. Nanq; frigida crassarũ sunt partium & pigra, nec facilè mouentur, inq; uenas insinuantur, nisi nacta sint quod eas extenuet & in subtiles partium meatus deducat. Deducit autem ut causa quidem prima, arteriarum dum se distendũt,

attractio,

attractio, ut materialis autem minúsque præcipua substantiæ tenuitas. Quæ quùm non insit frigidissimis medicamẽtis, eam aliunde necesse est prouenire, nempè uel ab innato nobis calore, uel etiam externo: Quomodo legimus Athenienses hominibus scelestis cicutam cum uino propinare solitos, non optimo quidem & generoso (tale enim cicutæ & omnis alterius ueneni frigidi remediũ est) sed debili quod partium quidem cicutæ crassitiem extenuare, non autem frigiditatem temperare posset. si namq; in uẽtriculo, & prioribus uenis diutius immoretur, calore natiuo paulatim inualescente, & uiribus naturalibus sese recolligentibus expelletur uel etiam concoquetur. Quam ob causam fieri Galenus putauit, ut hominem quidem cicuta iugulet, sturnis uerò præbeat alimentum. Sunt enim homini tũ meatus ampliores, tum caloris maior uis, tum arteriæ ualentius cicutam absorbentes: sturno autem contraria omnia: quo fit ut cicuta in eo & retineatur & cunctetur diutius, & à corde tãquam ligna ab igne, incalescens sese spatio cõcoqui patiatur. Itaque iam perspicuum esse arbitror, uenena omnia per se cordi noxia esse, neque prius uenturam mortem quàm eorum qualitas uel substãtia ipsum afflixerit, prostraueritq;. Vt autẽ ad propositas uenenorum differẽtias redeamus, si propter intempe-

riem pleraque accidunt, certum est in eo genere tot inueniri differentias quot habentur intemperies. Et facilè quidem est compositas per simplices intelligere, ut & tertiam ex duabus primis emanantem. sunt enim uenena quædam non substantia modò, uerum etiā qualitatibus mortifera, à quibus mixta quoque symptomata exoriuntur. Quo in genere maxima pars uenenorum est. Paucissima nanque sunt & propè nulla tota specie deleteria, in quibus calor aut frigus manifestò non exuperet. Quod qui sensu explorare uolet, haud obscure deprehendere possit. Nam & qualitatem & quæ calfaciēdo, refrigerando, humectando siccandóque nocēt, uel etiam prosunt, ratione facilè inuestigamus & assequimur. Vehemēs enim qualitas sensum prorsus commouet, nec latere potest. Ac caliditatem quidem frigiditatémq; medicamenti deleterij ea quæ paulò antè recensui, symptomata consequuntur. Quorum si nullum aut admodum obscurum exhibito ueneno succedit, sed sudores præcipuè pauci frigidique & animi deliquia contingant, tota substantia id esse deleterium certissima fides est. Neque enim licet aliter uim totius substātiæ ueneficā deprehēdere quā uel ex eo quod nulla manifesta qualitas in eo præualeat, nihilq; eorū superueniat quæ eiusmodi uenena sequi solent, uel per experientiā. Quod nō modò de

facultatibus

facultatibus deleterijs uerum est, sed etiam de alexiterijs atque purgatorijs. Hæ nãque per rationẽ inueniri nullo pacto possunt, nisi quòd in quibusdam probabilis tantum suspicio est & coniectura, in ijs maximè quæ propriè & peculiariter mala quædã designant. Nam quod lepus marinus pulmonẽ exulceret, coriandrum in furorem agat, hyoscyamus insaniam & ebrietatem repræsentet, papauer uehementem sopòrem stuporémque inducat, non aliter quàm per experientiam cognouimus. Quippe si rationem horum scrutari uolumus, facilè hallucinabimur, præsertim in postremis duobus, si consideremus utrunque frigidum existere. sic enim debuit utrique idem symptoma succedere, nec ab hyoscyamo insania prouenire, quæ & naturã & causas habet à stupore maximè differentes. Hæc igitur non frigiditate modò corpus exagitant, uerùm tota etiam substantia, sed & inter calida, licet etiam reperire quæ præter noxium calorem, permultas alias continent nocendi facultates. Arsenicum, argentum uiuum, cantharides, chrysocolla, pithyocampe, non tantùm uniuersum corpus inflammant, sed & erodunt, eliquant & putrefaciunt. Horum autem duplex traditur esse discrimen. Alia enim uerè, alia nõ uerè putrefaciũt, Græci sceptica uocãt. Verè quidem putrefaciunt quæ calo-

re, & humore immodico ſcatentia, cū fœtore ſubſtantiam corrumpūt: Non uerè autem quæ ſine fœtore adurunt, colliquant & citra euidentem doloris ſenſum abſumunt, ut Arſenicum, Dryopteris, Aconiton, Sandaracha. Liquant enim illa & tabefaciunt corpus, etiam abſque dolore, quanuis quantitate minima deuorentur, ſed potiſsimùm ſi tenellā in carnem, aut locum calidum humidúmque inciderint. Cuncta enim quæ putredini obnoxia ſunt, calore & humore ſolēt putreſcere. Quare cùm ſanguis, ſicut & illa, calidus exiſtat & humidus, perpetua quædā putrefactio fit tum corporis tum medicamenti, quando & in ſe inuicem agunt, & uiciſsim alterum ab altero perpetitur. Quò fit ut corporis putredo uitari non poſsit, quāuis craſſo atque terreſtri exhibito ueneno in longum tempus differatur. Nam quemadmodum qualitatum primarum uehemens intemperies deleteria eſt, ſic & ſecundæ qualitates à philoſophis nuncupatæ, uenenorum actionem uel accelerant, aut retardant, uel mitigāt, aut etiam efficiunt ſæuiorem. Siquidem pharmacon quod Græci à putrefactione σηπεδονῶδες appellāt, ſi craſſum eſt, in corporibus diutius hæret, et deliteſcit, deinde ſpatio putreſcit, & uicinas ſimul corporis partes erodit & putrefacit, hoc ſolo ab eo quod ſubtilius eſt, & partium magis tenuium differens,

quòd

quòd plureis aliquātò dies hominem uiuere patiatur. Quæ enim tenuia ſunt citius detrimētum afferunt, & altè in corpus ſubeūt, niſi unà cum excrementis, priuſquam corpus iniuria afficiāt, uacuentur, ad quod ipſa etiam partium tenuitas accōmodatiſsima eſt, quæ & miſcetur facilius, nec tam obſtinatè facultati expellenti reſiſtit. Ex his apparet quantum inter uenena tenuium partium & craſſarum interſit. Illa ad agendum quidem pigriora, ſegnioráque ſunt, ut & impunè ſeſe tractari manibus, & ore etiam contineri patiantur, ſed uehementiſsimè poſtea urunt, erodunt, exedunt, diſcruciant, atque morâ uires & perniciem maiorem conquirunt, et ubi ſemel rodere cœperūt, immedicabilia euadunt. Hæc autem citò quidem penetrant & agunt, uerùm mitius adurunt, non uellicant, non morſu laceſſunt, nec eructas creant, ſed citra morſum, citra doloris ſenſum, ſi in uenas & corporis habitum recepta ſunt, carnes colliquant, aut ſi tam bona fortuna fauerit homini ut cibos optimos, plurimósque ingeſſerit, aut antè corpus amuleto præmunierit, aut medicū in promptu nanciſcatur: nō multò pòſt furorem deponunt, & uiribus deſtituta extra corpus propelluntur. Non ſolùm autem ſecundæ illæ qualitates, uenenorū ſunt (ut ita dicam) comites, & miniſtræ, uerum etiam per ſe ſoláque mortis

occaſionem aliquando attulêre. Nanque taurinus ſanguis, & lac cui admixtum coagulum eſt, non alio quàm obſtructione interitũ minitantur. Obſtructionem autem maxima illorum craſsities inducit, præter quam nihil eſt neque in taurino ſanguine, neque in eiuſmodi lacte culpãdum. Expoſui ut arbitror præcipuas uenenorum differentias: & quomodo quodque agat, & corpus immutet ſatis mihi uideor declaraſſe. Nã ſiue per os aſſumpta, ſiue pũctura aut morſu uenenatorũ animalium intromiſſa, ſiue per oculos etiam penetrarint, ut de Baſiliſci ueneno proditur, ſiue per odoratum aut reſpirationem aut poros & ſpiramenta cutis, ſiue aliter in corpus recepta ſint, in cor, niſi ſedulò ſuccurratur, deferri docuimus, & quo citius ad cor peruenerint eo mortem celeriorem contingere. Perueniunt autem aut ſubſtantia ſua, aut uenenatos uapores exhalantia, aut ſanguinem etiam inficientia qui in cordis uentriculos admitti debet. Dictum autem præterea eſt, omnia initium motionis à calore noſtro accipere, ſiue frigida ſiue calida ſint, etiã ſi multò minus negotij in excitandis ad motum calidis quàm frigidis pharmacis impendatur, omnium autem minimum in ijs quæ uiuentia animalia iaculantur. Hæc enim à uiuentibus profecta, principium motus ſecum quodammodo uidentur attuliſſe. Reliquas

ſe.Reliquas autẽ differentias perſequi ſuperuacaneũ puto,ut uenenorum alia naturalia eſſe,alia artibus quibuſdam concinnari. Ex naturalibus autem hæc animalia eſſe, cuiuſmodi ſunt cantharides, bupreſtis, ſalamandra, araneus, buffo, rana rubeta & quæ in paludibus degens muta eſt. Hæc uerò, animaliũ partes aut excrementa, ut recens taurinus ſanguis, animalium maximéque equorum ſudor, extrema cerui cauda, rabidi canis ſaliua, & ſerpentiũ uirus. Hæc uerò ſemina, ut hyoſcyamus, coriandrum, cicuta, nigella, pſyllium. Hæc uerò liquores, ut opiũ, carpaſi liquor, thapſiæ ſuccus, elaterium, mandragoras. Hæc uerò radices, ut chamæleon, aconitum, thapſia, ueratrum, ixias, ephemerum. Alia uerò arbores, frutices, aut herbas eſſe, ut ſmilax quam Latini taxum nuncupant: ſolanum furioſum, ſardonia herba quæ ranunculi ſpecies eſt, papauer cornutum, pharicum atque toxicum. Quædã præterea metallica eſſe ut gypſum, calx, auripigmentum, ſandaracha, argenti ſpuma, adarce, plumbum, & argentum uiuum. Poſtremò nonnulla domeſtica, & in quotidiano uitæ uſu hominibus eſſe, ut ſtatim à balneo, curſu, aut alia uehementi exercitatione, epota affatim aqua, aut uinum. Per artem autem parantur plæraque non modò ex uenenoſis, ſed etiam optimis rebus. Nã & carnes tam

piscium quàm terrestrium animalium assatæ, si calidæ illicò inuoluantur, & conclusæ uaporem non exhalēt, euadūt uenenatæ. Similiter & lacti quod alioquin optimum est, si quis paulò antè quam sumatur coagulum indiderit, mortiferum efficit. Per artem fit cerussa, et argētum quòd uulgò sublimatum dicunt, & sexcentæ aliæ uenenorum species, quorum compositionē Orpheus cognomēto theologus, Orus Mēdesius, Heliodorus, & Aratus uersibus aliquādo prodiderūt, quas hic recensere longū esset, & inutile: atque, ut Galeno uidetur, perniciosum.

Ad secundā igitur propositæ disputationis partē me conferam, & qua ratione uenena aliquis præcauere posit, & quibus ea signis deprehendat exponam. Rem sanè aggredior difficilem, propterea quòd tam dolose uenena præparant qui clàm ijs homini insidias moliuntur, ut uel peritissimos sæpe decipiant. Habet autem hæc præcautio geminas partes, quarum altera in ijs quæ offeruntur dijudicādis & fugiēdis uersatur: altera uerò & uictus rationem, & amuleta præscribit, quibus, si quod fortè imprudentes ingesserimus, innocuum euadat. De quibus cum dico, nemo à me exigat familiæ & seruorū sibi tradi disciplinam. Sunt enim hæc præcepta in optimi & prouidi œconomi industria, curáque cōstituta. Vt, neminem qui suspectū habet uenenum,

debere

debere se salutémq; suam seruis quibuslibet credere, sed paucis, quorum & fidem anteà perspexerit & multis sibi deuinxerit beneficijs. Non esse etiam quosuis in culinam admittẽdos. Cibos coquo aut alteri non leuiter quidem summóque labro tenus, sed maiore copia prægustandos esse. Vinaria uasa diligenter & aperto in loco collocanda, ne quis ea inficiat, aut reptilia (quæ mirum in modum uini odore trahuntur) irruant, aliáque uenenata animalia è tecto in ea dilabantur. Equorum sellas & habenas summa diligentia custodiẽdas, ne à sceleratis hominibus delibutorio ueneno contingantur. Id enim postea à calore natiuo eius qui equo insidet per poros manus atque femorum in uenas & arterias insinuatur. Verùm hæc, ut dixi, non tam sunt medici quàm œconomi officia. Itaque quod ars ipsa dictat, nunc expediã. Hominem inter omnia animantia, medio ferè temperamẽto esse apud medicos, & philosophos conuenit: ex quo sequitur cuncta, quæ homini contraria sunt, tantũ à temperie abesse quantò maiorem habẽt cum homine repugnantiã. Quare si mediocritatem temperamenti mediæ quoque qualitates consequuntur, uenena quibus nihil magis est aduersum homini, summis immoderatisque esse prædita qualitatibus necesse est. Quamobrẽ in ueneni suspicione primum hoc præceptum esto, vi-

tanda esse omnia in quibus qualitas aliqua excellit. Porrò qualitates intelligo non caliditatem solùm & frigiditatem, & humiditatem & siccitatem, sed etiam reliquas quæ ex primis originem accipiunt, dulcedinem, acrimoniam, acerbitatem, aciditatem, salsedinẽ, amarorẽ, astrictionem, & reliquas omnes saporum odorúmque differentias. Nec dulcedinem quidem excipio, quòd sæpè uel tetri ueneni ingratum saporẽ prætexit & celat, sicut medici pueris amara propinantes absynthia prius oras pocula circùm, ut ait Lucretius, illinunt mellis dulci flauóque liquore: uel multis etiam perniciosis uenenis, ueluti aconito & arsenico, cõgenita est. Ephemero etiam tanta inesse dulcedo dicitur, ut miram incautè uescẽtibus adferat uoluptatem. Insunt autem eiusmodi qualitates uenenis non aliqua modò manifesta qualitate, uerùm tota etiam substantia deleterijs. Et ferè quidem singula quasdam peculiares habent, quarum cognitio ad propriam cuiusque curationem potius quàm ad præcautionem conducit. Proinde ne illæ lateant, expedit gustus organa habere quantum fieri potest temperatissima, & ab omni externa qualitate uacua. Quamobrem os aqua pura optimáque (quæ ut ἄποιος est, sic nullum ori saporem inducit qui ciborũ iudicium peruertat, sed præterea eluit omnẽ quicquid altius linguæ insederit)

ſederit) colluere oportet priuſquam edas bibáſq;, & diligenter attentum eſſe, nec animũ ab ijs quæ ore contines ulla cogitatione auocare. Nam *qui uel uoluptate aliqua irretiti capiuntur, aut mentẽ curis aliquibus occupãt intendúntque, hi uel uitioſas qualitates non animaduertunt, uel etiã guſtu proditas non reijciunt, ſed quaſi obliti trãſglutiunt.* Has *quoque ne deprehẽdas ingẽs fames aut ſitis efficit, quæ nullo delectu temerè rapta ingerit, nec ſaporũ diſcrimina diſtinguit.* Itaque *uel famem & ſitim fugere oportet, uel in maiore ſiti faméque non ſunt uniuerſa raptim bibenda & comedenda.* Nec *uerò id tantùm incõmodi habet fames, ſed in multò maius periculum adducit hominem, quandò & uenæ plurimùm exinanitæ & cibum uehementer appetentes, uenenum, ſi fortè aliquis ipſum non deprehenſum uorarit, auidius ad ſe pertrahunt, & in intima uiſcera cordíſque arcem immittunt.* At *uerò uenefici ſceleſtique homines iſta intelligẽtes, ſynceris uenenis eam ob rem abſtinent, ſed amaritudinem admixtis dulcibus, & odoris grauitatem odoramentis temperant.* Neque *fraudem quidem iſtam facilè eſt patefacere, & uenenum hoc modo porrectum auerſari, niſi quis ab omnibus cõditis elaboratíſque cibarijs ſibi ſtatuerit abſtinẽdum.* Eſt *enim ſimplex cibus nõ tantùm in ueneni ſuſpi-*

cione, sed etiam ad tuendam ab omni iniuria sanitatem optimus. Restat nunc altera pars præcautionis, quæ antidotis atque amuletis corpus præmunit. Antidota appellamus quæ non quidem extrinsecus imposita, sed intra ipsum assumpta, uenenis resistūt & medentur. Sunt autem illa & ad præcautionem & ad curationem efficacia, dispari tamen (ut postea dicemus) modo. Confert autem in primis aliquid semper præcomedisse, eóq; cibo inefficacia quæ fortè superingesseris reddidisse uenena. Hebetant enim uenenorum maleficia, cibi quoque simplices qui nobis in usu quotidiano habentur, ueluti panis copia, cum debili aut mediocri uino in ientaculo, parúmque ante prandium assumpta. Sic enim obstrusis à præsumpto nutrimento quod non facilè digeritur, meatibus, nō tam citò permeant uenena, ínque uenas traijciūtur. Verùm in primis caricæ cū iuglandibus nucibus & quæ mâla citria dicuntur, præsidium attulêre. Possunt autem tum per se utiles esse, tum simul componi, & ex ijs mixta quædam antidotus fieri quali usus fertur Rex Mithrydates, aut quo modo Apollonius coniunxit. Sumebat rutæ folia XX. nuces iuglādes II. salis grumum I. cum caricis aliquot. Hæc Mithrydatis fuit theriaca, sed meo iudicio, minor. nam & alia est quæ magna Mithrydatios appellatur, ab ista plurimum differens, cuius

compositionem Galenus libro priore de Antidotis explicauit, eáque usum fuisse Mithrydatem asserit. De minore autem illa Q. Serenus poeta & medicus hunc in modum cecinit,

» *Antidotus uerò multis Mithrydatia fertur*
» *Consociata modis. sed Magnus scrinia regis*
» *Cùm raperet uictor, uilem deprendit in illis*
» *Synthesin, & uulgata satis medicamina risit,*
» *Bis denum rutæ folium, salis & breue granum*
» *Iuglandésque duas, terno cum corpore ficus.*
» *Hæc oriente die parco conspersa lyæo*
» *Sumebat, metuēs, dederat quòd pocula matri.*

Huic cum Rex Mithrydates assueuisset antidoto, sic dicitur uenena contēpsisse & naturæ inuictum aduersus illa robur comparasse, ut cum à Pompeio Magno superatus esset, & mori potius decreuisset quàm uiuus in hostium potestatem peruenire, nullum tamen uenenū tam præsens atque efficax inuenerit, quo perire potuerit, sed mortē sibi ipsi gladio coactus sit cōsciscere. Prosunt item calaminthæ folia & quæ Lemnia sphragis uocatur, de cuius laudibus multa à Galeno in libris simplicium medicamentorum scripta comperiūtur. Hac usum Nicomedem Regem ferunt, cum pari ferè pōdere baccarum iuniperi, siquando quos ad cœnam inuitauerat, suspectos haberet. Est autem huius medicamenti fa-

cultas,ut,si nihil ueneni exhibetur, quietum in uẽtriculo maneat, sin aliquid ueneni admixtum est, protinus nauseam excitet & uomitum, atque unà cum pharmaco deleterio excernatur. Possum uerò & alias plerasque antidotorum species tradere ab antiquis descriptas medicis,sed omnes non ueniunt cũ sola theriaca aut Mithrydatio cõparandæ. Quorum in laudibus nõ decreui maiorẽ operã tẽpúsque impendere. Præconẽ nanque eloquentissimum doctissimúmque habuerũt Cl. Galenũ qui duos libros de eorũ cõpositione,usu,laudibúsque cõscripsit: quos qui legere uolent,quàm magna uis horũ sit in præcauendis curãdisque deleterijs & reliquis etiam omnibus morbis medicandis,comperient.

NVNC *igitur ad id quod tertio & ultimo loco differẽdum proposueram, uenio, ubi & generalem omniũ uenenorũ curationem,& uarias remediorũ differẽtias,facultatésq; ad eã rem necessarias explicare cõueniet. Incipere autẽ à dati ueneni signis oporteret,eáq; hic proferre,nisi iã essent à nobis descripta quo loco de natura et actione uenenorũ disserebamus. Nã quæ illis succedunt symptomata,iure etiã signa uideri possunt. Itaque si porrectum fuisse uenenum signis aliquot,ut insolito quodã corporis æstu,inquietudine & stomachi fastidio aut morsu cõieceris (neq; enim differendũ est dũ se omnia uel*

certiora

certiora prodãt, quoniã maximũ in mora periculũ est) nullũ præstantius remediũ fuerit, quàm illicò, si fieri potest, euomere, quemadmodum & eius quod per aliquã peruasit partem, per eandem ipsum retrahere, priusquam in corpus intimũ serpat & diffundatur. Ac si facilè quidem æger uomit, haud multis indiget auxilijs: sin autem illi difficilis uomitus est, edat, bibátque: sic enim facilior uomitio consequetur. Præstat autem, nec cibos nec potus simplices esse, sed uel Lemnia sphragide, uel baccis lauri, uel butyro, uel oleo, uel melle, uel anetho, uel gallinacei etiam stercore (quid enim tanto uitæ discrimine abhorrendum?) conditos. Quin & illa ipsa per se expediunt, uti & maluæ liniue seminis, aut fœnigræci, aut urticæ, aut alicæ decoctum. Non enim uomitione solùm hæc facilè purgabunt stomachum relaxantia, & nauseas inducẽtia, sed etiam aluum deijcient, & uenenorum acrimoniam hebetantia erosionibus eorum aduersabuntur. Est autem uomitus nõ eam modò ob causam quòd euacuat pellitq; uenenũ, salutaris, sed quòd etiã quale id fuerit, odore, colore, cõcretione, aliisue eiusmodi signis manifestò ostẽdit: ut odore quidẽ & amaritudine opiũ, colore cerussam & gypsum, cõcretis grumis, lac & taurinum sanguinem, grauitate autem halitus & odoris marinum leporem, & ranam rubetam.

Intereſt autem multum ad curationem, ueneni ſpeciem cognouiſſe. Nam ſi qui ipſum hauſerunt quod qualéque fuerit aperuerint, aut qui interfuerũt explicarint, aut uomitu planè cognitum fuerit, tũc ad propria & congrua quãprimum remedia properantes protinus noxam omnem ſuſtulerimus. Itaq; pinguia & dulcia quæque uentriculo innatare ſolent, uelut oleum, mel, anſerinus adeps, & carnium pinguiſſimarum eſculenta iura, & emollientia relaxantiáque, ut maluæ decoctum, ciẽdis uomitibus iuuãt. Eſt autẽ & in his utilitas alia, quòd uentriculum reſoluentia, lubricum faciliorémque ad deiectiones reddunt. Nullo enim in ueneno deiectio alui prætermittenda eſt. ſed ne qua pars ueneni in aluo relinquatur, eam decet acerrimis & qui detergendi ui polleant clyſteribus perfundere. Hi nãque quod inteſtinis hæſerit eximunt, & euacuãt, ut qui tum erui farina, tum hordei, præterea melle mulſáque, quæ uel exigua uel mediocri aqua mixta eſt, ad hæc ſpuma nitri, aut nitro ipſo, aut ſapone gallico, aut ex ſarmentorũ cinere facta lixiuia, aut reliqua detergentium materia componuntur. Abſtinendum autem eſt ab uſu eorum immodico, quod facilè tũ hæc tum uenena maximas dyſenterias aliquando prouocarint. Poſt unum igitur & alterum cui talis inſit acrimonia, alios pingues & quodam-

modo

modo emplasticos adhibere conueniet. Nam & uenenorum retundent acrimoniam, & intestina, ne uenenorum malignitate erodantur, defendent. Id quod exemplo manifesto licet uerissimum iudicare. Siquis enim exulcerare partem aliquam uolens, calcem, fæcem uini, cantharidas, aut alia etiā acriora admouerit, parte prius oleo peruncta, frustra id tentauerit. Tales anserino hircinóque adipe, oleo et omnibus pinguibus uiscidísque fieri haud incommodè poterunt, non tātum quod acribus aduersentur, sed etiam quod sese uenarum meatibus obijciētia eósque opplentia, uenenorum cursum impetúmque remorantur. Interea autem dum has uacuationes molimur, ægrū à somno abstinere bonum est, quibus quidem si uenenū cesserit, curationis finem iā sumus assequuti: sin adhuc restare aliquid suspicio est, id modis omnibus emēdari, et ne in cor partés que principes feratur diligenter prouideri debet. Itaque quum sint uariæ uenenorum differentiæ, sicut antè ostendimus, non est dubium uarijs quoque remediorum generibus ea emendari alterarique oportere. Ostendimus autem quædam una qualitate, quædam geminis, plurima uerò totâ substantiâ deleteria esse. Ergo si omnia temperentur contrarijs, in frigido ab excalfacientibus tam cibis quàm medicamentis petendum est auxilium, in calido à refri-

gerantibus, aut si humidum, ab exsiccātibus: sin autem siccum, ab humectātibus. Ad eundem modum si uenenum tota substātia deleterium est ijs quibus in tota substantia facultas alexiteria consistit, alterari debet. In multis ea spectatur, tum simplicibus tum compositis amuletis, & maximā excitat admirationē. Quis enim non miretur smaragdi potu, aut cornu monocerotis aut lapidis illius quem Arabes Bezaar appellant, cuncta uenenorum maleficia aboleri? Nec uerò dissimiles ab istis uires habent, & multa alia cunctis ferè uenenis accōmodata remedia, ut rubrica Lemnia, agaricum, abrotanū, eryngij radix, pastinacæ erraticæ, & nepetæ semē, nardus gallica, castoriū, uiridis ferulæ medulla, silphiū & eius succus, sagapenum, marrubij succus, panacis, peucedanique liquor, aristolochia longa, & agrestis rutæ semen. Quorum quidem facultatis, sicut antè diximus, incognita nobis causa est, nec in his possumus aliud quam experientiam proferre & admirari. Ratiocinari tamen de his licet, & qualis sit eorum, quæ tota substantia uenenis medentur, facultas, contemplari. Est autem contemplationis ratio eiusmodi. Medicamentorum tota specie alexiteriorum natura duplex est. Nam uenenum aut alterant, aut extra corpus pellunt. Vtrunque autem media quadam facultate, tam simplicia quàm

composita Alexipharmaca perficiant necesse est. Naturam nanque mediam inter corpora affecta et deleteria uenena, illis inesse oportet, ut sit eadem proportio corporis ad facultatem alexiteriam, quæ alexiterij ad corpus. Talem quidem debere esse omnium tota substantia Alexipharmacôn facultatem, Galenus libro quinto simplicium medicamẽtorum demonstrauit. Nec maxima quidem id ratione caret. si nãque alexipharmaca corpori essent aduersissima, in ipsum profectò potius agerent ceu deleteria, quàm ueneni uim frangerẽt, aut etiam è corpore uacuarent. sin autem corpori substantia sunt quamsimillima, non maiores aduersus uenena uires habẽt quàm simplices optimíque cibi, qui haud magno negotio in corporis substantiam, quocum similitudo illis est, conuertuntur. Nam quæ tota substantia corpori nostro similia sunt, illa potestate corpus nostrum uidentur esse, & parem cum illo habere facultatem. Quamobrem si uenena humano corpori tota substantia contraria fuerint, ipsúmque nata corrumpere, illa utique cibis etiam talibus, cunctísque alijs quibuscum tanta est cum humano corpore substantiæ similitudo, contraria erunt, nec poterit illorum præsidijs magis quàm solius corporis facultate ueneni uirus refrænari. si nanque corpus talia superare nõ potest, non uideo

quomodo ab ijs quæ corpori similia sunt, superari possint. Quãuis enim illa, adiũcta corpori, eius substantiam augent, nõ tamen speciem corporis immutant, ut desinat eam ob rem uenenum totâ illi substantiâ contrarium esse. Tale nanque non copia & mole, sicut antè diximus, sed toto genere formáque deleterium est, corporísque formam corrumpit. Itaque omnia quæ uenenis hunc in modũ medentur, corpori humano dissimilia esse oportet, & quadãtenus repugnantia. Porrò quum dissimilia similiáq; omnia magis minúsque dici possint, oportet mediũ Alexipharmaca tenere, ad quod quãtò magis unũquodque accedet, tantò maiore aduersus uenena ui pollebit. Erit autẽ exquisitè mediũ, si humano corpori tã aduersum est quàm ueneno repugnat. Si nãque ad ueneni naturã magis accedit, plus multò nocuerit quàm præbuerit utilitatis: si uerò magis ad corporis similitudinem naturâmque inclinat, ueneno minus resistet. Eam ob causam propemodũ omnia quæ deleterijs aduersantur, si largius sumpta fuerint, animãtis corpus grauiter offendunt, sed maximè quãdo his per sanitatem uenena præcauentes utimur. Neque enim par eorũ modus esse debet, cùm per sanitatem aut per ualetudinem adhibentur. Siquidem cùm antè sumuntur, semel tantùm quotidie sumpta sufficiũt: cum uerò ad dati iã ueneni curationem deuorantur,

deuorantur, non modò térque quatérq; diebus singulis propinari, sed etiam quadruplo aut quintuplo copiosiora esse oportet. Eum autem in his exhibendis modum seruare decet, ut nec nimia quantitate corpus offendant, nec exiguitate sua à deleterijs superentur. Cæterùm hanc naturalem Alexipharmacôn facultatem ueteres medici intelligẽtes, haud temerè in illa tam nobili antidoto Theriaca uiperæ corpus resectis partibus extremis immiscuisse uidẽtur. Hæ nãque uenenosiores sunt quàm ut earum uirulentiam corpus humanum ferre posit: hoc autem cum reliquis omnibus quæ Theriacen constituunt fermentatum atque maceratum, mediam illam Theriaces naturam tẽperiémq; producit, quam in omnibus alexipharmacis necessariò inesse ostendimus. Retinet igitur & Theriace quiddam uiperei ueneni, eámque ob rem si largius frequẽtiúsque aliquis ea uti uolet, haud cõmode id uidetur facturus. Verùm si quis ueneno iam ebibito, quãtum expedire iudicauerit eam uoret, non aliud præstantius remedium inuenerit, quo ueneni malignitatem alterare, temperaréque posit. Secũdum hanc Mithrydatis antidotus est, & posteà reliqua Alexipharmacorum turba, quorum compositiones Galenus libris duobus cõplexus est. Itaque cum in curãdis ueneni post uomitus et alui deiectiones reliquiis ge-

theriaca g[illegible] ueneni ret[illegible] net

minā medici curam solicitudinémq; esse proposuerimus, scilicet ut quod ex eo superest emēdetur, tùm ne in cor deferatur, si & uacuationem & alterationem ueneni conuenienter moliti fuerimus, adhæc cibis clysteribúsq; pinguibus et emplasticis, uel etiam astringentibus, ut bolo Armenia, sphragide Lemnia, & mastiche, meatus tum uentriculi, tum intestinorū oppleuerimus: ueneni in principes parteis profectionem facillimè impediuerimus. Præterea uerò in quiete continendus est quisquis uenenum hauserit, nec ullo exercitationis genere, priusquam uniuersum uacuatum fuerit, calor in eo excitandus. Siquidem aucto calore arteriæ uehementius frequentiúsque distenduntur, & proinde uenenum absorbent, inque cordis arcem, præsertim si tenuium partium est, transmittunt. Verùm post uacuationem fortiter, sed intra modum exercitari haud inutile est, quò & cordis systolæ ualidiores fiant, & calor natiuus uegetior, copiosiórque redditus res uenenati corporis labefactatas instauret, & hoste profligato pristinam ualetudinem recuperare possit. Non possum uerò in sententiam eorum descendere, qui ut haustum uenenum in parteis principes deferri prohibeant, frictiones, uincula, cucurbitulas, natibus, coxis, & internis crurum musculis admouendas censent, pedésque in lixiuio,

quàm

quàm tolerari potest calidissimo, elixãdos. sic enim in iecur & uenas rapitur uenenũ, quod tamẽ uẽtre & intestinis coerceri, non autẽ latius uagari grassarique oportuit. Ista quidem sunt cõmunia uenenorum remedia, quæ dum incognita ueneni species est, tutò possumus administrare. si nanque uenenis ferè omnibus, sed his maximè quæ tota substantia corporibus humanis contraria sunt, cõmunia quędam symptomata succedunt, haud quidem uidebitur incongruum unam etiam quodãmodo curationis speciem omnibus conuenire. Oris enim & linguæ erosiones, stomachi, alui, renum, & uesicæ inflammationes, maximas item urinæ angustias, & aliquando sanguinis cum urina eruptiones, præterea tumores non cantharidibus tãtùm accidere uidemus, sed etiam picearum erucis, buprestidi & salamandræ. Aequè uerò obdormiscere, sopiri, stertere, liuescere, refrigerari, torpere, & toto corpore rosiones persentiscere, non solum his accidunt qui opium ebiberint, uerùm his etiam qui cicutam, & mandragoram. Adhæc non hyoscyamus modò mentem abalienat, sed & toxicum & aconitum & dorycnium. strangulationes præterea non ex fungis tantùm, sed taurino sanguine, lacte intra uentriculum coagulato, aconito, taxo, gypso, cerussa, ephemero excitantur. In uniuersum diffi-

cile est certam quandam in quouis ueneno notam reperisse, quæ sola hausti ueneni speciem demonstrare posit. Itaque haud præter rationem, communẽ quoque medelam adhibemus, eáque præcipuum in omni uenenorum curatione locum uidetur obtinere. Nam si quis in corpore post horum remediorum usum relinquitur affectus, ille haud multum ab aliquo diuturnorum morborum genere abscedit: inque eo facilè postea est curationis methodum inuenire. Relinquitur autem, ut plurimum, à calido quidem ueneno sitis, prostrata appetentia, icterus, urinæ ardores: à frigido autẽ frigida quædam tum uentriculi, tum iecoris intemperies, flatus plurimi, color pallidus, somnolentia & totius corporis grauitas: ab erodentibus autem putrefaciẽtibúsque, humorũ etiam putredo, cacochymia, fœdus color, pruritus, scabies, barbæ & pilorum defluuium, febres lentæ, tabes, multáque præterea putridi et maligni humoris indicia. Quæ quidem si post dies aliquot perseuerant, præcipuam tũc medici curam ad se cõuertunt, nec tam symptomata quam morbi censeri debent, imò neglectis propemodum ueneni proprijs indicationibus illorum singula conuenientibus remedijs oportet medicari. Ac intemperiẽ quidem contraria intemperie sicuti in libris Methodi medendi præceptum est, curabimus. Humoris autem uitium si

quod

quod à ueneno relictum est, purgantibus medicamentis auferemus. Quod si sanguis etiam abundare uideatur, & nihil eorum repugnet quæ sunt in uenæ sectione obseruanda, sanguinem audacter mittemus, non quidem per initia (sic enim in uenas deleteria traherentur, à quibus omni studio atque industria excludi debent) sed post uomitus aluíque deiectiones, atq; ubi nihil ipsius reliqui esse in uentriculo & intestinis, sed id omne quod superest aut maiorem eius partem per uenas iam diffusam esse coniecerimus. Tunc enim non tantùm commodissimè id per uenas uacuatur, sed etiam humorum uitia & putredo emendantur. Præterea uerò & totius corporis perspirationem moliri & sudores prouocare, modísq; omnibus infectos ueneno humores è corpore, siue in balnea, siue in equi, muli, bouis, aut alterius ueterini recèns cæsi corpus immisso, expellere. Cæterùm post uitiosi humoris uacuationem, in eius locum cibi potúsque euchymi, & qui non facile putrescunt substituendi sunt, in quibus etiam aliquid esse poterit medicamētosæ facultatis. Qualis autem ea esse debeat, singula, quibus mederi nitimur, symptomata priuatim indicabũt. Verùm hæc, ut dixi, iam sunt uenenorum curationẽ prætergressa: & quia ultra propositam disputationem peruenerunt, finem dicendi faciam.

phlebotomia.

Habes igitur doctiss. Cardinalis BELLAI, *meam de uenenorum natura, differentijs, actione, præcautione & cura commentationem breuibus chartis & exiguo uolumine comprehensam, qua si quis casus (quod Deus auertat, nec spero. Quis enim uiro ampliss. doctiss. uirtutis & bonarum literarum amantissimo tam inhumanus & crudelis inimicus esse queat?) inciderit, commodissimè uti possis. Proderit autem & illa maximè ad alexipharmacôn Nicandri cognitionē, in quibus ille & singularia quædam deleteria, & peculiarem eorum curationem persequutus est, tantúmque illi luminis adferet, quàm est necesse, ut particularia intelligātur, cognitam habere generis notionem. Is autem Nicander est in quo operam collocasse, & quem legisse neminem pœniteat, qui & Dioscoridi uisus est dignus quem in uenenorum notis & curatione sic sequeretur, ut ne transuersum quidem unguem ab eo deflecteret. Fuit enim cum medicinæ tum uenenorū omnium peritissimus, ut qui Attali nouissimi regis temporibus uixerit, qui maximo studio, sicut postea Mithrydates fecisse proditur, medicamentorum quæ lethalibus aduersantur, uires explorauit, & in facinorosis hominibus cōprobauit, & poetica præterea facultate clarissimus, ut facilè ad se legendum imitandúmq; doctissimos quosq; in-*

uitaret. Sed uereor equidē, ne, ut uina optima è uase in uas sæpius transfusa, bonitatem, sic ille per me in latinum conuersus gratiam amiserit: quam tamen, nisi prorsus à musis alienus sum, si hanc Nicădri uersionem auspicijs tuis à me editam, tuóque illustrissimo nomini nuncupatam legere tibi uacat, non dubito quin sis ex his etiam quãuis minus scitè & eleganter translatis, recogniturus. Vale.

NICANDRI COLOPHONII POETAE ET MEDICI ANTIQVISS. CLARISSIMIQVE ALEXIPHARMACA,

Ioan. Gorræo Parisiensi medico interprete.

Ad Reuerendissimum doctissimúmque Cardinalem Ioan. Bellaium episcopum Parisiensem.

Ἰ καὶ μὴ σύγκληρα κατ' ἀσίδα τεί-
χεα δῆμοι
Τύρσεσιν ἐστήσαντο, πέων ἀνεδέγμεθα
βλάστας,
Πρωταγόρη, δολιχὸς δὲ διάπροθι χῶρος ἐέργει,
Ρεῖα κέ τοὶ ποσίεσσιν ἀλέξια φαρμακόεσσαις
Αὐδήσαιμ', ἅπε φῶτας ἐνιχριμφθέντα δαμάζει.

sint quanuis Asiæ procul à se dissita latæ
Mœnia, queis urbes nostri cinxere parentes
Protagora, atque illas spatium disterminet ingens,
At facile ipse tibi poti amuleta ueneni
Quo miseri pereunt mortales, carmine dicam.

ALEXIPHARMACA *propriè appellãtur à medicis medicamenta quæ deleterijs pharmacis medentur, nõ extrinsecus quidem corpori imposita, sed intrò assumpta. Hæc & alio nomine alexiteria uocantur, quanquam sunt*

qui hoc tantum nomine ea quæ uenenatarum beſtiarum ictus ſanant, nuncupanda cenſent. Ambo communi nomine Antidota dicuntur à Galeno, qui & diſcrimen hoc quod retulimus inter Alexipharmaca & Alexiteria parui facit. Venit utrunque ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν, quòd ex ueneno noxam arceat, eadem ratione qua & Amuleta ab amoliendo Latinis dicta ſunt. SINT *quanuis.) Scribit Nicander Colophonius ad Protagoram Cyzicenum, illique Alexipharmaca ſua nuncupat. Sunt autem Colophon & Cyzicus ciuitates duæ in Aſia, longo à ſe interuallo diſtantes. Illa enim in Ionia, hæc in Bithynia ad Helleſpontum eſt.*

Ἤ γὰρ δὴ σὺ μὲν ἄγχι πολυστροίβοιο θαλάσσης
Ἄρκτον ὑπ' ὀμφαλόεσσαν ἐνάσσαο, ἧχί τε ῥείης
Λοβρίνης θαλάμαι τε καὶ ὀργαστήριον ἄττεω.
Αὐτὰρ ἐγὼ τόθι παῖδες ἐϋζήλοιο Κρεούσης·
Πιοτάτην ἐδάσαντο γεωμορίην ἠπείρου,
Ἑζόμενος τριπόδεσσι παρὰ κλαρίοις ἑκάτοιο.

Tu prope uentoſum pelagus, mediáque ſub Arcto
Cyzicios, ubi ſacra Rheæ ſpecus, incolis agros,
Infœlixque Attes magna Iouis occidit ira.
Aſt ego ubi Epiri pinguiſsima rura, Creuſæ
Progenies partita fuit, Phœbóque ſacratos
Fatidicos habito ad tripodas, Clarijque lacunam.

TV PROPE.) *Protagoras incolebat Cyzicum, quæ ciuitas eſt maritima, uel uerius Helleſponti inſula, quæ continenti, non aggeſtu quidem terræ, ſed pontibus, ut in-*

quit

quit Strabo,iuncta fuit.Eadem antea Arctonnesos uocitata est,Plinio Stephanóque authoribus,propterea quòd mõti subiacet ἄρκτων id est ursorum uocato. Hinc factum est ut dixerit Nicander Protagoram sub Arcto habitare. Estque id multò uerisimilius quàm dicere per Arcton ursam septentrionémque designari, quod tamen Græco scholiastæ uideo placere,etiamsi Cyzicus multò propius quàm Colophon ad septentrionem accedat. ATTES.*)Fabula eiusmodi fertur,Rheam deûm matrem Attem pastorem ualdè amasse,eámque ob causam indignatum Iouem immisso apro,ut clam id faceret quod palam committere matris pudor uetabat, Attem morti dedisse.Sepultum autem eum à Rhea,atque in eius honorem sacra illi ab incolis uerno tempore instituta fuisse.* CREVSAE *progenies.) Ex Xutho Aeoli filio & Creusa Erechthei filia nati sunt duo filij Ion & Achæus. Quorum hic Thessaliam se contulit & Achæos à se dixit,Ille uerò Athenas dicitur condidisse, & Ioniam ex suo nomine nuncupasse. In Ionia autem Colophõ est & iuxta Colophonem Claros Apollinis oraculo nobilis,& lacuna cuius potu oracula reddebantur, sed breuiore,ut ait Plinius,uita bibentium.*

Ἀλλ' ἤτοι χολόεν μὲν, ἰδὲ στομίοισι δυσαλθὲς
Γνωθείης ἀκόνιτον, ὃ δὴ ῥ' ἀχερωνίδες ὄχθαι
Φύουσιν, τόθι χάσμα δυσέκδρομον εὐβουλῆος,
Ἀστέα τε Πριόλαο κατασρεφθέντα δίδυνται.

Fellea sed primum rarisque euicta medelis
Cognoscas aconita,cauo quæ littore sæuus
Fert Acheron,Priolai ubi diruta mœnia quondam
Constiterant,uastóque patet uia Ditis hiatu.

ACONITVM) quid sit Dioscorides declarauit. Cuius duo genera describit, è quibus unũ Pãdectarũ author idem facit cum napello apud Arabas celebri, sed manifesto, ut mihi uidetur, errore. Primùm quod diuersis locis de napello déque aconito Arabes loquantur, deinde quòd napellus ab Arabibus calidus & siccus ad quartum usque gradum dicitur: Aconitum autem in frigidorum humidorumque censu annumerandum existimem. Quanquam non uideo aliquem medicorum quænam sit aconiti temperies definiuisse. Verùm clarè apparebit, si quæ ab eo excitantur symptomata consideremus. Capitis grauitatem & uertigines inducit, humorem in oculis abundè prolicit, flatus multos parit, qui & hypochondria distendunt, & ructus, crepitúsque multos suscitant, atque ut ait Dioscorides, miscetur oculorum medicamentis ἀνωδύνοις. Hæc autem omnia frigiditatis & humiditatis argumenta sunt. Attamen non tam manifesta qualitate quàm totius substãtiæ deleteria ui interficit, quòd quantitate, ut quidam perhibent, unciæ unius exhibitum occidat, quódque Galenus aconitum inter septica medicamenta recensuerit, quæ omnia toto genere deleteria censentur. Eam ob rem remediorum pars maxima quæ contra aconitum à Nicandro & Dioscoride præcipiuntur, maximã siccandi facultatem habent. Quod pertinet ad napellum, ego longissimè distare ab aconito, & hellebori nigri speciem quandam esse existimo, quod facilè is intelliget qui scripta Auicennæ expenderit, & nouerit helleborum homini acerrimum esse, ut ait Lucretius, uenenum, at capris adipes & coturnicibus augere. ACHERON.) Narrant aconitũ ex Cerberi procreatum uomitu, postquam ipsum Hercules ab inferis extraxit per specum Acherusiam, ad manes, ut aiunt, peruiam, Heracleæ ciuitati uicinam. Ideóque pluri-

mum aconitum in Põto nasci iuxta ripas Acherontis fluuij.

PRIOLAI.*)Priolaus filius fuit Lyci, regis Maryandinorum. Hunc Hercules deuicit, & oppida eius subuertit. Erant autem condita propè Heracleam.*

Τοῖο δὲ πάντα χαλινὰ καὶ οὐρανόεσσαν ὑπήνην,
Οὖλά θ' ὑποστύφει χολόεν ποτόν. ἀμφὶ δὲ πρώτοις
Εἰλύεται στέρνοισι, κακῇ ἀλάλυσι βαρυῶον,
Φῶτ' ἐπικαρδιόωντα. δύῃ δ' ὑποδάκνεται ἄκρον
Νειαίρης, ἄκλειστον ἀειρόμενον στόμα γαστρός.
Τὸν χῶος ἦν κραδίην ὑποδόρπιον, οἱ δὲ δοχαίην
Κλείουσι στομάχοιο.

Illa quidem os totum, gingiuarúmque locellos
Et testudineum constringunt hausta palatum.
Crassantur circùm præcordia summa: grauíque
Errore infestant. morsus in corde molestos
Oréque uentriculi pariunt sublata patenti,
Quod cor uentriculi quidam cellámque uocarunt.

CONSTRINGVNT.*) Dioscorides de aconito, à potu, inquit, statim cum adstrictione aliqua dulcedinem linguæ inducit aconitũ. Cæterũ quod ego uerti testudineũ palatum, dicitur Græcè* οὐρανόεσσαν ὑπήνην. *nec dubium est palatum, nõ barbam & extimam faciem intelligi, quod rectè dicitur* οὐρανόεν, *id est in cæli formã cameratũ.* PRAECORDIA *summa.) id est pectus, in quo grauitatem sentiri etiam Dioscorides prodidit, & flatus permulti uoluũtur, ut errare atque uagari uideantur.*

-Γύλη δ' ὦθι κέκλιται ἀρχαῖς
Πρῶτα κόλων, ὅθι πᾶσα βροτῶν ἄλις ἐμφέρεται δαίς.
Αἰεὶ δ' ἐκ φαέων νοτίον ἀπολείβεται ἱδρώς.
Ἡ δὲ ταρασσομένη, τὰ μὲν ἔβρασεν ἤλιθα νηδὺς
Ἐνδύματα. πολλὰ δ' ἔνερθεν ὑπὲρ μέσον ὀμφαλὸν ἵζει.
Κράατι δ' ἐν βάρος ἐχθρόν, ὑπὸ κροτάφοισι δὲ παλμὸς
Πυκνὸς ἐπεμφέρεται· τὰ δὲ, διπλόα δέρκεται ὄσσοις.
οἷα χαλικραίῃ νύχιος δεδαμασμένος οἴνῃ.
ὡς δ' ὁπότ' ἀγριόεσσαν ἀποθλίψαντες ὀπώρην
Σιληνοὶ κεραοῖο διωνύσοιο τιθηνοί,
Πρῶτον ἐπ' ἀφρίζοντι ποτῷ φρένα θωρηχθέντες
ὄμμασι δινήθησαν, ὦθι σφαλεροῖσι δὲ κώλοις
Νυσαίην ἀνὰ κλιτὺν ὑπέδραμον ἀφραίνοντες,
ὣς οἵ γε σκοτόωσι κακῇ βεβαρηκότες ἄτῃ.

Crassáque clauduntur magno intestina dolore,
In quæ præcipites potúsque cibique feruntur.
Perpetuò ex oculis madidus delabitur humor.
Ipse etiam uenter flatus modò ructat ab ore
Innumeros, media clausos modò detinet aluo.
Est capitis grauitas, tempus uehementer utrunque
Palpitat, apparet geminum quodcunque uidetur:
sicut nocte solent qui uina bibêre meraca.
Aut ueluti expressis Sileni agrestibus uuis
Cornibus insignem qui nutriuere Lyæum,
Postquàm tantarunt spumantia pocula mentem,
Primùm oculis uariant, titubantes inde per imas

Incedunt

Incedunt Nysæ malefidis greſsibus oras:
Talis eos premit epoto uertigo ueneno.

SILENI.) *Hi Bacchi nutricij fuiſſe produntur, unde Horatius, Famulúſque dei Silenus alumni. Habitant in Nyſa monte Indiæ, qui Libero patri ſacer eſſe dicitur.*

Τὴν μέν τε κλείουσι μυοκτόνον· ἣ τ' ἀνιγροὺς
Παμπήδην ὕρακας λιχμήρεας ἠρήμωσεν.
Οἱ δέ τε παρδαλιαγχὲς, ἐπεὶ θήρεσσι πελώροις
Πότμον βουπελάται τε καὶ αἰγονομῆες ἔθεντο,
Ἴδης ἐν κνημοῖσι φαλακραίης ἐνὶ βήσσῃς
Πολλάκι θηλυφόνον καὶ κάμμορον. ἐν δ' ἀκοναίοις
Θηλείην ἀκόνιτον ἀνεβλάστησεν ὀρόγκοις.

Hoc etiam quidam dixere myoctonon, omneis
Quòd perimat qui ſint auſi delingere mures.
Pardalianches & huic nomen poſuêre, quòd illo
Paſtorum inſidijs infecta carne ueneno
Pantheræ pereant celſis in collibus Idæ.
Mors quoq; Thelyphonónq; & Cãmorō indidit atrox
Fœminei ſexus. duris in cantibus, altos
Per montes naſcuntur, & hinc aconita uocamus.

THELYPHONON.) *Aconitū* θηλύφονον *dicitur, q, ut Theophraſtus & Plinius ſcribūt, radix eius genitalibus omniū quadrupedū fœminini ſexus indita, mortē eodē die inferat, eóq; modo interēptas à Calphurnio Beſtia dormiētes uxores proditur. Sunt autē quibus hæc uox corrupta uideatur, & aconitū non* θηλύφονον *ſed* θηρ ϊφονον *dici, q feras, ſi ab his guſtetur, occidat. Verùm illi aptè utraq; appellatio*

congruit, uti & Cammori siue etiam Cammari cognomen. Video enim controuersum hoc esse, an Cammoron uel Cammaron dici debeat. Plinius, eúmque sequuti Ruelius & Marcellus Cammaron legunt scribúntque, quòd radicem modicam inflexam, & Cammaro (est autem quædam cancrorum species) similem marino aconitum habeat, quam tamen Dioscorides non Cammaro, sed scorpionis caudæ assimilauit. Reperi tamen omnia exemplaria tum Nicandri tũ Dioscoridis Cammoron habere, atque ita legendum uetus Nicandri interpres planè innuit, κάμμορον *explicans* κακῷ μόρῳ ἀναιρεῖν, *hoc est sæua morte perimẽs.* CAVTIBVS.) *Quod Græcè dicitur* ἐν ἀκοναίοις ὀρόγκοις, *ambiguũ est an de Aconis (qui secundum Theophrastum Peryandinorum pagus est, propè Heracleam Ponti, secundum autem alios Bithyniæ portus) intelligatur, an simpliciter de mõte omni in quo cautes, quas Græci* ἀκόνας *dicunt, nascuntur. Postremum probabilius mihi uidetur, quod de Aconito Theophrastus scripserit, non tantùm Aconis, sed etiam ubique, uerùm petrosis in locis, ipsum prouenire, quódque Ouidius de eo scripserit hunc in modum: Quæ, quia nascuntur dura uiuacia caute, Agrestes aconita uocant.*

Τῷ καί που ἢ τάνοιο χυρὸς βάρος ἔσσεται ἄλκαρ
Γιμπλαμένης· ὅτε νέκταρ ἐϋτρεφὶ κέρρον ἀφύσσαι
Μετρηδόν. κοτύλη δὲ πέλοι καταμέστιος οἴνης.
Σὺν δὲ καὶ ἀβροτόνοιο ταμὼν ἀπὸ καυλέα θάμνου,
Καὶ κλοβροῦ πρασίοιο. τὸ δὴ μελίφυλλον ὑδῶσι.
Καί τε σὺ ποιήεντος ἀειθαλέος χαμελαίης
Βλάστην, πηγάνιόν τε πίοις ἐνὶ βρέγμασι σίμβλων.

Accipe sed calcem, quantum comprendere pugno

Ipse

Ipse potes, fului cotulámque infunde falerni:
sic mortem effugies, diræque medebere pesti.
Nec minus abrotoni ramosum abscindito thyrsum,
Marrubijque (meliphyllon dixere) uirentis,
Atque chamælæi fruticis frondentia semper
Germina, uel rutam cum dulci combibe mulsa.

CALCEM.) *Medicamentum hoc est ualdè exsiccans redundantem ex aconito humiditatem, uti & scoria ferri, cuius postea faciet mentionem. Nec uerò dubium est quin communia omnium uenenorum remedia tentare primùm oporteat, sicuti antè ostendimus, hoc est, uenenum uomitionibus educere, aut clystere per inferna deijcere.* ABROTONI.) *Abrotonum & marrubium calida sunt, & siccant tertio excessu, item & ruta, quæ præterea tota substãtia uenenis aduersatur.* CHAMAELAEI.) *Chamælæa surculosa est & de fruticum genere, multum deterget. nam & multum habet amaritudinis, sed præterea bilem pituitamque purgatione educit.*

Σβεννύς τ' αἰθαλόεντα μύδρον γλυκέεσσι πυράγρης,
Ἠὲ σιδηρήεσσαν ἀπὸ φύγα, τήν τε καμίνων
Ἔντοσθεν χοάνοιο δίχα πυρὸς ἤλασε λιγνύς.
Ἄλλοτε δὲ χρυσοῖο νέον βάρος ἐν πυρὶ θάλψας,
Ἠὲ καὶ ἀργύρεον, θολερῷ ἐνὶ πώματι βάπτοις.
Πολλάκι δ' ἡμιδαὲς χειρὸς βάρος αἴνυσο θρίων
Παῦρα χαμαιπίτυος, τότ' ὀνίτιδος αὖον ὀρείης,
Ἠὲ νέον ῥάδικα πολυκνήμοιο κολούσας,
Τέρσασιν ἐν κυάθοισι χαδεῖν μελιηδέος οἴνου.

Forcipibus prenſum candens extinguito ferrum,
Aut ferri fecem rigidi, quam ardente camino
Separat impuram, pellitque acerrimus ignis.
Quinetiam argenti fuit utile pondus, & auri,
Ignibus accenſum & merſum ſtridentibus undis.
Quòd ſi dimidium foliorum ſumere pugnum
Terreſtris piceæ cupias, & Onitida ſiccam,
Siue polycnemi radicem legeris: iſta
Profuerint, cyathis cum uini exhauſta quaternis.

PICEAE.) *Scribit Dioſcorides chamæpityn herbã, quæ terreſtris picea eſt, exiſtimari priuatim contra aconitũ remedio eſſe, & in Heraclea Ponti, quo loco etiam naſcitur aconitum, prouenire. Quanquam & manifeſta qualitate prodeſſe poteſt, abſtergendo, expurgandóque uiſcera, & ualẽter ſiccando.* ONITIDA.) *Onitis ſpecies eſt origani, ſed origano aliquãtò inefficacior. Calfacit & ſiccat, & peculiarem aduerſus uenena uim poßidet. Sic & polycnemon, cui magna eſt cum origano ſimilitudo.*

Ἠέτι μυελόεντα χαλικρότερον ποτὸν ἴσχεις,
Ὄρνιθος σπεκάδοιο κατοικάδος. εὖθ' ὑπὸ γύρῳ
Γυῖα καταθρύπτῃσι βιαζομένης πυρὸς αὐγῆς.
Καί τε βοὸς νεαγλέα περιφλιδόωντος ἀλοιφῆ
Τηξάμενος κορέσαιο ποτῷ ἐγχανδέα νηδύν.

Túque cohortali præſtans medicamen habebis
Ex gallo, quem urens, & aheno ſubditus ignis
Coxerit, in tenuémque liquarit membra medullã.
Pocula ſint etiam quibus exaturêre, liquamen

Excocti

Excocti uituli atque in pinguia iura soluti.

EX GALLO.) *Galenus secundo Antidotôn, pinguis gallinæ iure utitur. Sed nihil uetat etiam antiqui gallinacei ius exhibere, quod uenenũ internis partibus adhærens maximè detergeat. Cæterum tum pinguis gallinæ tum uituli elixi liquamentum, non tam ad curationẽ, quàm* εἰς τὴν ἀνάληψιν *facere uidetur. Nam post tam uehementer siccantia, exhibere eiusmodi* ἐπικεραστικὰ *rationi cõsentaneũ est. Nisi quis & illa ad curationem cõducere hac ratione existimet, quòd pinguedine sua meatus occludant, ne facile uenenum in uenas transeat, & uentriculum resoluẽtia faciliorem ad deiectiones efficiant.*

Ναὶ μὴν καὶ βλαστήμοιο, τότ' ἐν σταγόνεσσι γάλακτος
Θηλυτέρης πώλοιο χέαι ὀπόν, ἄλλοτε νύμφαις,
Εὖτ' ἂν ἀπ' ἐκ φάρυγος χεύῃ πανάφυρτα δόρπον.
Πολλάκι δὴ σκίνακος λεχωΐος, ἢ ἀπὸ νεβροῦ
Πυετίην τμήξαιο. πόροις δ' ἐνὶ νέκταρι φύρσας.
Ἄλλοτε καὶ μορέης ἀπὸ ῥιζία φοινικοέσσης
Ὄλμῳ ἐνὶ στύπεϊ πεσσαλῶν καὶ ὁμήρεα κόψας
Οἴνῳ ἐνεψηθέντα πόροις καμάτοισι μελίσσης.
Καί κεν ἐπικρατέουσαν ἐπαχθέα νοῦσον ἀλάλκοις
Φωτός. ὁ δ' ἀσφαλέεσσι πάλιν μετὰ ποσσὶν ὁδεύοι.

Lacte etiã liquidum quem sudant balsama succũ
Fœmineo, aut unda fluuiali dilue, postquàm
Compuleris uomitu crudum decedere uirus.
Eximere & lepori timidóue coagula damæ
Expedit, & tenui resoluta bibisse falerno.
Vel tu sanguineæ radices accipe mori,

Ictibus & crebris in robore pinse cauato,
Atque mero incoctas, cum lento porrige melle.
Pellere sic poteris grassantem in uiscera morbum,
Quique bibit, pedibus rursum consistere firmis.

BALSAMA.) *Balsamum excalfacit & siccat, ideò putredini ab aconito inductæ medetur. Sed & uim quandam habet aduersus omnia uenena peculiarem, præsertim succus eius qui opobalsamum dicitur.* COAGVLA.) *Coagulum omne acrem digerentem & resiccantem facultatem poßidet. Licet ergo ex his uidere quàm rectè medicamenta omnia contra aconitum instituta cõsentiant, & omnia calida & sicca existere. Proinde frigidũ humidúmque esse aconitum contrà multorum opinionem. Nec obest quod ipsum Galenus inter putrefacientia recenset. Non est enim necesse omnia quæ quocunque modo putrefaciũt, calida putare.* MORI.) *Radix mori, præsertim autem eius cortex purgat aluum & modicè adstringit. ac purgatione quidem aconitum educit, adstrictione uerò iter illi ad uenas præcludit. Hoc medicamentum etiam Dioscorides libro primo commendat.*

Δεύτερα δ' αἰγλήεντος ἐπιφράζευ πόσιν ἐχθράν,
Κιρναμένην ὀλοοῦ ψιμμυθίου· ἥ τε γάλακτι
Πάντοθεν ἀφρίζοντι, νέην εἰδήνατο χροιήν,
Πελλίσιν ἐν γρώνοισιν ὅτ' εἴαρι πῖον ἀμέλξαις.

Nunc ad cerussæ lethalia pocula mentem
Aduerte. Illa albo niueóque simillima lacti,
Quod spumam latè attollit, cùm tempore uerno
Rure reuertentes implent mulctralia uaccæ.

CERVSSA *Multas quidem ad res utilis est, sed intrò assumpta, ueneni maleficium habet. Conficitur ex plumbo acris aceti uapore soluto, nec tamē acris est aut mordax, sed refrigerat & siccat, atque ideò emplasticam uim obtinet. eā ob causam quumprimùm sumpta est, palato, linguæ, gingiuis, dentibus & faucibus inhæret, unde candor partibus illis inducitur.*

Τοῦ μὲν, ὑπὲρ γένυάς τε, καὶ ᾗ ῥυσαίνεται οὖλα
Ἀφρὸς ἐπιστύφων ἐμπλάσσεται. ἀμφὶ δὲ ὁλκὸς
Τέτρηχε γλώσσης, νέατος ὑποκάρφεται ἰσθμὸς
Ξηρὰ δ' ἐπιλλίζων ὀλοῇ χαλύσσεται ἄτῃ.
Ἀβλεμὲς, ἢ γὰρ ἐκεῖνο πέλει κάρος. αὐτὰρ ὁ θυμῷ
Ναυτιόεις ὀλοοῖσιν ὑποτρύει καμάτοισιν,
Πολλάκι δ' ἐν φαέεσσιν ἄλλῃ ἑτερειδέα λεύσσων.
Ἄλλοτε δ' ὑπναλέος ψύχει δέμας, οὐδέ τι γυῖα
Ὡς τὸ πάρος, δονέει, καμάτῳ δ' ὑποδάμναται, εἴκων.

Gingiuæ rugis, & totis undique malis
Insidet, adstrīgitq;: hinc līgua est aspera, & isthmus
Faucibus extremis aret, morbóque fatiscens
Aeger inexpletum tussit, nec sputa sequuntur.
Huic caput infirmum nutat, tum nausea tristis
Vrget, & extremo franguntur membra labore.
Falsa modo ante oculos rerum simulachra uidētur,
Nunc sopor algenteis multùm complectitur artus,
Robore defectos, nec corpus, ut antè, mouentes.

TVSSIT.) *Pulmones asperáque arteria affectionem*

ſuam tuſſi declarant. Afficiuntur autem non tãtùm humorum affluxu, ſed etiam quauis intemperie, ut hic frigida & ſicca. FALSA *modo.) Id fit uaporibus frigiditate denſatis & conuolutis. Refrigeratur enim cerebrum, adeò ut æger grauitatem eius ſentiat, nec ſuſtinere poſſit. quo quidẽ principio refrigerato, non mirum eſt ſi corpus uniuerſum frigeſcat, & uiribus deſtitutum torpeat.*

Τῷ καὶ πρημαδίης, ἢ ὀρχάδος εἶαρ ἐλαίης,
Ἢ ἔτι μυρτίνης χυδὴν δεπάεσσιν ὀρέξαις.
Ὄφρ' ἂν ὀλισθήνασα χύῃ κακὰ φάρμακα νηδύς.
Ἠὲ σύ γ' οὐθατόεντα διοιδέα μαζὸν ἀμέλξαο
Ῥεῖα πόροις. φιαρὴν δὲ ποτοῦ ἀφραίνουσι χρηΰν.
Καὶ σύ δέ γ' ἢ μαλάχης ῥαδάμνους, ἢ φυλλάδα τήξας
Χυλῷ ἐνὶ κλώθοντι, κακηπελέοντα κορέσσαις.
Πολλάκι σήσαμα κόπτε. πόροις δ' ἐν νέκταρι καὶ τά.
Ἠὲ σὺ κληματόεσσαν ἐν ὕδατι πλώειο τέφρην
Θαλπομένην. τὸ δὲ ῥύμμα νεοπλεκέος καλάθοιο
Κόλποις ἰκμώσειας. ὃ γάρ τ' ἀναδέξεται ἰλύν.

At præbe ſubito pinguem quem myrtea ſuccum,
Premadia aut orchas compreſſa emittit oliua,
Lubrica ut obſcœnum uirus labatur ab aluo,
Aut lac quod pingui tumidóque ex ubere uaccæ
Mulſiſti, nudum rugis concede reuulſis.
Aut maluæ excoctis ramis foliiſque tenellæ,
Exple ceruſſata tenaci uiſcera potu.
Tritáque Lenæo confundas ſeſama dulci.
Nec non ſarmenti calidis perſpẻdito lymphis:

Et per uimineum, cinerem colato caniſtrum,
Vt nitida excluſo fiat lixiuia limo.

AT PRAEBE.) *Primùm moliri oportet ceruſſæ uacuationem tùm per uomitus tùm per deiectiones. Ad utrũque pinguia ſunt efficaciſſima. Nam & in uẽtriculo ſupernatant, & inteſtina quodammodo inungunt, & efficiunt lubrica. Quare oleum lac & maluæ decoctum conueniunt: nec has quidem tantùm ob cauſas, ſunt enim reliquis omnibus uenenis cõmunes, ſed etiam quod ceruſſæ qualitatibus contrarias qualitates ſortita ſunt.* PREMADIA.) *Plures ſunt oliuarum differentiæ, quarum unam eſſe Premadiam uocatam non eſt dubitandum, de qua tamen non potui quidquam ab alio ſcriptum reperire.* RVGIS.) *Rugæ lactis ſunt pellicula illa quæ lacti ſuperinducitur, à Græcis* γραῦς *appellata, propterea quòd manifeſtas rugas, inſtar uetulæ, habeat. Hanc à lacte credo eximendam, quoniam ſiccitatis quodãmodo particeps eſt, & ori faucibúſq; ceruſſa adhuc imbutis affigitur & inhæret.* SESAMA.) *Seſãmum multùm uiſcidũ & pingue eſt, modicè calfacit & emollit. Quare ſiccitati ceruſſæ reſiſtit, nec patitur eam intra corpus reſiccari et cõcreſcere.* LIXIVIA.) *Lixiuia hæc incidit & abſterget ceruſſam, interníſq; gulæ, uẽtriculi, & cæterorũ uaſorum ſpatijs affixam, auellit. Itaque non modo ea colluendũ os gargarizãdúmque, ſed etiam bibere ipſam expedit, ſicut et aquam mulſam, quam Dioſcorides his qui ceruſſam hauſère præterea bibendam conſulit.*

Καί τε κατατειφθέντα μετ᾽ ἀργήεντος ἐλαίου,
Σκληρ᾽ ἀπὸ περσείης κάρυα βλάστος οἷον ἐρύξει.
Περσεὺς ἦν ποτε ποσσὶ λιπὼν κηφηΐδα γαῖαν,
Αὐχέν᾽ ἀποτμήξας ἀ[illegible]ηγρόεντα Μεδούσης,

Γεῖα μυκηναίῃσιν ἐνηέξησεν ἀρούραις,
Κηφῆος γέα δῶρα, μύκης ὅθι κάππεσεν ἄρπης,
Ἄκρον ὑπαὶ πρηῶνα μελανθίδος. ἔνθα τε νύμφη
Λαγγείη πόμα κεῖνο Διὸς τεκμήρατο παιδί.

Tunsa quoque interdum quæ persea protulit ossa
Palladio noxam depellent mixta liquori.
Hanc olim Perseus postquàm Cepheia liquit
Arua, & fœcundæ præcidit colla Medusæ,
Cephei noua dona, Mycenis intulit agris,
Ensis ubi capulus cecidit, quem Græca mycetem
Lingua uocat, super alta Melãthidis, hunc ubi potũ
Langia inuentum nato monstrauit Abantis.

PERSEA.) *Persicorum ossa siue nuclei euidentem habent amaritudinem. Proinde calfaciunt & detergent. Est autem persea arbor à Perseo dicta, quam ille primus Mycenis, ut ait Nicãder, plantauit, dono sibi datam à Cepheo, posteaquàm Medusæ collum amputasset, quod fœcundum Nicander uocat, quoniam ex eo Chrysaor & Pegasus nati sunt, ut scribit Hesiodus in Theogonia.* CAPVLVS.) *Ferunt Mercurium Perseo ex fatis denunciasse & præcepisse, ut ubi gladij manubrium excideret, illic urbem cõderet. quod cùm euenißet, urbem Mycenen, siue Mycenas appellauit. Est autem in Peloponneso condita.*

Πολλάκι δ' ἐνθρύψειας ἐν ὀπταλέῃσιν ἀκοστῆς,
Γερραίης λιβάνοιο ψύσιν περιπηγέα θάμνοις,
Καί τε σύ γ' ἢ καρύης ἀποδρύφεον, ἢ ἀπαλύμνης
Ἢ πτελέης, ὅτε πολλὸν ἀεὶ καταλείβεται ὄγχαις

κόμμι,

Κόμμι, τὰ δὲ χλιόεντι ποτῷ ἐπαρωγέα τῆξον.
ὄφρα τὰ μέν τ' ἐρύγῃσι, τὰ δ' ἐκ ψιτοῖσι δαμασθείς,
Ἀλθήσῃ ὑδάτεσσιν ὅτ' ἐκμήνῃ δέμας ἱδρώς.
Καί κεν, ὅγ' ἄλλοτε δόρπα δεδεγμένος, ἄλλοτε δ' οἴνης
Γιοπέρης κορέοιτο, καὶ ἀλκέα πότμον ἀλύξαι.

Illam etiam in ptiſana perſæpè liquato, ſabæi
Quæ libani ramos concreſcit lachryma circum.
Aut cape gummoſam quæ ſtillat de nuce, guttam,
Vel quæ ulmi patulis in ramis, aut atalymni
Plurima ineſt, tepidóque humore ſoluta iuuabit,
Vt partem uomitu, partémque calentibus undis
Pellat, ubi expreſſus manarit corpore ſudor.
Quin ſatur ille cibis, hic læti munere Bacchi,
Vitabit poti metuenda pericla ueneni.

ATALYMNI.) *Ego prunum eſſe ſuſpicor, quòd cùm Dioſcorides omnia ferè è Nicandro in librum ſuum ſextum tranſtulerit, & magna ex parte uerbum uerbo reddiderit, commendet prunorũ gummi contra ceruſſam.* CALENTIBVS *undis.) Poſt maiorem ceruſſæ partem uomitibus & deiectionibus redditam, quod reliquum eſt, & iam in uenas corpúſque receptum, id balneo digerere haud inutile fuerit, à quo non hoc tantùm commodi, ſed etiam intemperiei per ceruſſam inductæ alteratio ſperatur.* SATVR.) *Ciborum & uini copia non modò ceruſſæ, uerùm aliorum etiam omnium uenenorum maleficia temperat, & nonnunquam uomitus aut deiectionis alui occaſionem præbet.*

Μὴ μὲν κανθαρίδος σιτηφάγου εὖτ' ἂν ὀδωδῇ,
Κεῖνο ποτὸν δέξαιο χυτῇ ἐναλίγκια πίσσῃ.
Πίσσης γὰρ ῥώθωσιν ἄγει βάρος. ἐν δὲ χαλινοῖς
Οἷά τε δὴ καρφεῖα νέον βεβρωμένα κέδρου.
Αἳ δ' ὅτε μὲν πλαδόωντι ποτῷ ἐπὶ χείλεϊ δηγμὸν
Τεύχουσιν, τότε δ' αὖ τε περὶ στόμα νείατα γαστρός.
Ἄλλοτε καὶ μεσάτῃ ἐπιδάκνεται ἄλγεσι νηδύς.
Ἡ κύστις βρωθεῖσα. περιψαύουσι δ' ἀνῖαι
Θώρηκος. τόθι χόνδρος ὑπὲρ κύτος ἕζετο γαστρός.
Αὐτοὶ δ' ἀσχαλόωσ', ἄλλῃ δέ φιν ἤθεα φωτὸς
Ἄψυχος πεδάει. ὁ δ' ἀελπέα δάμναται ἄταις.
Οἷά τε δὴ γήρεια νέον τεθρυμμένα πάππου,
Ἠέρ' ἐπιπλάζοντα διαψαίρουσιν ἀέλλαις.

Heus fuge Cantharidum, si quãdo olfeceris, haustũ.
Ille picis liquidæ tetrum diffundit odorem
Naribus, & cedro similis uersatur in ipso
Ore sapor, cum quis mandit uirgulta uirentis.
Qui bibit hunc multo perfusum humore, molestos
In labijs morsus, atque ima sentit in aluo.
Nec minor exercet mediam dolor: horrida surgunt
Vlcera uesicæ, compressum pectus anhelat,
Quã super ossa cauo incumbunt mollissima uentri.
Ira uenit uehemens, & pandiculatio corpus
Distendit defectum animi, uis dira ueneni
Prævalet, & miseros, præter spem, pascitur artus.

Ac ueluti excussi uolitant per inania pappi,
Et uento diuersi abeunt: sic mente feruntur.

CANTHARIDES.) *Cantharides omnibus notæ sunt. Calfaciunt & siccant excessu quarto, urunt, erodunt, mordicant, putrefaciunt, sed maximè infestæ sunt renibus & uesicæ, cúmque his ex professo inimicitias exercere uidētur. Accidunt autem ab eorum potu asperrima omnium & difficillima symptomata.* PICIS.) *Non tantùm odore sed & gustu grauis est Cantharidum potio, etiam si gustus modò mentionem fecisse Dioscorides uideatur.* IN *labijs.*) *Haustis cantharidibus cuncta ferè ab ore usque ad uesicā erodi sentiuntur, quæ in tres partes distinxit Nicander, labra, uentriculum medium, & imam aluum.* VLCERA.) *Vesica maximè inflammatur, inde δυσουρία superuenit & sæpißimè sanguinis mictus.* PECTVS *anhelat.*) *Inflammatio & febris ardentißima difficilem inducunt respirationem, ut ea parte compressus esse thorax uideatur, quà chartilagineus est.* IRA.) *Propensißimi sunt ad iracundiam, spiritu uitali inflammato & circa cor ebulliente.* PANDICVLATIO.) *Id fit ad extremū fractis & exolutis uiribus quibus corpus humanū cōfirmatur.* MENTE *feruntur.*) *Phrenitis tandem sequitur tam uehementes inflammationes spirituum & humorum, neque ulla menti requies datur, quòd calore biléque diuexetur.*

Τῷ δὲ σὺ πολλάκι μὲν γλήχω ποταμηίσι νύμφαις,
Ἐμπλήδην κυκεῶνα πόροις ἐν κύμβεσι τεύξας
Νηστείρης Δηοῦς μορόεν ποτόν. ᾧ ποτε Δηὼ
Λαυκανίην ἔβρεξεν ἀν' ἄστυρον Ἱπποθόωντος.
Θρηίσσης ἀθύροισιν ὑπαὶ ἐνίψησιν Ἰάμβης.

-γύλη δ' ἀμφικέκλιται ἀρχαῖς
Πρῶτα κόλων, ὅθι πᾶσα βροτῶν ἅλις ἐμφέρεται δαίς.
Αἰεὶ δ' ἐκ φαέων νοτίον ἀπολείβεται ἱδρώς.
Ἡ δὲ ταρασσομένη, τὰ μὲν ἔβρασεν ἤλιθα νηδὺς
Πνεύματα. πολλὰ δ' ἔνερθεν ὑπὲρ μέσον ὀμφαλὸν ἵζει.
Κρᾶατι δ' ἐν βάρος ἐχθρὸν, ὑπὸ κροτάφοισι δὲ παλμὸς
Πυκνὸς ἐπεμφέρεται· τὰ δὲ, διπλόα δέρκεται ὄσσοις.
Οἷα χαλικραίῃ νύχιος δεδαμασμένος οἴνῃ.
Ὡς δ' ὁπότ' ἀγριόεσσαν ἀποθλίψαντες ὀπώρην
Σιληνοὶ κεραοῖο Διωνύσοιο τιθηνοὶ,
Πρῶτον ἐπ' ἀφρίζοντι ποτῷ φρένα θωρηχθέντες
Ὄμμασι δινήθησαν, ἔπειτα σφαλεροῖσι δὲ κώλοις
Νυσαίην ἀνὰ κλιτὺν ὑπέδραμον ἀφραίνοντες,
Ὣς οἵ γε σκοτόωσι κακῇ βεβαρηκότες ἄτῃ.

Crassáque clauduntur magno intestina dolore,
In quæ præcipites potúsque cibíque feruntur.
Perpetuò ex oculis madidus delabitur humor.
Ipse etiam uenter flatus modò ructat ab ore
Innumeros, media clausos modò detinet aluo.
Est capitis grauitas, tempus uehementer utrunque
Palpitat, apparet geminum quodcunque uidetur:
sicut nocte solent qui uina bibêre meraca.
Aut ueluti expressis sileni agrestibus uuis
Cornibus insignem qui nutriuere Lyæum,
Postquàm tantarunt spumantia pocula mentem,
Primùm oculis uariant, titubantes inde per imas

Incedunt Nysæ malefidis gresſibus oras:
Talis eos premit epoto uertigo ueneno.

SILENI.) *Hi Bacchi nutricij fuiſſe prodantur, unde Horatius, Famulúſque dei Silenus alumni. Habitant in Nyſa monte Indiæ, qui Libero patri ſacer eſſe dicitur.*

Τὴν μέν τε κλείουσι μυοκτόνον· ἦ δ' ἀπιγρὺς
Γαμπτῆγιν ὕρχας λιχμήρεας ἠρήμωσεν.
Οἱ δέ τε παρδαλιαγχὲς, ἐπεὶ θήρεσσι πελώροις
Πότμον βουπελάται τε καὶ αἰγονομῆες ἔθεντο,
Ἴδης ἐν κνημοῖσι φαλακραίης ἐνὶ βήσσης
Πολλάκι θηλυφόνον καὶ κάμμορον. ἐν δ' ἀκοναίοις
Θηλείην ἀκόνιτον ἀνεβλάστησεν ὀρόσκοις.

Hoc etiam quidam dixere myoctonon, omneis
Quòd perimat qui ſint auſi delingere mures.
Pardalianches & huic nomen poſuêre, quòd illo
Paſtorum inſidijs infecta carne ueneno
Pantheræ pereant celſis in collibus Idæ.
Mors quoq; Thelyphonónq; & Cãmorõ indidit a-
Fœminei ſexus. duris in cantibus, altos (trox
Per montes naſcuntur, & hinc aconita uocamus.

THELYPHONON.) *Aconitũ* θηλύφονον *dicitur, q, ut Theophraſtus & Plinius ſcribũt, radix eius genitalibus omniũ quadrupedũ fœminini ſexus indita, mortẽ eodẽ die inferat, eóq; modo interẽptas à Calphurnio Beſtia dormiẽtes uxores proditur. Sunt autẽ quibus hæc uox corrupta uideatur, & aconitũ non* θηλύφονον *ſed* θηρίφονον *dici, q feras, ſi ab his guſtetur, occidat. Verùm illi aptè utraq; appellatio*

congruit, uti & Cammori siue etiam Cammari cognomen. Video enim controuersum hoc esse, an Cammoron uel Cammaron dici debeat. Plinius, eúmque sequuti Ruelius & Marcellus Cammaron legunt scribúntque, quòd radicem modicam inflexam, & Cammaro (est autem quædam cancrorum species) similem marino aconitum habeat, quam tamen Dioscorides non Cammaro, sed scorpionis caudæ assimilauit. Reperi tamen omnia exemplaria tum Nicandri tũ Dioscoridis Cammoron habere, atque ita legendum uetus Nicandri interpres planè innuit, κάμμορον *explicans* κακῷ μόρῳ ἀναιρεῖν, *hoc est sæua morte perimẽs.* CAVTIBVS.) *Quod Græcè dicitur* ἐν ἀκοναίοις ὀρόγκοις, *ambiguũ est an de Aconis (qui secundum Theophrastum Peryandinorum pagus est, propè Heracleam Ponti, secundum autem alios Bithyniæ portus) intelligatur, an simpliciter de mõte omni in quo cautes, quas Græci* ἀκόνας *dicunt, nascuntur. Postremum probabilius mihi uidetur, quod de Aconito Theophrastus scripserit, non tantùm Aconis, sed etiam ubique, uerùm petrosis in locis, ipsum prouenire, quódque Ouidius de eo scripserit hunc in modum: Quæ, quia nascũntur dura uiuacia caute, Agrestes aconita uocant.*

Τῷ καί που τιτάνοιο χωρὸς βάρος ἔσσεται ἄλκαρ
Πιμπλαμένης· ὅτε νέκταρ ἐΰτριβι κιῤῥὸν ἀφύσσαι
Μετρηδόν. κοτύλη δὲ πέλει καταμέστιος οἴνης.
Σὺν δὲ καὶ ἀβροτόνοιο ταμὼν ἀπὸ καυλέα θάμνου,
Καὶ κλοβροῦ πρασίοιο. τὸ δὴ μελίφυλλον ὑδῶσι.
Καί τε σὺ ποιήεντος ἀειθαλέος καμελαίης
Βλάστην, πηγάνιόν τε πίοις ἐνὶ βρέγμασι σίμβλων.

Accipe sed calcem, quantum comprendere pugno

Ipse potes, fului cotulámque infunde falerni:
sic mortem effugies, diræque medebere pesti.
Nec minus abrotoni ramosum abscindito thyrsum,
Marrubijque (meliphyllon dixere) uirentis,
Atque chamælæi fruticis frondentia semper
Germina, uel rutam cum dulci combibe mulsa.

CALCEM.) *Medicamentum hoc est ualdè exsiccans redundantem ex aconito humiditatem, uti & scoria ferri, cuius postea faciet mentionem. Nec uerò dubium est quin communia omnium uenenorum remedia tentare primùm oporteat, sicuti antè ostendimus, hoc est, uenenum uomitionibus educere, aut clystere per inferna deijcere.* ABROTONI.) *Abrotonum & marrubium calida sunt, & siccant tertio excessu, item & ruta, quæ præterea tota substãtia uenenis aduersatur.* CHAMAELAEI.) *Chamælæa surculosa est & de fruticum genere, multum deterget. nam & multum habet amaritudinis, sed præterea bilem pituitamque purgatione educit.*

Σβεννύς τ' αἰθαλόεντα μύδρον χλιύεσσι πυράγρης,
Ἠὲ σιδηρήεσσαν ἀπὸ φύγα, τήν τε καμίνων
Ἔντοσθεν χοάνοιο δίχα πυρὸς ἤλασε λιγνύς.
Ἄλλοτε δὲ χρυσοῖο νέον βάρος ἐν πυρὶ θάλψας,
Ἠὲ καὶ ἀργύρεον, θολερῷ ἐνὶ πώματι βάπτοις.
Γολλάκι δ' ἡμιδαὲς χειρὸς βάρος αἴνυσο θερίων
Γαῦρα χαμαιπίτυος, τότ' ὀνίτιδος αὖον ὀρείης,
Ἠὲ νέον ῥάδικα πολυκνήμοιο κολούσας,
Τέφρασιν ἐν κυάθοισι χαδεῖν μελιηδέος οἴνου.

Forcipibus prensum candens extinguito ferrum,
Aut ferri fecem rigidi, quam ardente camino
Separat impuram, pellitque acerrimus ignis.
Quinetiam argenti fuit utile pondus, & auri,
Ignibus accensum & mersum stridentibus undis.
Quòd si dimidium foliorum sumere pugnum
Terrestris piceæ cupias, & Onitida siccam,
Siue polycnemi radicem legeris: ista
Profuerint, cyathis cum uini exhausta quaternis.

PICEAE.) *Scribit Dioscorides chamæpityn herbã, quæ terrestris picea est, existimari priuatim contra aconitũ remedio esse, & in Heraclea Ponti, quo loco etiam nascitur aconitum, prouenire. Quanquam & manifesta qualitate prodesse potest, abstergendo, expurgandóque uiscera, & ualẽter siccando.* ONITIDA.) *Onitis species est origani, sed origano aliquãtò inefficacior. Calfacit & siccat, & peculiarem aduersus uenena uim poßidet. Sic & polycnemon, cui magna est cum origano similitudo.*

Ἠέ τι μυελόεντα χαλικρότερον ποτὸν ἴσχεις,
ὄρνιθος σπερχνοῖο κατοικάδος. ἣν θ' ὑπὸ χύτρῳ
γυῖα καταθρύπτῃσι βιαζομένης πυρὸς αὐγῆς.
Καί τε βοὸς νεαλῆτα περιφλιδόωντος ἀλοιφῇ
τηξάμενος κορέσαιο ποτῷ ἐγχάνδια νηδύν.

Túque cohortali præstans medicamen habebis
Ex gallo, quem urens, & aheno subditus ignis
Coxerit, in tenuémque liquarit membra medullã.
Pocula sint etiam quibus exaturêre, liquamen

Excocti

Excocti uituli atque in pinguia iura soluti.

EX GALLO.) *Galenus secundo Antidotôn, pinguis gallinæ iure utitur. Sed nihil uetat etiam antiqui gallinacei ius exhibere, quod uenenũ internis partibus adhærens maximè detergeat. Cæterum tum pinguis gallinæ tum uituli elixi liquamentum, non tam ad curationẽ, quàm* εἰς τὴν ἀνάληψιν *facere uidetur. Nam post tam uehementer siccantia, exhibere eiusmodi* ἐπικεραστικὰ *rationi cõsentaneũ est. Nisi quis & illa ad curationem cõducere hac ratione existimet, quòd pinguedine sua meatus occludant, ne facile uenenum in uenas transeat, & uentriculum resoluẽtia faciliorem ad deiectiones efficiant.*

Ναὶ μὴν καὶ βλαστήμοιο, τότ' ἐν σταγόνεσσι γάλακτος
Θηλυτέρης πώλοιο χύσαις ὀπόν, ἄλλοτε νύμφαις,
Εὖτ' ἂν ἀπ' ἐκ φάρυγγος χεύῃ παναεργέα δόρπον.
Πολλάκι δὴ σκίνακος δορκάδος, ἢ ἀπὸ νεβροῦ
Πυετίην τμήξαιο. πόροις δ' ἐνὶ νέκταρι φύρσας.
Ἄλλοτε καὶ μορέης ἀπὸ ῥιζία φοινικόεντος
Ὅλμῳ ἐνὶ στύπει περιβαλὼν καὶ ὁμήρεα κόψας
Οἴνῳ ἐνεψηθέντα πόροις καμάτοισι μελίσσης.
Καί κεν ὑποκρατέουσαν ἐπαχθέα νοῦσον ἀλάλκοις
Φωτός. ὁ δ' ἀσφαλέεσσι πάλιν μετὰ ποσσὶν ὀδεύοι.

Lacte etiã liquidum quem sudant balsama succũ
Fœmineo, aut unda fluuiali dilue, postquàm
Compuleris uomitu crudum decedere uirus.
Eximere & lepori timidóue coagula damæ
Expedit, & tenui resoluta bibisse falerno.
Vel tu sanguineæ radices accipe mori,

Ictibus & crebris in robore pinse cauato,
Atque mero incoctas, cum lento porrige melle.
Pellere sic poteris grassantem in uiscera morbum,
Quique bibit, pedibus rursum consistere firmis.

BALSAMA.) *Balsamum excalfacit & siccat, ideò putredini ab aconito inductæ medetur. Sed & uim quandam habet aduersus omnia uenena peculiarem, præsertim succus eius qui opobalsamum dicitur.* COAGVLA.) *Coagulum omne acrem digerentem & resiccantem facultatem poßidet. Licet ergo ex his uidere quàm rectè medicamenta omnia contra aconitum instituta cõsentiant, & omnia calida & sicca existere. Proinde frigidũ humidúmque esse aconitum contrà multorum opinionem. Nec obest quod ipsum Galenus inter putrefacientia recenset. Non est enim necesse omnia quæ quocunque modo putrefaciũt, calida putare.* MORI.) *Radix mori, præsertim autem eius cortex purgat aluum & modicè adstringit. ac purgatione quidem aconitum educit, adstrictione uerò iter illi ad uenas præcludit. Hoc medicamentum etiam Dioscorides libro primo commendat.*

Δεύτερα δ' αἰγλήεντος ἐπιφράζευ πόσιν ἐχθράν,
Κιρναμένην ὀλοοῦ ψιμμυθίου· ἥ τε γάλακτι
Πάντοθεν ἀφρίζοντι, νέην εἰδήνατο χροιήν,
Πελλίσιν ἐν γρώνοισιν ὅτ' εἴαρι πῖον ἀμέλξαις.

Nunc ad cerussæ lethalia pocula mentem
Aduerte. Illa albo niueóque simillima lacti,
Quod spumam latè attollit, cùm tempore uerno
Rure reuertentes implent mulctralia uaccæ.

CERVSSA *Multas quidem ad res utilis est, sed intrò assumpta, ueneni maleficium habet. Conficitur ex plumbo acris aceti uapore soluto, nec tamẽ acris est aut mordax, sed refrigerat & siccat, atque ideò emplasticam uim obtinet. eã ob causam quumprimùm sumpta est, palato, linguæ, gingiuis, dentibus & faucibus inhæret, unde candor partibus illis inducitur.*

Τοῦ μὲν, ἀπὸ γλινάς τε, καὶ ἣ ῥυσαίνεται οὖλα
Ἀφρὸς ἐπιστύφων ἐμπάσσεται. ἀμφὶ δὲ ὁλκὸς
Τέτρηχυ γλώσσης, νέατος ἀποκάρφεται ἰσθμὸς
Ξηρὰ δ' ὑπιλλίζων ὀλοῇ χαλλύσσεται ἄτῃ.
Ἀβλεμὲς, ἢ γὰρ ἐκεῖνο πέλει κάρος. αὐτὰρ ὁ θυμῷ
Ναυτιόεις ὀλοοῖσιν ἀποφθύει καμάτοισιν,
Πολλάκι δ' ἐν φαέεσσιν ἄλλην ἑτερειδέα λεύσσων.
Ἄλλοτε δ' ὑπναλέος ψύχει δέμας, οὐδέ τι γυῖα
Ὡς τὸ πάρος, δονέει, καμάτῳ δ' ἀποδάμναται, εἴκων.

Gingiuæ rugis, & totis undique malis
Insidet, adstrĩgitq;: hinc lĩgua est aspera, & isthmus
Faucibus extremis aret, morbóque fatiscens
Aeger inexpletum tussit, nec sputa sequuntur.
Huic caput infirmum nutat, tum nausea tristis
Vrget, & extremo franguntur membra labore.
Falsa modo ante oculos rerum simulachra uidẽtur,
Nunc sopor algenteis multùm complectitur artus,
Robore defectos, nec corpus, ut antè, mouentes.

TVSSIT.) *Pulmones asperáque arteria affectionem*

ſuam tuſsi declarant. Afficiuntur autem non tãtum humorum affluxu, ſed etiam quauis intemperie, ut hic frigida & ſicca. FALSA *modo.) Id fit uaporibus frigiditate denſatis & conuolutis. Refrigeratur enim cerebrum, adeò ut æger grauitatem eius ſentiat, nec ſuſtinere poßit. quo quidẽ principio refrigerato, non mirum eſt ſi corpus uniuerſum frigeſcat, & uiribus deſtitutum torpeat.*

Τῷ καὶ πρημαδίης, ἢ ὀρχάδος εἶαρ ἐλαίης,
Ἠέ τι μυρτίνης χυδίην δεπάεσσιν ὀρέξαις.
Ὄφρ' ἂν ὀλισθήνασα χύσῃ κακὰ φάρμακα νηδύς.
Ἠὲ σύ γ' οὐθατόεντα βοιδέα μαζὸν ἀμέλξας
Ῥεῖα πόροις. φιαρὴν δὲ ποτοῦ ἀφραίνουσαν γρηΰν.
Καὶ σὺ δέ γ' ἢ μαλάχης ῥαδάμνους, ἢ φυλλάδα τήξας
Χυλῷ ἐνὶ κλώθοντι, κακηπελέοντα κορέσσαις.
Πολλάκι σήσαμα κόπτε. πόροις δ' ἐν νέκταρι καὶ τά.
Ἠὲ σὺ κληματόεσσαν ἐν ὕδατι πλυνέο τέφρην
Θαλπομένην. τὸ δὲ ῥύμμα νεοπλεκέος καλάθοιο
Κόλποις ἰκμήνειας. ὃ γάρ τ' ἀναδέξεται ἰλύν.

At præbe ſubito pinguem quem myrtea ſuccum,
Premadia aut orchas compreſſa emittit oliua,
Lubrica ut obſcœnum uirus labatur ab aluo,
Aut lac quod pingui tumidóque ex ubere uaccæ
Mulſiſti, nudum rugis concede reuulſis.
Aut maluæ excoctis ramis foliiſque tenellæ,
Exple ceruſſata tenaci uiſcera potu.
Tritáque Lenæo confundas ſeſama dulci.
Nec non ſarmenti calidis perfundito lymphis:

Et per uimineum, cinerem colato caniſtrum,
Vt nitida excluſo fiat lixiuia limo.

AT PRAEBE.) *Primùm moliri oportet ceruſſæ uacuationem tùm per uomitus tùm per deiectiones. Ad utrũque pinguia ſunt efficaciſſima. Nam & in uẽtriculo ſupernatant, & inteſtina quodammodo inungunt, & efficiunt lubrica. Quare oleum lac & maluæ decoctum conueniunt: nec has quidem tantùm ob cauſas, ſunt enim reliquis omnibus uenenis cõm unes, ſed etiam quod ceruſſæ qualitatibus contrarias qualitates ſortita ſunt.* PREMADIA.) *Plures ſunt oliuarum differentiæ, quarum unam eſſe Premadiam uocatam non eſt dubitandum, de qua tamen non potui quidquam ab alio ſcriptum reperire.* RVGIS.) *Rugæ lactis ſunt pellicula illa quæ lacti ſuperinducitur, à Græcis* γραῦς *appellata, propterea quòd manifeſtas rugas, inſtar uetulæ, habeat. Hanc à lacte credo eximendam, quoniam ſiccitatis quodãmodo particeps eſt, & ori faucibúſq; ceruſſa adhuc imbutis affigitur & inhæret.* SESAMA.) *Seſamum multùm uiſcidũ & pingne eſt, modicè calfacit & emollit. Quare ſiccitati ceruſſæ reſiſtit, nec patitur eam intra corpus reſiccari et cõcreſcere.* LIXIVIA.) *Lixiuia hæc incidit & abſterget ceruſſam, interníſq; gulæ, uẽtriculi, & cæterorũ uaſorum ſpatijs affixam, auellit. Itaque non modo ea colluendũ os gargarizãdúmque, ſed etiam bibere ipſam expedit, ſicut et aquam mulſam, quam Dioſcorides his qui ceruſſam hauſère præterea bibendam conſulit.*

Καί τε κατατριφθέντα μετ' ἀργήεντος ἐλαίου,
Σκληρ' ἀπὸ Περσείης κάρυα βλάστος οἷον ἐρύξει.
Γοργοῦς ἥν ποτε ποσσὶ λιπὼν Κηφηΐδα γαῖαν,
Αὐχέν' ἀποτμήξας ἀρτηγυιόεντα Μεδούσης,

Ῥεῖα μυκηναίῃσιν ἐνεξήσειεν ἀρούρης,
Κηφῆος νέα δῶρα, μύκης ὅθι κάππεσεν ἄρπης,
Ἄκρον ὑπαὶ πρηῶνα μελανθίδος. ἔνθα τε νύμφη
Λαγγείη πόμα κεῖνο Διὸς τεκμήρατο παιδί.

Tunsa quoque interdum quæ persea protulit ossa
Palladio noxam depellent mixta liquori.
Hanc olim Perseus postquàm Cepheia liquit
Arua, & fœcundæ præcidit colla Medusæ,
Cephei noua dona, Mycenis intulit agris,
Ensis ubi capulus cecidit, quem Græca mycetem
Lingua uocat, super alta Melãthidis, hunc ubi potũ
Langia inuentum nato monstrauit Abantis.

PERSEA.) *Persicorum ossa siue nuclei euidentem habent amaritudinem. Proinde calfaciunt & detergent. Est autem persea arbor à Perseo dicta, quam ille primus Mycenis, ut ait Nicãder, plantauit, dono sibi datam à Cepheo, posteaquàm Medusæ collum amputasset, quod fœcundum Nicander uocat, quoniam ex eo Chrysaor & Pegasus nati sunt, ut scribit Hesiodus in Theogonia.* CAPVLVS.) *Ferunt Mercurium Perseo ex fatis denunciasse & præcepisse, ut ubi gladij manubrium excideret, illic urbem cõderet. quod cùm eueniset, urbem Mycenen, siue Mycenas appellauit. Est autem in Peloponneso condita.*

Πολλάκι δ' ἐνθρύψειας ἐν ὀπταλέῃσιν ἀκοσταῖς,
Τεῤῥαίης λιβάνοιο χύσιν περιπηγέα θάμνοις,
Καί τε σύ γ' ἢ καρύης ἀποδάκρυον, ἢ ἀταλύμνου
Ἢ πτελέης, ὅτε πολλὸν ἀεὶ καλλείπεται ὄζαις

Κόμμι,

Κόμμι, τὰ δ᾽ χλιόεντι ποτῷ ἐπαρωγία τεῦξον.
ὄφρα τὰ μὲν τ᾽ ἐρύγῃσι, τὰ δ᾽ ἐμπιοῖσι δαμασθεὶς,
Ἀλθήσῃ ὑδάτεσσιν ὅτ᾽ ἰκμήνῃ δέμας ἱδρώς.
Καί κεν, ὅγ᾽ ἄλλοτε δόρπα δεδεγμένος, ἄλλοτε δ᾽ οἴνης
Πιοτέρης κορέοιτο, καὶ ἀλκέα πότμον ἀλύξαι.

Illam etiam in ptisana persæpè liquato, sabæi
Quæ libani ramos concrescit lachryma circum.
Aut cape gummosam quæ stillat de nuce, guttam,
Vel quæ ulmi patulis in ramis, aut atalymni
Plurima inest, tepidóque humore soluta iuuabit,
Vt partem uomitu, partémque calentibus undis
Pellat, ubi expressus manarit corpore sudor.
Quin satur ille cibis, hic læti munere Bacchi,
Vitabit poti metuenda pericla ueneni.

ATALYMNI.) *Ego prunum esse suspicor, quòd cùm Dioscorides omnia ferè è Nicandro in librum suum sextum transtulerit, & magna ex parte uerbum uerbo reddiderit, commendet prunorũ gummi contra cerussam.* CALENTIBVS *undis.) Post maiorem cerussæ partem uomitibus & deiectionibus redditam, quod reliquum est, & iam in uenas corpúsque receptum, id balneo digerere haud inutile fuerit, à quo non hoc tantùm commodi, sed etiam intemperiei per cerussam inductæ alteratio speratur.* SATVR.) *Ciborum & uini copia non modò cerussæ, uerùm aliorum etiam omnium uenenorum maleficia temperat, & nonnunquam uomitus aut deiectionis alui occasionem præbet.*

Γεῖα μυκηωαίῃσιν ἐνὶ ἔξησεν ἀρούρῃς,
Κηφῆος νέα δῶρα, μύκης ὅθι κάππεσεν ἅρπης,
Ἄκρον ὑπαὶ πρηῶνα μελανθίδος. ἔνθα τε νύμφη
Λαγγείη πόμα κεῖνο Διὸς τεκμήρατο παιδί.

Tunsa quoque interdum quæ persea protulit ossa
Palladio noxam depellent mixta liquori.
Hanc olim Perseus postquàm Cepheia liquit
Arua, & fœcundæ præcidit colla Medusæ,
Cephei noua dona, Mycenis intulit agris,
Ensis ubi capulus cecidit, quem Græca mycetem
Lingua uocat, super alta Melāthidis, hunc ubi potū
Langia inuentum nato monstrauit Abantis.

PERSEA.) Persicorum ossa siue nuclei euidentem habent amaritudinem. Proinde calfaciunt & detergent. Est autem persea arbor à Perseo dicta, quam ille primus Mycenis, ut ait Nicāder, plantauit, dono sibi datam à Cepheo, posteaquàm Medusæ collum amputasset, quod fœcundum Nicander uocat, quoniam ex eo Chrysaor & Pegasus nati sunt, ut scribit Hesiodus in Theogonia. CAPVLVS.) Ferunt Mercurium Perseo ex fatis denunciasse & præcepisse, ut ubi gladij manubrium excideret, illic urbem cōderet. quod cùm euenißet, urbem Mycenen, siue Mycenas appellauit. Est autem in Peloponneso condita.

Πολλάκι δ' ἐνθρύψειας ἐν ὀπταλέῃσιν ἀκοσταῖς,
Γεῤῥαίης λιβάνοιο χύσιν περιπηγέα θάμνοις,
Καί τε σύ γ' ἢ καρύης ἀχροδάκρυον, ἢ ἀπαλύμνου
Ἢ πτελέης, ὅτε πολλὸν ἀεὶ καταλείβεται ὄγκαις

Κόμμι,

Κόμμι, τὰ δὲ χλιόεντι ποτῷ ἐπαρωγέα τῆξον.
ὄφρα τὰ μέν τ᾽ ἐρύγῃσι, τὰ δ᾽ ἐκφυτοῖσι δαμασθεὶς,
Ἀλθήσῃ ὑδάτεσσιν ὅτ᾽ ἐκμήνῃ δέμας ἱδρώς.
Καί κεν, ὅγ᾽ ἄλλοτε δόρπα δεδεγμένος, ἄλλοτε δ᾽ οἴνης
Γιοτίρης κορέοιτο, ϗ ἀλκέα πότμον ἀλύξαι.

illam etiam in ptisana persæpè liquato, sabæi
Quæ libani ramos concrescit lachryma circum.
Aut cape gummosam quæ stillat de nuce, guttam,
Vel quæ ulmi patulis in ramis, aut atalymni
Plurima inest, tepidóque humore soluta iuuabit,
Vt partem uomitu, partémque calentibus undis
Pellat, ubi expressus manarit corpore sudor.
Quin satur ille cibis, hic læti munere Bacchi,
Vitabit poti metuenda pericla ueneni.

ATALYMNI.) *Ego prunum esse suspicor, quòd cùm Dioscorides omnia ferè è Nicandro in librum suum sextum transtulerit, & magna ex parte uerbum uerbo reddiderit, commendet prunorũ gummi contra cerussam.* CALENTIBVS *undis.) Post maiorem cerussæ partem uomitibus & deiectionibus redditam, quod reliquum est, & iam in uenas corpúsque receptum, id balneo digerere haud inutile fuerit, à quo non hoc tantùm commodi, sed etiam intemperiei per cerussam inductæ alteratio speratur.* SATVR.) *Ciborum & uini copia non modò cerussæ, uerùm aliorum etiam omnium uenenorum maleficia temperat, & nonnunquam uomitus aut deiectionis alui occasionem præbet.*

Μὴ μὲν κανθαρίδος σιτοφάγου εὖτ' ἂν ὀδώδῃ,
Κεῖνο ποτὸν δέξαιο χυτῇ ἐναλίγκια πίσσῃ.
Πίσσης γὰρ ῥώθωσιν ἄγει βάρος. ἐν δὲ χαλινοῖς
Οἷά τε δὴ καρφεῖα νέον βεβρωμένα κέδρου.
Αἳ δ' ὅτε μὲν πλαδόωντι ποτῷ ἐπὶ χείλεϊ δηγμὸν
Τεύχουσιν, ποτὲ δ' αὖ τε περὶ στόμα νείατα γαστρός.
Ἄλλοτε καὶ μεσάτῃ ἐπιδάκνεται ἄλγεσι νηδύς.
Ἡ κύστις βρωθεῖσα. περιψαύουσι δ' ἀνῖαι
Θώρηκος. τῇ δὴ χόνδρος ὑπὸ κύτος ἵζετο γαστρός.
Αὐτοὶ δ' ἀχαλόωσ', ἄλλη δέ μιν ἤθεα φωτὸς
Ἄψυχος πεδάει. ὁ δ' ἀελπέα δάμναται ἄταις.
Οἷά τε δὴ γήρεια νέον τεθρυμμένα πάππου,
Ἠέρ' ἐπιπλάζοντα διαψαίρουσιν ἀέλλαις.

Heus fuge Cantharidum, si quãdo olfeceris, haustũ.
Ille picis liquidæ tetrum diffundit odorem
Naribus, & cedro similis uersatur in ipso
Ore sapor, cum quis mandit uirgulta uirentis.
Qui bibit hunc multo perfusum humore, molestos
In labijs morsus, atque ima sentit in aluo.
Nec minor exercet mediam dolor: horrida surgunt
vlcera uesicæ, compressum pectus anhelat,
Quâ super ossa cauo incumbunt mollissima uentri.
Ira uenit uehemens, & pandiculatio corpus
Distendit defectum animæ, uis dira ueneni
Præualet, & miseros, præter spem, pascitur artus.

Ac ueluti excussi uolitant per inania pappi,
Et uento diuersi abeunt: sic mente feruntur.

CANTHARIDES.) *Cantharides omnibus notæ sunt. Calfaciunt & siccant excessu quarto, urunt, erodunt, mordicant, putrefaciunt, sed maximè infestæ sunt renibus & uesicæ, cúmque his ex professo inimicitias exercere uidẽtur. Accidunt autem ab eorum potu asperrima omnium & difficillima symptomata.* PICIS.) *Non tantùm odore sed & gustu grauis est Cantharidum potio, etiam si gustus modò mentionem fecisse Dioscorides uideatur.* IN *labijs.*) *Haustis cantharidibus cuncta ferè ab ore usque ad uesicã erodi sentiuntur, quæ in tres partes distinxit Nicander, labra, uentriculum medium, & imam aluum.* VLCERA.) *Vesica maximè inflammatur, inde δυσουρία superuenit & sæpissimè sanguinis mictus.* PECTVS *anhelat.*) *Inflammatio & febris ardentissima difficilem inducunt respirationem, ut ea parte compressus esse thorax uideatur, quà chartilagineus est.* IRA.) *Propensissimi sunt ad iracundiam, spiritu uitali inflammato & circa cor ebulliente.* PANDICVLATIO.) *Id fit ad extremũ fractis & exolutis uiribus quibus corpus humanũ cõfirmatur.* MENTE *feruntur.*) *Phrenitis tandem sequitur tam uehementes inflammationes spirituum & humorum, neque ulla menti requies datur, quòd calore biléque diuexetur.*

Τῷ δὲ σὺ πολλάκι μὲν γλυκερῷ ποταμηΐσι νύμφαις,
Ἐμπλήδην κυκεῶνα πόροις ἐν κύμβεσι τεύξας
Νηστείρης δηοῦς μορόεν ποτόν. ᾧ ποτε δηὼ
Ἀθμονίων ἔβρεξεν ἀν' ἄστυρον ἱπποθόωντος.
Θρηΐσσης ἀθύροισιν ὑπαὶ ῥήτρῃσιν ἰάμβης.

sed tu puleium misce fluuialibus undis,
Atque imple tristi, quæ sicces cymbia, potu
Ieiunæ Cereris, quo quondam fertur inanem
Ventriculum satiasse, pij Hippothoontis in urbe,
Cùm de Threïciæ salibus rideret Iambes.

PVLEIVM.) *Pulegium acre & subamarum est, plurimúmque tùm excalfacit, tum extenuat. Quamobrem non potest manifesta qualitate contra Cantharidas prodesse, sed ui totius substantiæ Alexipharmaca, cuius nemo poßit, ut ait Galenus, rationem aßignare. Nec uero tantum Cantharidibus, sed omniũ etiam uenenatorũ morsibus cũ uino potum subuenire Dioscorides docet.* MOESTO.) *Ferũt Cererem cum filiam raptam quæreret, luctu faméque afflictam, ab Hippothoonte hospitio exceptam fuisse, & illic puleium cum aqua bibisse, interea dum Iambe famula multis salibus dicterijsque luderet, ut Cererem etiam quamuis tristem ridere compulerit.*

Δή ποτε δ' ἢ σιάλοιο καρήατος, ἠὲ καὶ ἀμνοῦ
Ἀμμίγδην ἀπορράδεσιν ἐϋζοχάλοιο λίνοιο·
Ἠὲ νέον κορσεῖα ταμὼν κεράεντα χιμαίρης,
Ἠέ τι που χηνὸς μορόεν ποτὸν αἴνυσο χύζου.
Ἐς δ' ἔμετον κορέσαιο. τὰ δ' ἀθρόα νόσθι βεράσοις,
Ἐμματέων, ἔτ' ἄπεπτα πύλῃ μεμιασμένα δόρπα.

Pinguia nonnunquam porci cerebella, uel agni
Cocta diu sumas teretis cum semine ligni,
Tempora uel capræ quæ uix dum cornua gesit,
Diuide, percoctóue ex ansere confice potum.

Quæ

Quæ tu multa uora, dum crudo in uentre morãtes
Impurásque dapes cogas exire uomendo.

CEREBELLA.) *Omne cerebrum pituitosum est, difficulter recipit concoctionem, tardè digeritur, crassum succũ generat, & præter alia mouet nauseam. Itaque ciendis uomitibus accommodatissimum est, multóque magis cum lini semine, quod flatuosum est, nec facile à stomacho, propter leuitatem, potest comprehendi. Nec uerò tantùm hæc à Nicãdro nominatim expressa præbere oportet, sed & omnia pari prædita facultate, ut gallinaceorum, hædorum, porcellorum, omnésque pingues carnes longiore coctura flaccescentes. Tales nanque aluum lubricant, & cantharidum simul obtundunt acrimoniam.* CRVDO *in uentre.) Cogendus ad uomitum æger est dum adhuc uenenum in uentriculo continetur, nec dum ab eo transiit in maiores uenas: tantúmque prædicti cibi offerendum, donec uẽtriculus nimio humore redundans euomat.*

Πολλάκι δ' ἐν κλυστῆρι νέον γλάγος, οἷος ἀμέλξαο,
κλύζε. τὰ δ' ἤλιθα γαστρὸς ἀφόρδια κενώσειας.
Ἄλλοτ' ἀλυσθαίνοντι ποθὲν γάλα πῖον ἀρήξει.
Ἠὲ σύ γ' ἀμπελόεντα γλυκὺν ἐνὶ κοιλία κόψας.
Χλωρὰ νέον πετάλοισι περιβρίθοντα κολούσας.
Ἠὲ μελισσάων καμάτῳ ἐνὶ παῦρα μορύξαις,
Σκορπιόεντα ταμὼν ψαφαρῆς ἐκ ῥίζεα γαίης,
Αἰὲν κεντρήεντα. πόα γε μὲν ὕψι πέθηλεν,
Οἵη πὲρ μολόθουρος, ἐν[illegible] χναδὲ κοιλία βάλλει.

Sæpe etiam uentrem [illegible]eneræ perfunde capellæ

Lacte nouo,ut sordes multas,fecémque remittat.
Sin bibere hoc mauis,nihil est præstantius illo.
Aut uirides uitis ramos decerpe,recenter
Indutos folijs,miti quos intere passo.
Asperáque & semper spinis horrentia duris
Infunde in flauo radicis frustula melle,
Quæ caulem in sicca sublimem tollit arena
Asphodelo similem,gracilísque excrescit in altum.

PERFVNDE.) *Clysterem inijcere conuenit, præsertim ex lacte,quòd ardori inflammationíque tãtæ moderetur.* BIBERE.)*Lac serosa substantia refrigerat & deterget,& internum æstum à Cantharidibus excitatum cõpescit, potum magis quàm per clysterẽ intromissum.* VITIS *ramos.*)*Vitium teneri palmites extergendi uim habent,& aliquam simul refrigerandi.* ASPERAQVE.) *Non possum facilè diuinare quam hic herbam Nicãder depingat Asphodelo similem, cum nec eius interpres hãc proprio nomine appellet,nec eius mentionem Dioscorides libro sexto fecisse uideatur.*

Καὶ δὲ σὺ δραγμαίων πισύρων βάρος αἴνυσο γαίης
Παρθενίης, ἣν φυλλὶς ὑπὸ κνημοῖσιν ἀνῆκεν,
Ἰμβρασίδος γαίης χιονώδεος, ἥν τε κεράστης
Ἀμνὸς χυτλάδεσι νέον σημήνατο νύμφαις,
Κερκετίῳ νιφόεντος ὑπὸ χοινώδεσιν ὄχθαις.
Ἢ καὶ σηραίοισι πόσιν διπλήθεα τεύξαις.
Σὺν δέ τε πηγανόεντας ἐνιθρύψειας ὀράμνους,
Ὀργάζων λίπεϊ ῥοδέῳ, θρόνα πολλάκι χραίνοις

Ἠερίῳ

Ἠρινέῳ. τό, τε πολλὸν ἐπαλθέα νοῦσον ἔτευξεν.

Vel tu Partheniæ drachmarum pondera terræ
Quattuor accipias, quam Phyllis collibus altis
Imbrasiæ profert, & quam quæ cornua gestat
Fertur Chesiadis pecus ostendisse puellis
Iuxta Cercetij iuncosa fluenta niuosi.
Purpureámue sapam geminato pondere sumes,
Atque intrita simul miscebis germina rutæ,
Sed prius irino, prius & perfusa rosato.
Et morbi, facilis reddetur cura maligni.

PARTHENIAE.) *Samium astera intelligit, qui & mediocriter refrigerare, & sanguinis profluuia, quæ ferè cãtharidas consequũtur, sistere, tum dysentericis exulcerationibus mederi potest, & uim præterea habet toti substantiæ insitam aduersus omnis generis uenena. Hãc aries inuenisse dicitur in Phyllide, quod nomen fodinæ est in qua terra illa legitur.* SAPAM.) *Sapa medicamentum est* παρηγορικόν. *Ruta tota substantia uenenis resistit. Expedit igitur rutam cõterere, eámque miscere cum sapa seu passo, & unguento irino rosaceóque. Eadem aduersus Cãtharidas utũtur antidoto Dioscorides & Galenus. Est autem irinum tum oleum tum unguentum excitandis uomitibus cõueniẽs.*

Ἢν γε μὴν οὐλόμενόν γε ποτὸν κορίοιο δυσαλθὲς
Ἀφραδέως δεπάεσιν ἀπεχθομένοισι πάσηται.
οἱ μὲν τ' ἀφροσύνῃ ἐμπληγέες, οἷά γε μάργοι
Δήμια λαβράζοισι, παραπλῆγες θ' ἅτε βάκχαι,
ὀξὺ μέλος βοόωσιν ἀταρμύκτῳ φρένας οἴστρῳ.

Lacte nouo, ut sordes multas, fecémque remittat.
Sin bibere hoc mauis, nihil est præstantius illo.
Aut uirides uitis ramos decerpe, recenter
Indutos folijs, miti quos intere passo.
Asperáque & semper spinis horrentia duris
Infunde in flauo radicis frustula melle,
Quæ caulem in sicca sublimem tollit arena
Asphodelo similem, gracilísque excrescit in altum.

PERFVNDE.) *Clysterem iniÿcere conuenit, præsertim ex lacte, quòd ardori inflammationíque tãtæ moderetur.* BIBERE.) *Lac serosa substantia refrigerat & deterget, & internum æstum à Cantharidibus excitatum cõpescit, potum magis quàm per clysterẽ intromißum.* VITIS *ramos.) Vitium teneri palmites extergendi uim habent, & aliquam simul refrigerandi.* ASPERA QVE.) *Non possum facilè diuinare quam hic herbam Nicãder depingat Asphodelo similem, cum nec eius interpres hãc proprio nomine appellet, nec eius mentionem Dioscorides libro sexto fecisse uideatur.*

Καὶ δὲ σὺ δραγμάων πισύρων βάρος αἴνυσο γαίης
Παρθενίης, ἣν Φυλλὶς ὑπὸ κνημοῖσιν ἀνῆκεν,
Ἰμβρασίδος γαίης χιονώδεος, ἠὔ τε κεράστης
Ἀμνὸς χησιάδεσι νέον σημήνατο νύμφαις,
Κερκετίῳ νιφόεντος ὑπὸ χιονώδεσιν ὄχθαις.
Ἢ καὶ στηραίοισι πόσιν διαπληθέα τεύξαις.
Σὺν δέ τε πηγανόεντας ἐνιθρύψειας ὀράμνους,
Ὀργάζων λίπεϊ ῥοδέῳ, θρόνα πολλάκι χραίνοις

Ἠερίῃ

Ἡριννέω. τό, τε πολλὸν ἐπαλθέα νοῦσον ἔτευξεν.

Vel tu Partheniæ drachmarum pondera terræ
Quattuor accipias, quam Phyllis collibus altis
Imbrasiæ profert, & quam quæ cornua gestat
Fertur Chesiadis pecus ostendisse puellis
Iuxta Cercetij iuncosa fluenta niuosi.
Purpureámue sapam geminato pondere sumes,
Atque intrita simul miscebis germina rutæ,
Sed prius irino, prius & perfusa rosato.
Et morbi, facilis reddetur cura maligni.

PARTHENIAE.) *Samium astera intelligit, qui & mediocriter refrigerare, & sanguinis profluuia, quæ ferè cătharidas consequŭtur, sistere, tum dysentericis exulcerationibus mederi potest, & uim præterea habet toti substantiæ insitam aduersus omnis generis uenena. Hăc aries inuenisse dicitur in Phyllide, quod nomen fodinæ est in qua terra illa legitur.* SAPAM.) *Sapa medicamentum est* παρηγορικόν. *Ruta tota substantia uenenis resistit. Expedit igitur rutam cõterere, eámque miscere cum sapa seu passo, & unguento irino rosaceóque. Eadem aduersus Cătharidas utŭtur antidoto Dioscorides & Galenus. Est autem irinum tum oleum tum unguentum excitandis uomitibus cõueniẽs.*

Ἢν γε μὲν οὐλόμενόν γε ποτὸν κορίοιο δυσαλθὲς
Ἀφραδέως δεπάεσσιν ἀπεχθομένοισι πάσηται.
οἱ μέν τ' ἀφροσύνῃ ἐμπληγέες, οἷά γε μάργοι
Δήμια λαβράζοισι, παραπλῆγες δ' ἅτε βάκχαι,
ὀξὺ μέλος βοόωσιν ἀταρμύκτῳ φρένας οἴστρῳ.

Si quisquam imprudens grauiter redolentia tetri
Et uix cedentis coriandri pocula cepit,
Ille amens, stupidúsque, insani more pudenda
Passim deblaterat, furiali & percitus œstro
Asper, acerba tonãs, Baccharũ imitatur Erinnyn.

De Coriano siue Coriandro non conuenit inter Dioscoridem & Galenum. ille frigidum credidit, hic calidum esse magnis rationibus asseuerat. Multi autem non ignoti nominis medici, dißidentes tantorum uirorum opiniones conciliant, dicentes recens quidem coriandrum frigidum esse ad extremum primum gradum, & siccum ordine secundo: inueteratum autem, sed adhuc integrum, calidum esse. Verùm in recenti plus multò noxæ inesse crediderim quàm in uetere, etiamsi Dioscorides copiosiorem & cõtinuum eius usum cauendum admoneat nullo recentis aut ueteris facto discrimine. Sed cùm mentem non leui periculo tentet, mirum est tantam illi uim esse ad repercutiendos uapores qui in caput feruntur, infuso in acetum & postea exsiccato, sicut uulgò præparari assolet. Credo autem non ab ulla quidem insigni qualitate coriandri furorem illum animi exoriri, sed à naturali potius quæ illi inest proprietate. GRAVITER.) *Tam grauis est sumpti coriandri odor, ut toto corpore illius qui id hauserit, sentiatur. Quod quidem non omni coriano accidere dicit græcus Nicandri interpres, sed agresti modo. quod ab eo describitur folijs latioribus, & procerius, multis adnatis, numerosa radice & plurimis ornatum floribus. Alterum enim quod satiuum est ait suaue esse, & odoris non ingrati.*

Τῶ μή τ' ἐξ ἰδανοῖο πόροις δ[illegible]ας ἔμπλειον οἴνης,

γεώμηιον

Πράμνιον αὐτοκρηές, ὅπως ὑπετύψατο ληνοῦ.
Ἢ νύμφαις τήξαιο βαλὼν ἁλὸς ἔμπλεα κύμβην.
Πολλάκι δ' ὀρταλίχων ἁπαλὴν ὠδῖνα κενώσας,
Ἀφρὸν ἐπεγκεράσαιο, θοοῦ δορπήϊα κέπφου.
Τῷ γὰρ δὴ ζωήν τε θεοὶ καὶ πότμον ὤπασαν.
Εὖτε δόλοις νήχοντα κακοφθόρα τέκν' ἁλιήων
οἰωνὸν χραίνωσιν. ὁ δ' ἐς χέρας ἔμπεσε παίδων,
Θηρεύων ἀφροῖο νέην κλύδα λευκαίνουσαν.

At contrà suaui Carchesia plena falerno
Exhibe, ut hoc primum fuderunt torcula purum.
Aut solues massam salis humectantibus undis.
Siccum etiam ouorum miscebis sæpe putamen
Candenti spumæ. fulicæ gratissima longè
Esca illa est, cui mortem adfert, uitámque tuetur.
Nanque hac insidias piscator fraude uolucri
Molitur miseræ, quæ dum comprendere tentat
Ore auido spumam fluitantem, in retia fertur.

Non est dubium in curatione coriandri, uti & aliorum omnium, prouocandas esse uomitiones, id quod irino oleo moliendum Dioscorides *admonet. Reliquum curationis partim per illa quæ tota substantia medentur uenenis, partim per alia quæ manifesta qualitate alterant, perficitur. Quorum utrunq; mero præstari haud ineptè diximus. Cuius quidem qualitatem si spectemus, uidebitur coriandrum uiride, de quo hic sermo habetur, frigidum esse.* OVORVM.) *Galenus coriandri facultates exponens, haud parū*

illi ineſſe dixit humiditatis. Quamobrem ouorum putamina trita cum ſale aut muria, ipſáque per ſe muria, ſalſáque omnia contra coriandrum auxilio ſunt. Illa enim ualdè exſiccant. Ego uerò non tam ſiccitate, quàm naturali & occulta antipathia ſalem ſalſáque ſumpto coriādro mederi puto.

Καί τε σύ γ᾽ ἀγλεύκην βάψαις ἰόεντα θάλασσαν,
Ἥν τε καὶ ἀτμεύειν ἀνέμοις πόρεν ἐννοσίγαιος
Σὺν πυρί. καὶ τε δὴ τὸ, πνοαῖς συνδάμναται ἐχθραῖς.
Πῦρ μὲν ἀείζωον. καὶ ἀχύνετον ἔσβεσεν ὕδωρ
Ἀργέστας, χαίρει ἡ μὲν, ἀκοσμήεσσα φιλορνός.
Δεσπόζει νηῶν τε καὶ ἐμφορέων αἰζηῶν.
Ὕλη δ᾽ ἐχθομένοιο πυρὸς κατὰ θεσμὸν ἀκούει.
Ναὶ μὴν, ἀτμένιόν τε κεραιόμενον λίπος οἴνης,
Ἢ χιόνι γλυκέος μίσγην πόσις, ἄλλοτε βρύξει.
Ἦμος ἀποζάσκλησι περιβείθουσιν ὀπώρην
Πυσταλέην ἱδανοῖο καὶ ἐκ ψιθίης ἑλίνοιο
Κείροντες θλίβουσιν, ὅτε ῥοιζηδὰ μέλισσαι
Γεμφρηδὼν σφῆκές τε, καὶ ἐκ βέμβικες ὄρειαι,
Γλεῦκος ἄλις δαίνυνται ἐνθρεφάγεσσι πεσοῦσαι,
Πιοτέρην ὅτε βότρυν ἐσίνατο κνηκὰς ἀλώπηξ.

Necnon & pelagi ſalſis immerge fluentis
Qui corion biberit. pontum Neptunus & ignem
Ventorum leuibus uoluit ſæuire procellis,
In partéſque rapi uarias mouentia uentos.
At maris imperio tumidi, longæque carinæ

Et iuuenes

Et iuuenes parent qui per uada cæca feruntur,
Sylua inimico igni naturæ subdita lege est.
Vinum etiam liquido permistum tollet oliuo
Omne malum, atque niuis cum musto potio dulci,
Quandò falce grauem & maturam uinitor uuam
Incuruus resecat, psithiáque è uite racemos
Conculcat pedibus, cum fuci ignauáque uespa,
Vuarúmque bibunt crabronum examina succum,
Atque maligna nocet plenæ uulpecula uiti.

NEPTVNVS.) *Digreßio est poetica, minimè quidem ad coriandri curationem conducens, sed medico & philosopho non indigna, per quam maximarum in orbe rerum, quarum in hac uita præcipuus usus est, naturam exponit.*

NIVIS.) *Si frigidum coriandrum est, haud rectè nix uidetur exhiberi. Verùm refrigerandæ bili accommodatissima est, cuius feruore maxima phrenitis oboritur hausto coriandro. Adde quòd eam non omni tempore, sed oporæ feruoribus exhibendam Nicander præcipit, quam ipse elegantißimè per uindemiam describit.*

Καί τε σὺ κωνείου βλαβόεν τεκμαίρεο πῶμα.
Κεῖνο ποτὸν δὴ γάρ τε καρήατι φοινὸν ἰάπτει,
Νύκτα φέρον σκοτόεσσαν. ἐδίνησεν δὲ καὶ ὄσσε.
Ἴχνεσι δὲ σφαλεροί τε καὶ ἐμπαίζοντες ἀγυιαῖς,
Χερσὶν ἐφερπύζουσι. κακὸς δ' ὑπὸ νείατα πνιγμὸς
Ἴσθμια καὶ φάρυγος στεινὴν ἐμφράσσεται οἶμον.
Ἄκρα δέ τοι ψύχει. παλαὶ δὲ φλέβες ἔνδοθι γυίων

ῥωμαλέαι σέλλονται. ὁ δ' ἤερα παῦρον ἀΐζει,
οἷα κατηβολέον. ψυχὴ δ' ἀϊδωνέα λεύσσει.

Tu quoque signa malæ iam contemplere cicutæ.
Hæc primum tentat caput: & caligine densa
Inuoluit mentes. oculi uertuntur in orbem.
Genua labant. quòd si cupit ocyus ire, caducum
Sustentant palmæ corpus: faucésque premuntur
Obsessæ, & colli tenuis præcluditur isthmus.
Extremi frigent artus. latet abditus imis
In uenis pulsus. nihil inspiratur ab ore.
Fata instant, Ditémque miser iamiam aspicit atrũ.

CICVTAM *maximè refrigerare omnes norunt, ut Auerroem, uel eius interpretem & conciliatorem nostrũ, pudere debeat, eam calidam & siccam tertio gradu scripsisse. Id enim haustæ cicutæ symptomata euidentißimè ostendũt: Capitis grauitas, uertigines, caligo oculorum, mentis abalienatio, motus maxima imbecillitas, intercepta respiratio, suffocatio, extremarum corporis partium perfrictiones, nullus pulsus arteriarum, Græci* ἀσφυξίαν *uocant. Hæc enim omnia ex frigiditate, tanquam prima causa, nascuntur.*

Τὸν μέν τ' ἢ λίπαος κορέοις, ἢ ἀμισγέος οἴνης.
ὄφρα κεν ἐξβρύγῃσι κακὴν καὶ ἐπώδυνον ἄτην,
Ἠὲ σύ γε κλυστῆρος ἐνεὶς ὀπλίζεο τεῦχος.
Πολλάκι δ' ἢ οἴνης ἀμιγῆ πόσιν, ἢ ἀπὸ δάφνης
Τεμπίδος, ἢ λαύκοιο φέροις ἐκ χαυλία κόψας,

Ἢ πρώτη

Ἢ πρώτῃ Φοίβοιο κατέστεφε Δελφίδα χαίτην.
Ἢ πέτροις κνίδης τε μέγα σπερμεῖα λεήνας,
Νείμειας τότε νέκταρ ὀπῷ ἐμπευκεῖ κεράσας.
Δή ποτε δ᾽ ἰρινέου θυέος μετρηδὸν ὀρέξαις.
Σίλφιά τ᾽ ἐνθρυφθέντα μετ᾽ ἀργήεντος ἐλαίου,
Ἐν δὲ μελιζώρου γλυκέος πόσιν, ἐν δὲ γάλακτος
Ἀφρειόεν νέμε τεύχεος ἀπὸ πυρὸς ἠρέμα πίνειν.

Ast oleo hunc satura, nec uino parce meraco,
Vt uomitu redeat demissum in pectora uirus:
Clysterémque pares, quem uentris in ima recõdas.
Sæpe merum per se, uel quam Peneïa Tempe
Producunt laurum, qua primùm pulcher Apollo
Dicitur intorta crines cinxisse decoros:
Aut dabis exectum dauci consumere caulem,
Vel piperi urticæ semen miscebis acuto,
Et uinum succo quem Cyrenaïca mittit.
Irinique parum, gratum spirantis odorem
Præbe, & cum claro calidum tere laser oliuo.
Mulsa quoque expediet, necnon spumantia lacte
Cymbia, si modico tepefacta calore bibantur.

OLEO.) *Adhibetur oleum ad ciendos uomitus: post quos clysteres iniiciendi & purgantia medicamenta propinanda sunt, quæ delapsa in intestina eius portionẽ exturbent: postea uerò ad efficacissimum remedium, meracas uini potiones, transeundum. Debet autem uinum generosum esse. Quod enim debile est & parũ calidum, non potest*

cicutæ immenſam frigiditatem ſuperare, ſed hoc præterea adfert detrimenti quòd cicutam ipſam, quam in uentriculo remanere & pigreſcere præſtaret, ſecum per uenas & arterias in cor deducit, ubi extincto uitali calore, occidit.

LAVRVM.) *Laurus uehementer calefacit. Daucus item & piper. Sed ſemen urticæ minus, tamen maximam partium tenuitatem obtinet, per quam facilè cicutæ craßities incidi tenuarique poteſt. quia autem non tam calidum eſt quàm fortaſſe expedit, ideo cum pipere miſceri debet.*

CYRENAICA.) *Succus Cyrenaicus qui & Silphij & laſeris liquor aliter dicitur, etiam atque etiam calfacit. Irinum quoque unguentum oleúmq; calidum eſt, & præterea uomitum, ſicut diximus, facit.* MVLSA.) *Et mulſa & lac non tam ad cicutæ curationem conducunt, quàm pertinent ad analepticen, ſimúlque prohibent ne tam calida medicamenta quibus uſi ſumus, corpori noceant. Itaque per interualla debet lac ſiue aſininum ſiue etiam uaccinum exhiberi, quod & medicamentorum acrimoniam obtundit, & aliquam præterea uitioſi humoris partem, æquè ac mulſa, deterget.*

Καί κεν λοιγήεντι παρὰ χροὸν ἄχθος ἀμαυροῖς
Τοξικῷ, ὅς τ' ἀχέεσσι βαρύνεται ποτῷ ἀνήρ.
Τοῦ καὶ ὕπερθε γλῶσσα παχύνεται. ἀμφὶ δὲ χεῖλη
Οἰδαλέα βρίθοντα περὶ στομάτεσσι βαρύνει,
Ξηρὰ δ' ἀναπτύει, νέοθεν δ' ἐκρήγνυται οὖλα.
Πολλάκι δ' ἐς κραδίην πλήγω βάλε, τῶν δὲ νόημα
Ἔμπληκτον μεμόρηκε, κακῇ ἐσφαλμένον ἄτῃ.
Αὐτὰρ ὁ μηκάζει, μανίης ὕπο μυρία φλύζων.
Δηθάκι δ' ἀχθόμενος βοάα ἅ τις ἐμπλάδδην φῶς,

Ἀμφιβρότην

Ἀμφιβρότην κώδειαν ἀπὸ ξιφέεσσιν ἀμηθείς.
Ἢ ἅ τε κερνοφόρος ζάκορος βωμίστρια ῥείης,
Εἰνάδι λαοφόροισιν ἐνιχρίμπτουσα κελεύθοις,
Μακρὸν ἐπεμβοάᾳ γλώσσῃ θρόον. οἱ δὲ, φρίσσοιεν,
Ἰδαίης ῥιγηλὸν, ὅτ᾽ εἰσαΐωσιν ὑλαγμόν.
Ὣς ὃ νόον λύσσῃ ἐσφαλμένα βρυχανάαται
Ταυρηδὸν, λοξαῖς δὲ κόραις ταυρώδεα λεύσσων,
Θήγει λευκὸν ὀδόντα, παραφρείει δὲ χαλινοῖς.

Toxica si potu sæuum fecêre dolorem,
Protinus immiti properes succurrere noxæ:
Lingua homini inflatur, distentáque labra tumorē
Circum ora attollunt, & magna mole grauantur.
Ore spuit sicco. rimis gingiua fatiscit.
Horror sæpe quatit trepidantia corda, furore
Exundat diro mens exagitata ueneno.
Balanteis imitatur oues, & mille furores
Concipit, exclamat feruenti ut concitus ira
Cui uitale caput uiolentus ademerit ensis.
Aut ueluti cui templa Rheæ & libamina curæ
Aeditua, in plateas, nona quando luna reuertit,
Fertur, & Idæos campos ululatibus implet:
Tum trepidi horrescunt audita uoce bubulci:
Sic miser in rabiem uersus fremit ille, rugítque,
Et torua, in morem taurorum, lumina torquens
Exacuit dentes, & spumam fundit ab ore.

TOXICVM *quid sit incertum adhuc est. Plinius falsò putauit à taxo, arbore uenenata, dictũ. Sũt enim utriusque ueneni accidentia multum inter se diuersa, & à Nicãdro atq; Dioscoride manifestò distincta. Est autem toxicũ ueneni certa quædã species, quo barbari sagittas suas olim tingebant, quæ Græcis* τόξα *uocantur. Nec tamen uenenum omne quo illæ tingebantur hoc nomine appellabant. Nam & dorycnio inficiebantur aliquandò, de quo postea suo loco dicemus. Dioscorides toxicum plantæ genus esse innuit libro quinto. ipsumque Asclepiades & Galenus inter simplicia uenena annumerant, libro secundo Antidotôn. Nec pœnitendum quidem est ueneni tam perniciosi notitiam periisse, sed seculo potius nostro gratulandum, id genus deleterii deterrimi quod prioribus seculis tam notum erat, & usitatum, ut aliquam ipsius descriptionem afferre antiquos pigeret, nunc prorsus ignotum esse.* INFLATVR.) *Græcè est* παχύνεται, *id est intumescit. Dioscorides dixit, inflamatur, tumoris substantiã particularius explicans. ex quo, & reliquis item accidentibus colligi potest toxicum præter totius substantiæ ueneficam facultatem, caliditate & siccitate uehementer nocuisse.* ENSIS.) *Exclamat, inquit, ueluti is cui aliquis ense minatur exitium, aut uelut Rheæ ædituа & sacerdos nona luna, hoc est, nono die mensis, quo die Rheæ deûm matri sacrificia fieri solebant apud antiquos.*

SPVMAM.) *Hoc à magno feruore & motu humoris & spirituum prouenit, ut norunt qui spumæ generationem ex Galeno didicere.*

Τὸν μὲν, καὶ δεσμοῖσι πολυπλέκτοισι πιέξας,
Νέκταρι θωρήξαιο, καὶ ἄχρι πίοντα κορέσκων,
Ἦκα βιησάμενος. διὰ δὲ στόμα βρυχὲν ὀχλίζοις,

ὄφρ

Ὄφρ᾽ ἂν ὑπεξερύγῃσι δαμαζόμενος χερὶ λώβην.
Ἠὲ σὺ βοσκαδίης χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα
Ὕδασιν ἐντήξαιο πυρὸς μεμορημένον αὐγαῖς.

Quem primùm manicis strictũ uinclisque teneto,
Tum ui non magna diductas, nectare fauces
Imple, atque immissis stridentia protinus ora
Irrita digitis, uomat ut uirosa coactus.
Aut pullum quem nuper edax excluserit anser
Merge in aquam, & flãmis elixa undantis aheni.

Primum oportet uinculis arctè deligatos compescere. Est enim illis tam uehemens phrenitis, ut nisi illata ui & necessitate cogantur, medico non obediant. Deinde uinũ plurimum in os infunde, donec euomant, nisi consultius agere Dioscorides uideatur, qui non uino in tanta phrenitide, sed passo & oleo rosaceo utitur. Ad uomitum quoque cõducit anseris ius decocti, simúlque immensam toxici siccitatem emendat.

Καί τε σὺ μηλείης ῥηχώδεος ἄγρια κάρφη
οὔρεσιν ἐνθρεφθέντα, πόροις ἀπὸ σίνεα κόψας.
Ἠέτι καὶ κλήροισιν ἐπήβολα, τοῖά περ ὧραι
Εἰαριναὶ φορέουσιν ἐνιψήματα χώραις.
Ἄλλοτε δὲ στρούθεια, ποτὲ βλοσυροῖο κυδῶνος,
Κεῖνο φυτὸν Κρήτηθεν, ὃ δή ῥ᾽ ἐκόμισσεν ἄρουραι.
Πολλάκι δὴ σφύρῃσιν ἄρας ἀναλλέα κόψας,
Ὕδασιν ἐμβρέξαιο, νέην δ᾽ ὀσμήρεα γλήχω.

Σπέρμασι μηλείοισι βάλοις, ἀνομήρεα φύρον.
Καί τε σύ γ' ἢ ῥοδέοις θυόεν μαλλοῖσιν ἀφύσσων,
Γαῦρα λίπος στάξειας ἀνοιγομένοις στομάτεσσιν,
Ἠὲ καὶ ἰρινέοιο.-

Et uirgulta rudis prosunt syluestria mali,
Sed purgata prius, quæ crescunt montibus altis.
Quæque per æstatem nostris nascuntur in hortis
Mala, quibus ludunt delectantúrque puellæ.
Struthiáque interdum, uel quæ deuecta Cydone
Arbore in austera crescunt, edisse iuuabit.
Sed contusa simul, liquidísque madentia lymphis
Mistáque puleio: gratum quod spiret odorem.
Quódque rosam redolet, uel quod sapit irin oliuum
Ori, cum lana, potes instillare recluso.

Omnia malorum genera exhausto toxico conueniunt, nec earum modo fructus, sed uirgulta etiam cortice suo nudata. quæ ego puto decoquenda in aqua simul cum puleio, & postea bibendum ipsorum decoctum. Mala autem ipsa etiam citra cocturam esitasse prodest. Cuncta equidem hác ob causam utilia esse arbitror, quòd frigida sint & humida, quibus duabus qualitatibus toxici intemperies refrenatur. Sed potissimum struthia cotoneáque, quæ Cydonia à Cydone Cretæ oppido unde primùm aduecta sunt Græcis nuncupantur, iuuant, quia prætere a adstringant, & uentriculum roborantia, uaporũ partem qui feruntur in cerebrum, reprimant. QVODQVE *rosam.) Oleum rosaceum & Irinum adhibentur ad ciendas uomitiones. Sed*

rosaceum

rosaceum priuatim feruorem atque incendia toxici restinguit. Ea uerò per lanam instillare intra fauces oportet, quòd insania furorque ægrum diuexet.

-Μόγις δέ κε μυρί' ὑποτλὰς
Ἤμασιν ἐν πολέεσσιν ἀκροσφαλὲς ἴχνος ἐνείλαι
Ἀσφαλέως ποικιλτὸν ἔχων ἐπιπροσπλανὲς ὄμμα.
Τῷ μὲν γεῤῥαῖοι νομάδες χαλκήρεας αἰχμὰς,
Οἵ τε παρ' εὐφρήταο ῥόον πολέοντες, ἀρούρας
Χραίνουσιν. τὰ δὲ πολλὸν ἀναλθέα θαύματα τεύχει,
Σάρκα μελαινομένην. πικρὸς δ' ὑποσήπεται ὕδρης
Ἰός. σηπόμενον δὲ μύδῳ ἐκρήγνυται ἔρφος.

Plurima sed tandem perpessus tempore longo
Vix unquàm poterit gressus firmare labantes,
sed trahet attonitus oculis fallentibus æuum.
Isto Gerræi Nomades, populúsque rapacem
Qui colit Euphraten armant sua tela ueneno.
Quæ postquàm hæserunt, & non sanabile uulnus
inflixere, caro liuet, uirúsque putrescit
Vipereum, atque cutis se tabo fœta resoluit.

VIX *unquam.) Tantum est toxici scelus, ut non nisi difficillima curatione, rarissiméque incolumes euadant qui id hauserint. Quod si qui extra periculum redditi sunt, non nisi post longum tempus è stratis surgunt, & cum surrexerint, attoniti reliquo tempore uitam agunt. Non est enim dubium quin cerebrum illo maximè lædatur. atque ut tam ue*

hemẽtis phrenitidis quæ ſuperuenit, impetus ſedetur, omnibus modis principem illam partem refrigerandam ſtupefaciendámque eſſe neceſſariò, ut mortem liceat tam præſentaneam declinare. Quò fit ut æger promptiſſimè attonitus euadat, eíque perpetua ferè ſcotomia oculorum aciem obtũdat.

CARO *liuet.)* Obiter *hic ſymptomata recenſet eorum qui cuſpide toxico infecta uulnerati ſunt.* Caro *quidem liuida eſt quia putreſcit unà cum ipſo ueneno. multisque poſtea in locis uicina cutis diſrumpitur, putrido humore tabóque plena. Quòd autem toxicum uirus uipereum dicatur, non inde rectè colligas ex uipera compoſitum fuiſſe, nanq;* Dio*ſcorides, ut antè diximus, toxicum plantæ ſpeciem facit, ſed uipereum dicitur quaſi deterrimum & maximè exitiale.* Ver*ſus* Nicandri *ſic habet,* πικρὸς δ' ὑποσήπεται ἴδρης ἰός.

Ἢν δὲ τὸ Μηδείης κολχηΐδος ἐχθόμενον πῦρ
Κεῖνο ποτὸν δέξηται ἐφήμερον, ὧ παρὰ χείλη
Δαιομένου δυσάλυκτος ἰάπτεται ἔνδοθι κνηθμός·
Οἷά τ' ὀπῷ νιφόεντι κράδης, ἢ ῥηχῷ ἲ κνίδῃ
Χρῶτα μιαινόμενος, ἢ καὶ σπειρώδει κόρσῃ
Σκίλλης, ἥ τ' ἔκπαγλα νέον φοινίξατο σάρκα.

Si quiſquam infeſtos Medeæ Colchidis *ignes*
Incautus *guſtarit* Ephemeron: *ille repente*
Vritur *internis ſæua prurigine labris.*
Vt *cui uel fici ſucco candente, uel acri*
Vrtica, *aut ſcyllæ perfrictum uertice corpus,*
Horrendum *in tenera quæ tollit carne ruborem.*

Ephemerum *duplex eſt* Galeno. *unum quod folia caulémque*

lémque lilio similem habet, & radicem oblongam, alióque nomine iris agrestis dicitur: alterũ uerò deleterium & lethale, quod aliter Colchicum, quoniam in Colchide regione Ponto uicina enascitur, & à Romanis bulbus agrestis appellatur. Radicem hoc habet rotundam. Vulgò Hermodactylon esse creditur. Theophrastus scripsit ephemeron uenenatũ, de quo hic agitur, hellebori folio esse, eámq; ob causam ita dictum, quòd eodem die iugulet. Cum autem multis rebus commune sit ephemeri nomen, ut ambiguitatem tolleret Nicander, addidit infestos Medeæ Colchidis ignes, quòd fortè eo Medea in ueneficijs uteretur, aut ipsum prima inuenerit. Græcus interpres male putat ephemerum ueneni genus esse non simplex sed compositum. VRITVR.) *Erodendi uim inesse ephemero patet ex symptomatis, & propterea toto genere deleterium esse.*

Τῷ καὶ ἐπιχομυλίοιο περὶ στόμαχον βάρος ἵζει
Γρῶτ' ἀνβρεπτόμενον, μετέπειτα δὲ λοιγὶ συρμῷ,
Ῥιζόθεν ἑλκωθέντα, κακὸν δ' ἀχρήρυγε δειρῆς.
Ὡσεί τε κρεάων θολερὸν πλῦμα χεύατο δαιτρός,
Σὺν δέ τε καὶ νηδὺς μεμιασμένα λύματα βάλλει.

Hoc ubi susceptum est, stomacho graue põdus in ipso
Insidet. is ructat primum, pòst ulcera diro
Contrahit ex uomitu, fœdúsque è gutture fertur:
Carnibus ablutis qualem coquus abijcit. humor
Aluúsque impuras effundit sordida feces.

Suffocationes & ponderosæ uentriculi grauitates fiunt assumpto Colchico, quales à fungis sentiuntur. Itaque pri-

mùm grauatur & æstuat stomachus. Deinde inualescente malo eroditur à ueneni acrimonia, & cruorem strigmẽtus mistum per inferna effundit. Vnà autem frequentes etiã uomitus excitantur, per quos liquida quædam uacuantur, aquæ in qua recens mactatæ carnes ablutæ fuerint, similia. Ex quo symptomate necessariò colligitur iecur inflãmatum esse, sicut à Galeno libro quinto de locis affectis demonstratum est.

Ἀλλὰ σὺ πολλάκι μὲν χαίτην δρυὸς ὑλάδα κόψας,
Πολλάκι καὶ φηγοῖο πόροις ἀχύλοισιν ὁμήρη,
Ἠὲ σύ γε βδήλαιο νέον γλάγος ἔνδοθι πέλλης.
Αὐτὰρ ὁ τοῦ κορέοιτο καὶ ἐν στομάτεσσιν ἐρύξαι·
Ἢ μὴν πουλυγόνοιο τότε βλαστήματ' ἀρήξοι·
Ἄλλοτε δὲ ῥιζεῖα καταψηχθέντα γάλακτι,
Σὺν δὲ καὶ ἀμπελόεις ἕλικας ἐνθρύπτεο νύμφαις.
Ἴσως καὶ βατόεντα περιπορθεῖα κολούσαις.

Sæpe salutiferam quercus fagique uirentis
Cæde comam, glandémque simulquæ pendet in illis.
Et lac in mulctram subducito, coctáque mande
Dum stomachum saties, & pleno contine in ore.
Herbæ etiam ramos, cui ductum à sanguine nomẽ,
Vel modò radicem lacti incoxisse iuuabit.
Viteus & palmes tenera mollescat in unda,
Atque rubi horrentis pariter uirgulta terantur.

Præcipua mala quæ Colchico inferũtur, sunt, intestinorũ leuitas

leuitas & tormina. Quare non abs re quercus & glandes sic affectis deuorãtur. Sunt enim partes omnes quercus adstringentis facultatis participes. Adstringit etiam fagus, & omnes imbecillas partes corroborat. Itaque sunt hæc nõ colchici quidem sed eius symptomatum remedia. L A C) *Ad mitigandos dolores, & ardores restringendos adhibetur, nec dubium est quin non solum bibi, sed etiam per clysterem iniici possit, quomodo in omnibus dysentericis medici iniiciunt, sed præsertim bubulum, quod tam præsenti ope dicitur his qui colchicum biberint, mederi, ut ubi id fit, nullum aliud efficacius remedium quærere oporteat.* A SANGVINE.) *Herba hæc est quæ à Romanis sanguinalis dicitur, à Græcis autem polygonos. Adstringit fluentem aluum, stomachi ardores refrigerat, & internis partibus colchico debilitatis robur addit.* VITE VS.) *Extrema uitis germina modicè possunt sordes intestinis adhærentes detergere, simulque haud obscuram habent adstrictionem. Quod autem & tota rubus adstringat, manifestissimum est.*

Καί τε σὺ γυμνώσειας ἐϋζεφέος νέα τέρφη
Κασυνοῦ καρύοιο ταχυφλοίοιο κάλυμμα,
Νείαιραν τόθι σάρκα περὶ σκύλος αὖον ὀπάζει
Δυσλεπέος καρύοιο, τὸ καστανὶς ἔτρεφεν αἶα.
Ῥεῖα δὲ νάρθηκος νεάτην ἐξαίνυσο νηδύν,
Ὅς τε Προμηθείοιο φιλοζώοιο πέτηλα.

Hirsutámque nucem q[uæ] læto prouenit agris
Vbere Castaneis exempto cortice nuda:
Et cape qui carnem siccus liber implicat imam.

Exime & interno ferulæ de uentre medullam,
Quæ quondam furtiuo incanduit igne Promethei.

NVCEM.) *Castaneam nucē appellat Nicāder, quam tamen inter glandes Dioscorides recēset. Sic dicta est à Castano Magnesiæ oppido, uel ut alij uolunt, Apuliæ, non procul à Tarento. Adstringentis est facultatis, præsertim uerò quæ inter corium & carnem earum subiecta membrana est. Nec uerò illa tātùm, sed etiam eius caro priuatim his qui ephemerum hauserint utilißima esse proditur.* FERVLAE.) *Medulla ferulæ adstringentem habet facultatem, ideo contra tormina utiliter bibitur, cæliacis item & sanguinem expuentibus. Sed uisus est mihi hoc potißimum in loco mutilus Nicander, & hemistichia duo amisisse: sicq; ex duobus uersibus unum male factum fuisse. Namque hemistichium hoc* ὅστε προμηθείοιο, *alium finem habere debet q̃ nunc habeat in nostris exēplaribus: similiter & extremum hoc* φιλοζώοιο πέτηλα, *finis esse debet alterius uersus. Cæterū ego reddere tentaui quod deesse Nicandro uidebatur, idque facilè supplere fuit ex Græco interprete qui Promethei* κλοπὴν *hoc est furtum ita interpretatur, quasi hoc nomē uersibus suis Nicāder inseruisset.*

Εὐφήμου τ' ἀπὸ καρπὸν ἅλις καταβάλλεο μύρτου.
Ἢ καί που σιδόεντος ἀποβρέξαιο κάλυμμα
Καρπείου, μίγδην δὲ βαλὼν ἐμπίσεο μύρτοις,
Ὄφρ' ἂν ὑποστύφοντι ποτῷ, νῆσσαν δὲ κεδάσαις.

Et folia expedient nunquam morientia olentis
Serpilli, & quas fert baccas asperrima myrtus.
Punica cum myrto quod gestant mala putamen

Excoque, & infectum, decocto prolue uentrem,
Vt tandem austero uincas medicamine morbum.

SERPILLI.) *Serpillum cum lacte decoctum exhibendum esse puto, priusquam mala ex Colchico inualescãt. Hic enim suffocationibus medetur, craßitiem ueneni & flatuum ab eo prodeuntium incidens discutiénsque. Est enim serpilli facultas acris & excalfactoria, eámque ob causam ubi oborta iam dysenteria est, serpillo uidetur esse abstinẽdum.* MYRTVS.) *Hæc gustu asperrima est, æquè & mali punici putamẽ, quod malicorium dicitur. Proinde liẽteriam & tormina ex potu ephemeri contracta sanant.*

Ἰξιόεν δέ σε μή τι δόλῳ παρὰ χείλεσι πῶμα
οὐλοφόνον λήσειεν, ὅτ' ὠκιμοειδὲς ὄδωδε.
Τοῦ μὲν, ἀπὸ γλώσσης νέατος τρηχύνεται ὁλκός,
Νέρθεν ἀποφλεγέθων. τὸ δέ οἱ ἐμπάζεται ἦτορ
Λυσσηθεὶς, γλῶσσαν δὲ καταπρίει χαυόδοντι.
Δὴ γάρ ὅγ' ἔμπληκτος φρένα δάμνεται, ἀμφὶ δὲ δοιοὺς
Εἰκῆ ὑπὸ φράσσουσα πόρους τυφλώσατο νηδὺς,
Ὑγρῶν τε, βρωτῶν τε, καταπνίγουσα δὲ πνεῦμα
Ἐντὸς ἀποβρομέει, ὀλίγῳ δ' ἐνελίσσεται ὁλκῷ.
Πολλάκι δ' ἐν βροντῇσιν ἀνομβρήεντος ὀλύμπου
Εἰδόμενος, τότε δ' αὖτε κακοῖς ῥόχθοισι θαλάσσης,
Οἷος πετραίῃσιν ἀποβρέμεται σπιλάδεσσι.

Ne uero admotum labris fallare bibendo
Viscosum ulophonon, quod præfert ocima gustu.
Mox tumor & summam grauis inflãmatio linguã

Accendit, cordis uires animúsque recedunt.
Tum linguam rabido laceratam dente remordet,
Et stupet attonitus qui uiscum exhausit, & ambo
In cæco obstructi conniuent uentre meatus
Potus atque cibi. Flatus ubi carcere clausi
Dant strepitum, & circùm spatijs uoluũtur iniquis.
Horrisono ueluti cælum tonat omne fragore,
Aut celeres duris illisæ rupibus undæ
Clamorem attollunt inter caua saxa, fremúntque.

Ixias siue Vlophonum Chamæleonis species est uiscum ferentis. Neque enim simpliciter Chamæleo existimari debet, etiamsi huius quoque radix uenenosa est, & canes, sues mu résque occidat. Nam & Paulus Aegineta seorsum de ixia déque chamæleone scripsit, multúmque differentia utriusq; symptomata enumerauit. Ipséque Dioscorides in proœmio lib. 6. uenena in suas quæque classes digerens, inter radices chamæleonem & ixiam separatim recenset. Ex quo apparet non uiscum quidem ipsum Chamæleonis, sed eius radicem deleteriam esse, maximéque si uerum est quod proditur Cretenses mulieres Chamæleonis uiscum mandere solitas esse lucubrationum gratia, ne somnum ineant in opere. Cæterum à uisco Ixias nomen factum est, quasi uiscariam plãtam dicas. Nanque uisco redundat, tam tenaci & perniciioso, ut non nisi interaneorum conglutinatu interitum adferre uideatur. Vnde & οὐλόφονον nuncupatum puto, quasi ὄλον φόνον φέρων hoc est perniciosam mortẽ inferens. MOX tumor.) Notæ quibus ixiam deprehendas sunt, ocymi sapor, lingua tumens & inflammata, defectus animi, mentis abalienatio, meatuum omnium obstructio, uiscerum intestinorúmque

ſtinorumque tumultus & ſtrepitus, & ſuppreſſa corporis excrementa.

Τῷ καὶ στρευγομένῳ περ ἀνήλυθεν ἐκ καμάτοιο,
Πνεῦμα μόλις, πόσιες δὲ παραυτίκα λύμματ' ἔχευαν
Φαρμακόεις ᾠοῖσιν ἀλίγκια, τοῖά τε βοσκὰς
Ὀρταλὶς αἰχμητοῖσιν ὑποδμηθεῖσα νεοσσοῖς.
Ἄλλοτε μὲν πληγῇσι νέον θρομβήια γαστρὸς
Μαρναμένη δύσπεπτον ὑπεκτόκον ἔκχεε γαίῃ.

Sic miſerè afflictus uix tandem ducere preſſo
Ore poteſt animam, ac ſi quis medicata propinet
Pocula, mox ſordes ſimilis profunditur ouis,
Qualia concepit coitu gallina frequenti,
Et pugnans crebris contuſo corpore plagis
Abijcit, informe & crudum ſine tegmine ſemen.

VIX tãdem.) *Afflatuũ copia comprimitur diaphragma, unde difficillima omnino reſpiratio eſt.* MEDICATA.) *Exhibito purgante medicamento, pituita craſſa & inuiſcata deijcitur ſimilis ouorum albumini quod ſæpiſſimè gallinæ nondum maturum perfectúmque, & ſine teſta abortiunt.*

Τῷ μέν τ' εὐβρεχέως ἀψίνθιον ἄλγος ἀρήξει,
Ἔνστυφον πόμα κεῖνο ποτείπῃ ἠὲ γλεύκει.
Καὶ δ' ἀπὸ ῥητίνην τερμινθίδα πολλάκι πεύκης.
Πολλάκι καὶ πίτυος γοερῆς ἀπὸ δάκρυα τμῆξαι
Μαρσύου, ἧχί τε Φοῖβος ἀπὸ φλόα δύσατο γυίων.

Ἡ δὲ, μόρον πολύπυστον ἀπ' αἰάζουσα κατ' ἄγκη,
οἴη, συνεχῶς ἀδινὴν ἀναβάλλεται ἠχώ.

sed tantos pellent absynthia cana dolores,
Et morbo expedient, musto diluta recenti.
Et piceæ resina uel Oriciæ terebinthi
Danda, aut quæ tristi de pinu lachryma uenit,
Marsya ubi à Phœbo nudatus pelle pependit.
Interitum cuius deplorans illa, gemitque,
Perpetuo & mæstis implet iuga sola querelis.

Post uomitus & alui deiectiones peractas, remedio est absynthij dilutum cum musto aut uino copioso aut aceto mulso exhaustum. Valet enim ad referandas obstructiones & discutiendos nimium crassos flatus. RESINA.) *Resinæ omnes desiccant & calefaciunt, uiribus tamen imparibus, atque ideo digerunt & detergent, simulque partium sortitæ sunt tenuitatem. Quare his prosunt qui ulophonum deglutierint, sed præcipuè terebinthina, ut quæ minimum habeat acrimoniæ, & post hanc picea, deinde pinea.*

Ἄσαι δὴ πολίοιο μυοκτόνου ἄρσενος ἄνθην,
Ἠέτι καὶ ῥυτῆς πεδανὰς ἀπαμέργεο βλάστας,
Νάρδον λιμναίου τε χαδὼν ἄπο κάστορος ὄρχιν.
Ἢ ὀδελὸν κνηστῆρι κατατρίψαιο χαράκτρῳ
Σιλφίου, ἄλλοτ' ὀλίζον ἀρτυμήξειας ὀποῖο.
Πολλάκι δ' ἀναλέης τραγοριγάνου, ἠὲ γάλακτος
Πηγνυμένου κορέοιο ῥενημέλκτῃ ἐνὶ πέλλῃ.

Con-

Conuenit & polij redolentem mandere florem,
Paruáque feruentis decerpere germina rutæ,
Et nardum, & testem fluuiali è castore cæsum.
Laseris aut radix obolum quæ pendeat unum
Secta iuuat, modicúsque liquor qui fluxit ab illo.
Siccum etiam Origanon hirci de nomine dictum,
Haustáque profuerit concreti copia lactis.

Quamuis ulophonum calidum sit & siccum, quia tamẽ uiscosum est, eáque de causa noxium, incidentia & detergentia postulat medicamenta. Itaque polium rectè administratur, quod & uisceribus omnibus obstructiones eximat, & suppreßis ab ulophono excrementis uacuationem liberam restituat. RVTAE.) *Ruta crassos lentósque humores ualenter incidit, unde urinas mouet. est & tenuium partium: quare flatus maximè compescit. Habet etiam nardus uires easdẽ, licet imbecilliores. Idem potest & castoriũ celeberrimum facultatibus istis medicamentum, & à Galeno in libris simplicium maximè prædicatum. Laser æquè & liquor eius qui* κατ' ἐξοχὴν *succus appellatur.* LACTIS.) *Lac omnibus ferè uenenis competit, tum quod temperatißimum sit, tum quòd eorum acrimoniam reprimat, quódque præter cætera analepticum sit.*

Ἢν δέ τις ἀφροσύνῃ ταύρου μέλαν αἷμα πάσηται,
Στρευγεδόνι πρὸς δ' ὀδύνῃσι δαμαζόμενος χαμάδισιν,
Ἦμος πιλνάμενον στέρνοις χρυσαίνεται εἶαρ
Ῥεῖα, θρομβοῦται δὲ μέσῳ ἐνὶ τεύχεϊ γαστρός,
Φράσσονται δὲ πόροι, τὸ δὲ θλίβεται ἔνδοθι πνεῦμα

Ὄξει δ' ἐμπίσαιο, τὸ δ' ἀθρόον ὕδασι μίξαις
Συγκεράσαι νύμφαις τι καὶ ἔνστυφον ποτὸν ὄξους.
Ἠὲ καὶ ἐκφλοίοιο κατεχθέος ἕρματα γαστρός,
Καί τι σὺ πυτίλην ὀθόνης πολυωπέι κόλπῳ
Φύρσιμον ἠθήσαιο ποτὶ πτωκὸς, ἄλλοτε νεβροῦ,
Ἢ ἐρίφου. τότε δ' ἂν σὺ καὶ δυσκάρθμοιο λαγωοῦ
Αἰνύμενος, μογέοντι φέροις διαλθέ' ἀρωγήν.

sed tu lacte graues ficorum collige grossos
Inque mero mergas acido, mox omnia lymphis
Confundes, mordax ut acetum temperet unda.
Et uacua tumidum tendentia pondera uentrem.
Quinetiam capreæ, imbellisue coagula damæ,
Aut hœdi, aut agili leporis de corpore rapta
Liquida per tenuis angusta foramina ueli
Colanda: & facilem dabit hæc tibi cura salutem.

Vnum est in taurino sanguine totius curationis præcipuũ caput, ut coëuntem durescentémque sanguinem soluamus, pérque aluum præcipitemus. Vomitum enim in hoc Dioscorides improbat, uitandúmque monet, quod eo conatu sanguinis grumi magis se densant. Sunt autem ficorum cradæ siue grossi ad eam rem accommodatissimi; qui adeo calidi sunt & tenuium partium, ut si cum carnibus bubulis uel durissimis incoquantur, eas friabiles & teneras efficiant. Eas Nicander non cum aceto syncero, sed cum posca sumendas consulit. quæ etiam uim habet incidendi & attenuandi. COAGVLA.) *Coagulum omne digerentis est facultatis, nec leporinum tantùm, sed etiam omnium aliorum*

animalium. Lac tamen in uentre coagulatum dißoluit efficacius quàm cætera, & concretum simili modo sanguinem. Est autem cum aceto eliquandum percolandúmque.

Ἠὲ νίτρου στήλην ὀδελοῦ πόρε τετραπλόον ἄχθος
Εὐτειρέος. κίρνα δὲ ποτῷ ἐνὶ λεύκει Βάκχου,
Ἐν καὶ σιλφιόεσσαν ὀποῖό τε μοιρίδα λίτρην,
Καὶ σπέραδος κραμβῆεν ἄλις μεμορυγμένον ὄξει.
Ἄσαι δὴ ῥάδικα κακοφλοιοῖο κονύζης,
Ἢ πέπερι, βλάστας τε καταρμόξαιο βάτοιο,
Καί κεν πηγνυμένοιο χύσιν διὰ ῥεῖα κεδάσσαις.
Ἠὲ διαθρύψειας ἐν ἄλγεσιν ἑστηκυῖαν.

Aut nitri dones obolorum pondera ternûm
Læuis & intriti, quæ miti dilue Baccho.
Laseris & iustam, succique fluentis ab illo
Libram adde, & crambes madefactum semẽ aceto.
Túque olidæ exatura stomachum radice conyzæ,
Cui piper, & duri sint germina mista rubeti.
Sic facilè incides glomeratum, in frusta, cruorem,
Atque altè medio franges in uiscere fixum.

NITRI.) Nitrum tenuium partium est, intróque sumptum secat & extenuat crassos lentósque succos potentius multò quàm sal. Easdem ferè uires habent silphium, succus Cyrenaicus, braßicæ semen in aceto infusum, & conyzæ utrunque genus. RVBETI.) Rubi folia, germina, flos, fructus, radix, denique totus ipse rubus non leuiter adstringit, unde & uentris profluuia strenuè sistit. Ex quo mirum uideri

uideri potest, ipsum in hoc affectu contrariã poscente curationem exhiberi. Verum ille dißimilium partium est, habétque, sed præsertim radix eius præter adstrictionem, nõ paucam tenuem substantiam, per quam & lapides renum cõminuit. Dioscorides non germina, sed succum eius ex aceto propinat.

Μή σε γ' ἐπαλγύνουσα πόσις βουπρήστιδος ἐχθρῆς
Λήσειεν, σὺ δὲ φῶτα δαμαζόμενον πεπύθοιο.
Ἡ δ' ἤτοι λίτρῳ μὲν ἐπιχρώζουσα χαλινὰ
Εἴδεται ἐμβρυχθεῖσα βαρύπνοος. ἀμφὶ δὲ γαστρὸς
Ἄλγεα δινεύοντα περὶ στομάτεσσιν ὄρωρεν.
Οὖρα δὲ τυφλοῦται, νεάτη δ' ἀπὸ κύστις ὀρεχθεῖ.
Γαστὴρ δέ οἱ νηδὺς διαπίμπραται. ὡς δ' ὁπόθ' ὕδρωψ
Τυμπανόεις ἀνὰ μέσσον ἀφυσγετὸν ὀμφαλὸν ἵζει,
Ἀμφὶ δέ οἱ γυίοις τετανὸν περιφαίνεται ἔρφος.
Ἤ καί που δαμάλεις, ἐριγάστορας ἄλλοτε μόσχους
Πίμπραται, ὁπότε θῆρα νομαζόμενοι δατέονται,
Τοὔνεκα τὴν, βούπρηστιν ἐπικλείουσι νομῆες.

Sed neque te lateat si quis Buprestida tetram
Hauserit: epotam signa haud obscura sequentur.
Illa quidem nitro simili maxora colore
Inficit, ingratámque exhalat mansa mephitim.
Et stomachũ, tumidúmq; exercẽt tormina uentrẽ.
Vrina adstricta est. magno uesica dolore
Ingemit, & sæuis ardoribus æstuat aluus.
Tum quasi tympanicus, sordentem corporis hydrops

Obsidet umbonem, & distenta cuticula totis
Contrahitur membris. fortes nunc illa iuuencos
Nunc uitulos inflat, si quando pascua læta
Carpentes auido lacerarint ore latentem:
Vnde illam Graio Buprestida nomine dicunt.

Buprestis animal quoddam est cantharidi & specie & uiribus adsimile, ut ait Galenus, uel ut Plinius scarabæo lõgipedi. Sed & Nicander & Dioscorides Buprestidem manifestè inter animalia recensent. Plinius tamen alterius Buprestidis, oleris cuiusdam agrestis, mentionem facit, quã & boum uenenum dicit, eáque degustata boues prosilire, & à ueteribus contra eam remedia, tanquam contra uenenum prodita fuisse. Idẽ scripsit & Etymologici author, nisi quod in hoc nomine βοῦν non animalis speciem, sed magnitudinem significare arbitratur. NITRO) *Dioscorides gustu tãtùm nitri Buprestidem prodi dixit. Nicander uerò & gustu & odore graueolentiam nitri sentiri cecinit.* VRINA.) *Vt est Buprestis uiribus cantharidi similis, ita similes notas habet, de quibus antè diximus.* TYMPANICVS.) *Flatibus scatet corpus uniuersum, adeo ut & umbilicus, qui sordidus est, & ueluti sentina corporis intumescat suprà modum, sicut solet per hydropas tympanicos fieri, ipsáque cutis extima uelut contractior facta distendatur.* INFLAT.) *Verbũ* πρήθειν *siue* πρίθειν *à quo* βούπρηστις *dicitur, & inflammare & inflare significat. Plinius in priore significato accepit, scribens buprestidem haustam ita inflammare ut rumpat. nisi mendosus codex est, & legendum sit, ita inflat ut rumpat. Quam ego lectionem sequi malim. Siquidem inflationi potius quàm inflammationi succedit ruptio:*

&

& Dioscorides magnos tumores à buprestide non autem inflammationes scripsit excitari, qui in omnibus fidus Ni*candri interpres esse solet.*Ipsáq; *experientia rem ita se habere attestatur.*

Τῷ καὶ δὐκραδίης τετραπτεῖ ἐν νέκταρι μίξαις,
Σύκων αὐανθέντων ἅλις πίσιν ὀμφαλόεσσαν.
Ἤ ἔτι καὶ σφύρῃ μιγάδην τεθλασμένα κόψας,
Ἐν πυρὶ τηξάμενος πυρετῶν ἀλκτήρια νούσων.
Καί κε μελιζώροιο νέον κορέσαιο ποτοῖο
Ἀνέρα λαιμώσσοντα, τοτὲ γλάγος εἰν ἑνὶ χεύας,
Πολλάκι φοίνικος ψαφαρὸν καταμίσγεο καρπόν.
Ἄλλοτε δ' ἀναλέης ἠὲ ἀχράδος, ἢ ἀπὸ βάκχης,
Ἢ ἀπὸ μυρσίνης, ὅτε μυρτίδας οἰνάδι βάλλων.

sed tamen auxilium feret is, qui nectare siccas
Mi*scuerit trimo ficus dederítque bibendas.*
A*ut simul in pila tunsas qui macerat igne,*
E*gregium aduersus febres medicamen, & inde*
P*ropinat pleno mellitum gutture potum.*
Q*uíque ubi lac pendenti expresserit ubere uaccæ*
S*æpe leuem haud dubitat palmæ cõiungere fructũ:*
A*chradis aut duræ, uel quæ pyra* B*acchica multi*
M*yrteáque appellant Lenæo immergere dono.*

Haustæ Buprestidi conueniunt quæcunque contra Cantharidas opitulantur. priuatim autem ficus aridæ, quæ propriè caricæ appellantur, in uino intritæ aut etiam decoctæ.

Sunt enim moderatè calidæ, & anodynæ: habéntq; aliquã partium tenuitatem, per quam ad flatus discutiendos ualent. Quas etiam ob facultates febribus conferre possunt, humorem concoquentes, incidentes & detergentes. Id quod siccæ magis quàm uirides efficiunt. Sed & hac ratione fortè conuenient, quòd aluũ adstrictam subducunt. LAC.) *Intereà dũ flatibus distenduntur hypochõdria, lac dare malum est. Itaque in hoc affectu non nisi inclinato decedentéq; iam periculo propinari debet. Est autem, sicuti antè diximus, maximè ἀναληπτικὸν, neque aliud usquam est cui maior cum substantia corporis nostri similitudo insit, & succum meliorem generet, sed præcipuè fœmininũ, quod meritò Nicander eam ob rem prætulit uaccino.* PALMAE.) *Distinxit apertè Dioscorides tempus exhibendi fructus palmarum. scilicet quando iam buprestidis symptomata desierunt, & tumor ferè totus resedit. Tunc enim non leui adstrictione roborat interna uiscera, exsiccat humoris uitiosi reliquias, suóque calore non pauco nostrum auget.* ACHRADIS.) *Achras pirus est syluestris, Bacchea & myrtea, pirorum sunt species. Sunt autem pira omnia frigida & adstringentia, ac frigiditate quidem calidam buprestidis intemperiem emendant, adstrictione uerò stomacho grata sunt, ipsúmque roborant.*

Ἠ ὅ γε καὶ θηλῆς ἅτε δὴ βρέφος ἐμπελάοιτο
Ἀρτιγόνες, μαστοῦ δὲ ποτὸν μοσχηδὸν ἀμέλγοι.
Οἷά τ' ἐξ ὑμένων νεαλῆς ἀπολύθατι μόσχος
Βρέχθῃ ἀνακρούουσα χύσιν μυελοεικέα θηλῆς.
Ἄλλοτε πιαλέης πόσεος χλιαροῖο κορέσσοις,
Ἐς δ' ἔμετον βιάοιο, καὶ οὐ χατέονται περ ἔμπης

Χειρὶ

Χειρὶ βιαζόμενος, ἢ καὶ πτερῷ, ἢ ἀπὸ βύβλου
Στρεπτὸν ἐπιγνάμψαιο κακῶν ἐρυτῆρα φάρυγγος.

Maternam ille etiam, pueri de more, papillam,
Vberáque, ut uitulus sugat distenta iuuencæ.
Qui petulans primùm ut cœpit prodire secundis,
Elicit è mammis quadrantem uiribus undam.
Pinguis & interdum tepefacti potus oliui
Prouocet ad uomitum, atque immissis ora lacessens
Coge recusantem digitis pennáque, recuruóque
Et modicè intorto, fauces purgante papyro.

AD *uomitũ.)* Non oportet remediorũ ordinem in poëta requirere. Ecce enim quod primò fieri debuit, postremũ adscripsit, omnibus modis ægro uomitum prouocandum esse. PAPYRO.) *Vult charta intorta inflexáq; gulam irritari. Quod autẽ papyrũ fauces purgare dicit, nõ ita accipiẽdum est quasi propria uis illi ad eam rem insit, sed quod gula ab eo lacessita per fauces noxius humor effundatur, non aliter quàm à digitis & penna aut alio quouis altè in os demisso.* Nicander *Græcè uocat* κακῶν ἐρυτῆρα φάρυγγος.

Ἢν δ' ἐπιθρομβωθῇ νεαλὲς γάλα τεύχει γαστρὸς,
Δή ποτε τὸν δέ τε πνιγμὸς ἀθειζομένοιο δαμάζει.
Τῷ δὴ τοι τρισσὰς πόσιας πόρε, μέσσα μὲν ὄξευς,
Δοιὰς δὲ γλυκέος, στεγανὴν δ' ἀποσύρεο νηδύν.
Ἢ ἔτι καὶ λιβύηθε ποτῷ ἐνικνήθεο ῥίζας
Σιλφίου, ἄλλοτ' ὀποῖο, νέμοις δ' ἐν βάμματι τήξας.

Sin lac in grumos grauida glomeratur in aluo
Præcluditque animam, & pectus suffocat anhelũ.
At potum præbe cuius pars acris aceti
Vna sit, & passi geminæ. uentrémque repurga
Clystere, & libycis deuectum laser ab oris
Intere, uel succum, dilutáque combibe poscâ.

Lac non est natura sua uenenosum, sed per errorem tantũ ueneni mala inuehit. Error autem in lactis usu maximus est, ipsum statim ut inditum coagulũ est, haurire. Nam quia priusquam concreuerit, editur, postea in uentriculo concrescit & intra priores etiam uenas, quæ per initia ipsum exceperint. Factáque obstructione suffocationis pericula eueniunt. Quòd sanè non eueniret, si admixto coagulo interpositáque mora ipsum in uasculo suo concrescere pateremur. Sic enim deuoratum in uentriculo manet dum concoquatur & ex crasso tenuatum in uenas transsumitur. Illud autem contra liquidum, sicut erat, in uenas recipitur unà cum coagulo suo cui adhuc uires integræ sunt, illícque glomeratur, neque prius inde discedit quàm concoctum tenuatúmque. Ex quo manifeste patet quæ sit lactis in caseum recens concreti à proposito nunc lacte differentia. POTVM *præbe.) Sicut in taurino sanguine uomitus uitandus est, ita in propósito etiam lacte, quòd in conatu illo uomẽdi lac angustis stomachi meatibus ualentius impingatur. Est & salsis omnibus abstinendum, quia colliquata expressáque salsamentis tanui lactis humiditate, reliquum crassius euadit, & difficilius ideò soluitur. Danda sunt igitur statim ab initio quæ incidunt & extenuant. His autem præditus est facultatibus potus quem parat Nicáder ex una parte aceti &*

ti & duabus paſsi. Eaſdem habet & ſilphium & ſuccus eius uires, cum oxycrato dilutus.

Πολλάκι δὲ θρύπτειραν ἐπεγκεράσσαιο κονίην,
Ἠὲ νέον βρυόεντα θύμου στάχυν. ἄλλοτ᾽ ἀμυδὶς
Βότρυς εὐκνήμοιο μέγα βρεχθέντος ἐν οἴνῃ.
Ἐν καίπου ταμίσοιο ποτὸν διεχεύατο θρόμβους,
Καὶ χλοεραὶ μίνθης ἀκροφυλλάδες ἠὲ μελίσσης,
Ἠὲ καὶ ἐνσύφοντι ποτῷ μεμορυγμέναι ὄξευς.

Sæpe etiam incidens lixiuia danda, thymique
Semine ſpica grauis, ſarmentoſæque racemus
Vitis opem tulerit, Bacchi madefactus in imbre:
Pota quoque interdum ſoluêre coagula grumos,
Et uiridis nepetæ ſtillantia grermina mulſa,
Aut perfuſa amni linguam mordentis aceti.

INCIDENS.) *Lixiuia omnis tenuium partium eſt & incidit. Hanc Nicander* θρύπτειραν *cognominauit. ex quo patet non quamlibet, ſed maximè incidentē deligendam eſſe. Dioſcorides hoc Nicandri carmen, ſicut reliqua ferè omnia proſa reddens* ἀντὶ τῆς θρυπτείρας πιλοποιητικὴν κονίαν *dixit, id eſt lixiuiam quam parāt hi qui* τοὺς πίλους *hoc eſt pileos coactis lanis concinnant, cui lana ſuccida quæ in ea madet, partium tenuitatem indit. Ea Galenus uſus eſt libro ſexto methodi medendi ad neruum punctum, inque penuria alterius medicamenti cum fortè ægro uicinum* πιλοποιὸν *uidiſſet (ſic enim lego, non ut Linacer* πηλοποιὸν *quod uerbū omnino nullum in lingua Græca eſt) aquam ab eo lixiuiam*

popoſcit. Nanque *digerendi & incidendi uim habet maximam.* Præſertim *ſi illi additum ſit acetum, quod quamuis noſtri pileorum artifices non admiſceant, quondam tamẽ addere ſolitos* Plinius *commemorat, lib.8. naturalis hiſtoriæ cap.48. ubi de lanarum generibus ediſſerit.* Hæc *autem potiſsimum libuit annotaſſe, ut* Marcello Dioſcoridis *interpreti ſcrupulum quo mirum in modum torquetur lib.6. cap. de lacte cui mixtum coagulum eſt, eximerem.* THYMI.) Incidit *& calefacit uehementer, omnéſque ferè ſuppreſſas uacuationes reſtituit.* RACEMVS.) Remedium *hoc parum admodum efficax eſt, nec temerè à* Dioſcoride *neglectum prætermiſſumque.* COAGVLA.) Nemo *miretur, coagula ad curationem adhiberi, cum tamen ab his omne malum prodierit.* Siquidem *tam ualenter digerunt & extenuant, ut non aliud ſit præſtantius in hoc affectu præſidiũ, maximè ſi cum aceto ſoluta bibãtur.* Hoc *etiam ſe expertum fuiſſe non ſolum in leporino ſed etiam in aliorum omnium animalium coagulo* Galenus *memoriæ prodidit.*

NEPETAE.) Nepeta *quæ Græcis calamintha dicitur, eſſentia eſt multum tenui, & calida. quare maximè incidit.* Bibenda *autem eſt cum mulſa aut aceto.*

Ἄλλ' ἄγε δὴ φράζοιο δορύκνιον, οὗ τε γάλακτι
ὀπτή τε βρῶσίς τε περὶ στομάτεσσιν ἔικται.
Τῷ δ' ἤδη λυγμοὶ μὲν ἀνηθύσσοντες ὁμαρτῇ
Αὐχέν' ἀνακρούουσιν. ὁ δ' ἀχθόμενος στόμα γαστρὸς,
Πολλάκι μὲν δαιτὴν ἀποβλύζει αἱματόεσσαν,
Ἄλλοτε νηδύων θολερὴν μυξώδεα χεῦε.
Ξλωεσμῷ δ' ὡσεί τε δυσέντερος ἀχθόμενος φὼς,

Δὴ

Δή ποτε τειρόμενος καμάτοις κάρφουσι δ' ἀλυσθε
γῦα δαμεὶς. οὐ μὴν ποθὲν ξηρὸν στόμα βρέξαι.

Nunc age contemplare dorycnion, aſpice primum
Quàm color & guſtus niueo ſunt proxima lacti.
Et mox ſingultus naſcentes colla frequenter
Comprimere, inſuetos, ſtomachúmq; indigna ferẽtẽ
Sæpe cibos uomitu, reſperſos ſanguine, ſurſum
Pellere, nunc infrà cœnoſum effundere mucum:
Vt quem tenaſmus, miſerandáque tormina uexãt.
Qui ſæuo cruciatu, exhauſtis uiribus æger
Stratus humi iacet, atque arentia negligit ora
Colluere.

Dorycnium idem eſſe cum ſolano furioſo Dioſcorides in proœmio libri ſexti prodidit. Similiter & Plinius, qui præterea dorycnium uocari dixit, quòd olim eius ſucco lancearum quæ δόρατα *dicuntur à Græcis, cuſpides tingerentur: aliter quàm Demophon qui hanc nominis aßignat rationem, quòd ad inferẽdam mortem pares τῷ δόρατι uires habeat. De eo præterea Theophraſtus ſcripſit, eum qui drachmæ pondere id biberit, ſibi placere ac ſe pulcherrimum exiſtimare, mente nimirum iam tentari cœpta: qui uerò duplicato pondere, magis inſanire, ſpectris animo obuerſantibus: ſi uerò triplicato, iã perfectè & iugiter inſanire: quod ſi quid ponderi adijciatur, repente mori. Sed inſaniam quidem inter eius notas Nicander omiſit, ut manifeſtam. Eſt autem temperie frigidum naturáque ſomniferum. Qua quidẽ qualitate inſaniam excitare non poteſt, quam intemperies*

ueterno contraria parere consueuit. Ex quo *sequitur id ueneni genus uel dißimiles partes continere, uel occulta quadam proprietate hoc efficere.* SINGVLTVS.) *Sympto mata uentriculi sunt singultus & uomitus.* Quorum *utrũque accidit ore uentriculi conuulso à frigiditate & siccitate dorycnij.* Quòd *autem sanguis etiam multus per uomitum erumpat, causa est uehemens uomendi conatus uel putredo humorum in uentriculo, qui non aliter abradunt internas uẽtriculi tunicas, quàm in dysenterico affectu intestina, sanguinémque inde exprimunt.* NVNC *infra.)* Tenesmo *uexantur qui dorycnium hauserint, eúmque humorum putrescentium acrimonia parit.* Quibus *malis omnibus uires intantum prosternuntur, ut æger quanuis maximè sitiens, tamen bibere negligat.*

Τῷ δὲ σὺ πολλάκι μὲν γλάγεος πόσιν, ἄλλοτε μίσγων
Ῥεῖα γλυκὺν νείμειας ἀλυκότερον δεπάεσσι.
Καί τε καὶ ὄρνιθος φιαρῆς πυρὶ τηκομένη σάρξ,
Θωρήκων ἤμυσεν ἐϋτρεφέων βρωθεῖσα,
Ἤμυσεν καὶ χυλὸς ἅλις κύμβῃσι ῥοφηθείς.
Ὅσσα τε πεφρίκασιν ὑπὸ ῥόχθοισι θαλάσσης
Κνώδαλα φυκιόεντας ἀεὶ περιβόσκεται ἄγμους,
Ὧν τὰ μὲν ὠμὰ πάσαιτο, τὰ δ' ἑφθά, πολλάκι θάλ-
Ἐν φλογιῇ, στρόμβων δὲ πολὺ πλέον, ἠέ τε κάλχης (ψας
Κηραφίδος, πίννης δὲ καὶ αἰθήεντος ἐχίνου
Δαῖτες ἐπαλθήσουσιν, ἰδὲ κτένες, οὐδέ τι κῆρυξ
Δηλὼ ἔσσεται, τήθη τε γεραιόμενα μυίοισι.

At contrà poti uis maxima lactis,

Et tepidi si quis miscebit pocula, passi.
Quinetiam elixi flammis caro candida galli
Profuerit, quæ armos robustáque pectora uestit.
Nec minus expressum iuuat absorbere liquorem
Et quotquot petras inter scopulósque sonanteis,
Algosa & circum pascuntur littora pisces.
Hos crudos, uel si prunis libet indere, tostos
Mande: sed in primis prosunt conchylia, murex,
Et carabi, & pinnæ. dabit & rubicundus echinus
Auxilium & pecten. nec postponenda medelis
Buccina, & in musco quæ degunt ostrea uili.

Omnia quæ hic contra Dorycnium proposita sunt remedia plus prodesse puto ui quadā toti substantiæ insita, quàm ulla euidenti facultate, nisi fortè probabiliter de his dicatur, quòd humiditate cōtra dorycnij siccitatem pugnent. Nā & lac & passum & commemorata piscium genera humida sunt. Gallinaceorū uerò elixa pectora cur magis quàm reliquæ carnes prosint nulla ratio est. PISCES.*) Testacei ferè sunt omnes hi pisces, eorúmque alij facile alij difficilius concoquuntur aut etiam corrumpuntur. Itaque uis potius occulta in his quàm manifesta ratio est, nisi quis subducendæ alui gratia exhibendos arbitretur.*

Μὴ δέ σε γ' ἐχθομένη λήθη πόσις, οὐ γὰρ ἄϊδρις
φαρμακοῦ, ἢ γναθμοῖσιν ὁδὲ βαρὺν ὤπασε μόχθον,
Τὴν ἤτοι γλυθμῷ μὲν ἰσαζομένην μάθε νάρδῳ.
Ἤνυσε ϗ σφαλεροὺς ὅτε δ' ἄφρονας. ἐν δὲ μονήρει

Ῥηιδίως ἀχτῖνι βαρὺν καταναίρεται ἄνδρα.
Ἀλλὰ σὺ πολλάκι μὲν σταδίην διαειδέα νάρδον
Ῥιζάδα θυλακόεσσαν ὀπάζεο, τήν τε κίλισσαι
Γρηνόνες ἀλδαίνουσι περὶ πλημμυρίδα κέστρον.

Nec uerò pharici potus(tam certa uidentur
signa)latere potest,quod sensu torquet acerbo
Maxillas,nullóque sapit discrimine nardum.
Perturbat mentẽ, tremebũdáque membra resoluit,
Et patitur miseros lucem non amplius unam
Viuere.Sed iusto radicem pondere nardi
Thylacitis præbe,Cilicum quæ montibus altis
Crescit,ubi undosi labuntur flumina Cestri.

Quid sit Pharicũ non certò constat.Nemo enim eorum qui de uenenis scripsere de eo quicquam præter notas & curationem tradiderunt. Apparet hoc tantum ex Dioscoridis proœmio in libro sexto, arborem, fruticem aut herbã esse,& proinde simplex deleterium fuisse. Sed & Galenus libro secundo Antidotôn ipsum inter simplicia uenena recenset. Quidam credidere nardi speciem esse,aut aliquid in nardo nascens, quòd nardum sapiat, quódque nonnihil ueneni uicem gerens in nardo gigni scriptum legerint, ex quo pison illud uulgò nuncupatum támque celebre ut iam omnia uenenorum genera uno eius nomine designentur: Indi conficiant, exitiale non potu modò, sed & in sudore corporibus admotum. Nec repugnat quidem hoc pharicum esse,& tamen illi nardum aut nardi spicas aduersari. Multa nanque uenena produxit natura, quæ secum suas

ferunt

ferunt antidotos. ACERBO,) *Id est molesto, nequis putet hic propriam saporis differentiam esse. Græce dicitur* ἢ γναθμοῖσιν ἐπὶ βαρὺν ὤπασε μόχθον, *hoc est, quod grauem maxillis infert dolorem.* PERTVRBAT.) *Pharicum in furorem agit, neruorum resolutionem & conuulsiones inducit, siue id fiat ab eius siccitate, siue à multitudine uitiosi humoris in cerebrum confluentis.* THYLACITIS.) *Hoc est montanæ nardi cognomen, scriptum etiam à Dioscoride libro primo. Sic autem nardus dicta est, non omnis quidem. sed quæ in Ciliciæ montibus nascitur propterea quod ex Cilicia à mercatoribus in Græciam sacculis conclusa uenalis afferretur.* θύλαξ *enim sacculum ex corio factum utrémque significat. &* θυλακοφόρους *Hesychius interpretatur* θυλάκοις περιφέροντας τὰ ἀρώματα καὶ πήραις.

Ἄλλοτε δὲ σμύρνειον ἐϋτριβές. αἴνυσο δ' αὐτὴν
ἶριδα λειριόεσσάν τε κάρη. τότ' ἀπέστυγεν ἀφρώ,
Οὕνεκ' ἐριδμαίνεσκε χροῆς ὕπερ, ἐν δ' ἄρα θείοις
Ἀργαλέην μεσάτοισιν ὀνειδείην ἐπέλασσε,
Δεινὴν βρωμήεντος ἐναλδήσασα κορύνης,
Κέρσας δ' ἠχὶ νεόθεν ξυρῷ.

Smyrnion terito interdum, simul irida sumas
Lirineúmque caput, dea quod Cytherea perosa
De forma quoniam secum contendere uellet,
Illius in medijs, probro cesura perenni
Impressit folijs pudibunda rudentis aselli.

Smyrnium quod quidam hipposelinum agreste cognominant, & Iris, calida sunt & sicca. Quare neruorum resolu-

tionibus auxiliantur quas pharicum accersit. R*esistunt autem & putredini pharici, quod ego inter deleteria quæ* Græ*cis* σηπιδονώδη *à putrefactione dicuntur, annumerandum puto.* PVDIBVNDA.*)* C*redo luteos illos apices intelligi qui ex fundo calycis emicant, qui pudendis asini similes aliquo modo uideri possunt.* N*on potui autem fabulam hãc ab alio scriptam reperire, mirorque id in* Nicandro, *qui alibi lilium* V*eneris* χάρμα *hoc est delicias appellauit.*

-Ἐν δέ νυ θάλψας
Ἤια κεινθέων νεοθηλέα, φυλλάδα τ' ἴχνην.
Πολλάκι δὲ σκύλαιο κάρη, περὶ δ' αἴνυσο λάχνην
Πηγάνου, ἥν τ' ὤκιστα βορῇ ἐπεσίνατο κάμπη,
Βάμματι δ' ἐνδεύσαιο, καὶ ἂν περικόρσεα πλάσσοις.

S*æpe caput rade, & demptam quam feruida gestat*
R*uta comam, uiridésque solent erodere campæ,*
E*xcisam cultro summa ab radice, leuémque*
H*ordea quam primum fuderunt trita farinam*
P*erfundas poscâ. gemina & line tempora circúm.*

H*ic capiti remedia* Nicander *admouet, quæ & phrenitidem demulceant, & humorum à quibus conuulsio fit & paralysis, portionem digerant & siccent.* H*oc ruta præstat, illud posca & hordeacea farina efficitur.*

Μὴ μὲν ὑοσκυάμῳ τις ἀϊδρήεντι κορέσκοι
Νηδύν, οἷά τε πολλὰ παρασφαλέες ἀπόρθονται.
Ἢ νέον ἀπείρημα καὶ ἀμφικάρηνα κομάων,

Κοῦροι

Κοῦροι ἀπαπτάμενοι, ὀλοιὼ δ' ἑρπηδόνα γυίων,
Ὀρθόποδες βαίνοντες ἄνις μογεροῖο τιθήνης.
Ἀλλοσιὼν βρύκωσι κακανθήεντας ὀράμνους.
Οἷα νέον βρωτῆρας ὑπὸ γναθμοῖσιν ὀδόντας
Φαίνοντες, τότε κνηθμὸς ἐνοιδέα δάμναται οὖλα.

Nullus hyoſcyamo malè prudens expleat aluum,
Vt faciunt queis cæca animum dementia uerſat.
Aut pueri quando lanugo uertice prima
Decidit, & pedibus poſſunt incedere rectis
Repere iam obliti, nec adhuc nutricis egentes,
Flore malo inſignes qui gaudent mandere ramos,
Vt modò cùm primos cœperunt edere dentes,
Pruritúque tumens illis gingiua doleret.

Quem hyoſcyamum Græci dicunt, Latini Apollinarem herbam & altercum nuncupant. Sic autem Græcè dicitur quod paſtu eius conuellantur ſues, & in ſummum periculũ adducãtur, niſi protinus aqua ſe copioſa intus foriſq; proluerint. Galenus tria facit eius diſcrimina, uni ſemen atrũ, alteri modicè flauum, tertio album tribuit. Sed primũ quidem deterrimum eſt, potúmque ebrietati ſimilem amentiam & ſoporem inducit: poſtremum uerò in medicina minimè aſpernandum eſt, tertio ferè exceſſu refrigerans. Itaque primo nullus utitur niſi qui mentis male ſanæ eſt, aut puer, qui pulchritudine floris captus, eum aliquando mandit.

Τῷ δ' ὅτε μὲν καθαρὴν γλάγεος πόσιν ἤλιθα πίνειν,
Ἄλλοτε βουκέραος στηλῶνυ ὄρρα κεραίας

Εὐκαμπὴς πετάλοισιν ὑπηνεπίοισιν ἀέξει,
Ἀτμενίῳ μέγ᾽ ὄνειαρ ὅτ᾽ ἐμπλώῃσιν ἐλαίῳ.

At noxam exhausti curabit copia lactis,
Aut uescæ siliquæ, solitæ proferre recuruos
sub leuibus folijs, referentes cornua, fructus,
vi magna expresso si perfundatur oliuo.

Facillimè omnium curantur qui hyoscyamum biberint, si copiosam aquam mulsam, aut lac præsertimque asininum, sin minus, caprinum aut bubulum exhauriant. Hæc enim hyoscyami siccitatem, à qua amentia est, emendant. SILIQVAE.) *Siliqua arboris genus est, siliquas pro fructu ferens falcatas & cornibus similes. qua de causa eam Græci* κεράτιον *appellant. Credo hanc ad irritandum uomitum institui. prædulcis enim est. proinde facile nauseam mouet, sumpta præsertim cum oleo, sicut* Nicander *consulit.*

Ἠὲ σύ γ᾽ αὐαλέον κνίδης σπόρον, ἄλλοτε δ᾽ αὐτὴν
Νείμαις ὠμόβρωτον ἄδην ἀνὰ φύλλατ᾽ ἀμέλξας,
Κίχορα, δαρδαμίδας τε, καὶ ἣν παρσεῖον ἔποισιν.
Ἐν δέ τε νάπειαν, ῥάφανον θ᾽ ἅλις, ἐν δέ τε λεπτὰς
Ἄμμιγα κρομμύων γαθυλλίδας. ἤρκεσε δ᾽ αὐτὴν
Εὐαγλὶς κώδεια νέον σκορόδοιο ποθεῖσα.

Crudam etiam urticam uel semina sicca comesse
Compressum & labijs foliorum exugere succum
Conuenit, intybáque & nasturcia, perseáq; arbos,
Et napy & raphanus, tenuísque cacumina porri,

Et caput auxilio est, quod iunctis ordine granis
Allia compactum gestant, potúque medetur.

Cuncta ferè remedia hæc pugnant contra hyoscyami frigiditatem, & crassos uapores qui mentem turbant, incidūt. Inter quæ urtica primum habet locum, cuius tum fructus, tum folia, tum semen quod præsertim siccum est maximam habent partium tenuitatem & non minimum caloris. Præterea abstergent, & quadam ueluti titillatione aluum subducunt. Sunt uero & in napy & in nasturcio maiores ad eadem uires. INTYBA.) *Cichorium omne frigidū est. sed non omne siccum. Hortense enim in humiditate & siccitate temperatum est. Quare neutrum uidetur temperie sua hyoscyamo aduersari. Eámque ob rem arbitror à Dioscoride consultò prætermissum, sicut & perseam arborem. Reliqua autem omnia ab eo referuntur, magna calfaciendi & incidendi facultate prædita.*

Καὶ σὺ δὲ μήκωνος κεβληγόνου ὁππότε δάκρυ
Πίνωσιν πεπύθοιο καθυπνέας, ἀμφὶ δ' ἄκραι
Γυῖα καταψύχουσι. τὰ δ' οὐκ ἀναπίτναται ὄσσε,
Ἀλλ' αὔτως βλεφάροισιν ἀκινήεντα δέδηεν.
Ἀμφὶ δὲ ὀδμήεις καμάτῳ περιλείβεται ἱδρὼς
Ἀθρόος, ὠχραίνει δὲ ῥέθος, πίμπρησι δὲ χείλη,
Δεσμὰ δ' ἐπεγχαλάουσι γενειάδος. ἐκ δέ τε παῦρον
Αὐχένος ἑλκόμενον ψυχρὸν διανίσσεται ἆσθμα.
Πολλάκι δ' ἠὲ πελιδνὸς ὄνυξ μόρον, ἠέ τι μυκτὴρ
Στρεβλὸς ἀπαγγέλλει. ὅτε δ' αὖ κοιλωπέες αὐγαί,

Fœcundi lachrymam quicunque papaueris hausit,
Hunc sopor altus habet, glaciali frigore summi
Torpescunt artus, nec lumina cæca recludit,
Commissis sed uincta genis immota tenentur.
Vndique permulto corpus sudore grauíque
Extillat, pallet facies, sunt feruida labra:
Vincula malarum soluuntur: anhelitus imo
Exiguus frigénsque simul spiratur ab ore.
Sæpe etiam obtortæ nares uel liuidus unguis,
Aut oculi sunt certa caui præsagia mortis.

Opium dicitur liquor papaueris, eius præsertim quod lõgiorem reliquis papauerum generibus calicem habet, & totum procerius squalidiúsque est. Nam quanuis alia quoq; refrigerent & soporifera sint, hoc tamẽ excellit atque in refrigerando quartum ultimúmque locum obtinet, somnúmq; ideo inducit qui stupor uerius quàm sopor dicatur, & extincto calore natiuo sæpe mortem adfert. Nanque omnium ferè symptomatum causa quæ epoto liquore papaueris exoriuntur, ad summam illam frigiditatem refertur. SVDORE.*) Id fieri potest uel à uirium sola imbecillitate, uel calore natiuo ad cutem, frigore ueneni propulso & expirãte, et spiritibus per poros resolutis, quos tenues humores qui frigore densari non potuere, consequuntur. Grauis autem ille sudor est, ut qui opium redoleat.* FERVIDA *labra.) Grȩcè est* πίμπρησι δὲ χεῖλη. *Est autẽ ambigua huius uerbi significatio, ut antè diximus, quod & urere & inflare significet. Quorum utrunque etsi potest opio succedere, mihi tamen uidetur feruorem potius designare. Est enim inter*

opij symptomata non minimum corporis prurigo, eáque sæpe tanta, ut qui id hauserint quanuis stupidi & alto oppressi somno, uexatione tamen ista excitentur. Sunt autem qui hoc symptoma non esse perpetuum dicant, sed in ijs modò corporibus uideri quæ sanguine biléque abundāt, quæ cum ad cutem propellantur, in primis pruritum, deinde sudorem excitent. OBTORTAE *nares.) Ista lethalis est facies quam* Hippocrates *in* Prognostico *depingit, & quam* Galenus *extincto calore natiuo fieri posse demonstrauit.*

Ἄσσα σὺ μὴ δείδιθι, μέλοιο δὲ πάμπαν ἀρωγῆς,
Οἰνάδι καὶ γλυκόεντι ποτῷ κεκαφηότα πιμπλὰς
Τινθαλέῳ. ποτὲ δ᾽ ἔργα διαθρύπτοιο μελίσσης
Ἄμμιγα ποιπνύων ὑμηττίδος. αἵ τ᾽ ἀπὸ μόσχου
Σκήνεος ἐξεγένοντο δεδουπότος ἐν νεμέεσσιν.
Ἔνθα δὲ καὶ κοίλοιο κατὰ δρυὸς ἐκτίσσαντο
Πρῶτόν που θαλάμους συνομηρέες. ἀμφὶ καὶ ἔργων
Μνησάμεναι Δηοῖ πολυωπέας ὤπασεν ὄμπνας
Βοσκόμεναι θύμα χροσὶ καὶ ἀνθεμόεσσαν ἐρείκην.

Tu ne cede metu, sed curæ accingere morbi,
Dulcia propinans & feruida uina trahenti
Vix animā, nōnunquā & Hymettia mella remiscēs
Ex apium deprompta fauis, quarum agmina densis
In syluis tauri liquefacto corpore nata
Confertim sedes antiquo in robore quercus
Condita legêre, atque operam nauantia melli,
Pasta thymum pedibus, florémq; uirentis erices

Multifidos partus Cereri atque opsonia præbent.

Quemadmodum in cicuta diximus uinum & ad perniciem & ad salutem dari posse, sic & in opio existimandum. Nam si debile exhibetur, deducet confestim uenenum & rapiet à uentriculo in uasa maiora & cor, nec tamen poterit opij frigiditatem superare, sed contrà ab opij frigiditate calor ipsius extinguetur. Sin autem uinum forte & calidißimum bibatur, nullum esse potest eo præstantius remedium quod & calore & humiditate contra papaueris liquorem efficacius decertet, addito præsertim melle, quod & per se calefacit & exterget, & sopitas quodámodo naturæ facultates exsuscitat. CERERI.) *Id est præbent apes mella cum quibus panem opsonij uice edamus. Nicander Græcè dixit* δηοῖ πολυωπέας ὤπασαν ὄμπνας. *Sunt autem propriè* ὄμπνα, πυροὶ μέλιτι βεβρεγμένοι, *hoc est panis melle aspersus & conditus.*

Δή ποτε δ᾽ ἢ ῥοδέοιο νέον θύος εὔτεχι λίνῳ
ὀχλίζων κυνόδοντα, τότ᾽ ἠμύουσι χαλινοῖς
ἐνθλίβοις, μᾶλλον δὲ βαθὺν κεκορεσμένος ἕλκοις
ἢὲ καὶ ἰρινέᾳ ποτὲ δ᾽ αὖ μορόεντος ἐλαίης.

Velleráque interdum redolenti imbuta rosato
Instilles clauso, reseratis dentibus, ori,
Aut satura irino fauces mittantur in imas:
Vel solo interdum tortâ quod fluxit oliuâ.

Qui opium bibêre, iacent uelut mortui & omnibus naturæ officijs destituti. Itaque cùm ex seipsis nihil agant, co-

gendi sunt ea deuorare quæ salutis causa imperantur. In *primis autem ad uomitum compellendi sunt, per lanam instillato in fauces oleo rosaceo uel irino uel etiam simplici, quale primum ex prælo profluxit.* Sed *irinum uidetur accōmodatißimum, quia præterquam quod uomitorium est, etiā calfacit & craßitiem frigidorum humorum flatuúmq; extenuat.* Non *est autem dubium quin præterea acerrimis clysteribus aluum resoluere oporteat.*

Αἶψα δὲ τὸν δ' ἑκάπερθε διὰ ῥέθος ἔγρεο πλήσσων,
Ἄλλοτε δ' ἐμβοόων. ὁτὲ δὲ χνώσσοντα μαλάσσων,
Ὄφρα κατηβολέον ὀλοὸν διὰ κῶμα κεδάσσῃ,
Τῆμος δ' ἐξδρύγῃσιν ἀλεξόμενος κακὸν ἄλγος.
Σπεῖρα δ' ἐνὶ χλοερῷ λίπει, περὶ δὲ νέκταρι βάπτων
Τρῖβε, καὶ ἐκθέρμαινε ποθῇ ἐψυγμένα γυῖα.
Ἄλλοτε δ' ἐν δροίτῃ κεράων ἐμβάπτεο σάρκα,
Αἶψα δὲ λινθαλέοισιν ἐπαιονάασσο λοετροῖς,
Αἷμ' ἀναλυόμενος, πίτανον τ' ἐσκληκότα ῥινόν.

Hinc *atque hinc faciem palmis, clamoribus aures*
Tundito, *dum excieas, & torpens concute corpus,*
Funestum *ut fatis instantibus ille ueternum*
Excutiat, *sumptóque uomat medicamine uirus.*
Tum *molli madidas oleo uinóque lacernas*
Induat *& potu frigentia membra calescant.*
Nunc *tepidam affundens ægrum demergito corpus*
In *solium calidísque lauetur & innatet undis:*
sic *densata cutis rubidúsque liquabitur humor.*

LACERNAS.) *Ab opij frigiditate uniuersus etiam corporis habitus refrigeratur, humores densantur, cutis adstringitur.* Contra hæc Nicander *duo præsidia adhibet, uestes oleo uinóque imbutas & madentes, & aquæ tepidæ balneum, in quo calfacientia quædam medicamenta incoxisse, non dubito quin sit optimum. Sic enim corpus concalescet, sanguis, quem ego Lucretium imitatus, rubidũ humorẽ appellaui, liquabitur, & cutis adstricta laxior euadet.*

Εἰ δ' ἤεις δὲ λαγῳοῖο κακοφθορέος πόσιν ἔμπης
οὐλομένην, τὸν χῦμα πολυστείβου τίκεν ἅλμης,
Τοῦ δή τοι λεπίδων μὲν, ἰδὲ πρύματος πέλει ὀδμὴ,
Τευθμὸς δ' ἰχθυόεις νεπόδων ἅτε σαπρωθέντων,
Ἠὲ καὶ ἀπλωώτων, ὁπόταν λεπὶς αὐξίδα χραίνῃ,
Ὃς δή τοι ῥυπόεις μὲν ἀπ' ὀσλίγγεσιν ἀραιαῖς
Τευθίδος ἐμφέρεται νεαλὴς γόνος· ἢ ἅτε τεύθου,
Ἢ ἅτε σηπιάδος φυξήλιδος· ἥ τε μελαίνη
Οἴδματι θολῷ δολόεντα μαθοῦσ' ἀγρώστορος ὁρμήν.

Disce uenenatos leporis cognoscere potus
Pestiferi, medijs peperit quem fluctibus æquor.
Virosi squamas & purgamenta marini
Piscis olet, piscémque sapit qui putridus, & quem
Non perpurgatum squamæ infecere relictæ.
Ille quidem sordens tenues lolliginis inter
Defertur pendétque comas, quasi natus ab illa,
Aut quæ piscantis ui penè oppressa dolísque
Diffugiens atro perturbat sepia fluctus.

Lepus marinus ex Lacertorum genere est, paruæque lolligini similis, informis magis offa quàm piscis: solo colore leporem refert, ueneno exitiabilis siue in potu siue in cibo datus, alijs autem etiam uisus. Siquidem grauidæ si omnino aspexerint fœminam ex eo genere, statim nausea & redundatione stomachi uitium fatentur, deinde abortum faciunt. Cæterò homines quibus in pastu datus est dicuntur mori totidem diebus quot uixerit lepus. Hi autem piscem putridum olent. hoc primo argumento ueneficium id deprehenditur.

Τῶν ἤτοι ζοφόεις μὲν ἐπίχλοος ἔδραμε γυίοις
Ἰκτερόεις, σάρκες δὲ περισταλάδην μινύθουσι
Τηκόμεναι. τὰ δὲ δόρπα κατέστυγεν. ἄλλοτε ῥινὸς
Ἄκρον ἐποιδαίνων σφυρὰ πίμπραται. ἀμφὶ δὲ μύ-
Ἄνθεά τε βρύοντα χυλοιδιόωντος ἐφίζει. (λοις
Δὴ γὰρ ἐφωμάρτησεν ὀλιζοτέρη κείσις οὔρων
Ἄλλοτε πορφυρέη, τότ᾽ αὖθι πλέον αἱμάουσα.
Πᾶς δὲ παρὰ δρακέεσσι φανεὶς ἐχθαίρεται ἔλλοψ.
Αὐτὰρ ὁ ναυσιόεις ἄλλην ἐμυσάξατο δαῖτα.

His color icTericus uiridi nigróque remistis
Corpore fit toto. carnes tabescere sensim
Incipiunt. odere cibos. cutis alta tumore
Tollitur, inflantúrque pedes. mox undique malas,
Ceu flos exoriens, tumidas rubor occupat ambas.
Vrinæ exiguum uesica excernit, & illa
Vel modo purpurea est, uel ságuine tincta rubescit.

Omnem auersatur piscem, uisoque repente
Nauseat, atque dapes quas mittit pontus, abhorret.

ICTERICVS.) *Non est leporis marini uenenũ praesentaneum, sed sensim hominem cõficit, & saeuissima adfert symptomata, inter quae icterus est, & uiridi nigróque mistus color.* Fit autem hoc à putredine humorum. Nam & *leporis uenenum putrefactione erosionéque deleterium est.* TABESCERE.)*Corpus nutriri desinit uel quòd corruptos à lepore humores nõ poßit sibi aßimilare, uel propterea quòd pulmones malo quodam leporini ueneni occulto tandem exulcerentur, unde febris & tabes fiunt.* Quod quidẽ *ulcerati pulmonis malum* Nicander *apertè indicauit, scribens genas illis rubere & uelut roseo colore pictas uideri.* Hoc *enim fit humorum in pulmonibus putrescentium calore in faciem sublato.* CVTIS *alta.*)*Credo hydropem significari etiamsi nec* Dioscorides *nec alius quisquam eum inter notas recensuerit.* Sed *ratio facile id persuadet.* Nam *& icterum hydrops sequi solet, & in tam longo cruciatu tãtáque humorum putredine uix potest iecinoris robur & calor conseruari.* Adde *uerò & inter huius hydropis causas sitim qua phthisici omnes & in quibus calor ex putredine accensus est, mirum in modum torquentur, ut uel ab immodico potu abstinere nequeant.* VRINAE.) *Supprimitur urina nõn multò post epotum leporis uenenum ab inflammatione renes & uesicam obturante, uel ab immodico calore serum omne sanguinis absorbente.* Quòd *si quid urinae reddatur, initio sanguinea est & rubra propter inflammationem: procedente autem inualescentéque malo purpurea euadit, humore magis putrescẽte, & calore natiuo paulatim pereunte.* AVERSATVR *piscem.*)*Non est mirũ*

eos qui in tanto periculo ob piscem uersantur, pisces odisse. Sed hoc occultam aliam causam habere existimo: maximè autem quòd cum omnes alios pisces auersentur & oderint, & uisis etiam illis terreantur, solos fluuiales cancros libenter comedant, & admisto uino tritos bibant, eósque magna cum utilitate concoquant. Tunc autem indicium & spes salutis magna est cum pisces amare & in cibos admittere cœperint.

Τῶν μὲν, φοινήεσσαν ἅλις πόσιν ἐλλεβόροιο
Νείμαις, ποτὶ δάκρυ νεοβδάλτοιο κάμμωνος,
Ὄφρα κε ποτὸν νέποδός τε κακοῦ ἐκφύρματα χεύῃ.
Ἄλλοτε βρωμήεντος ἀμελγόμενος γάλα πίνοι.
Ἠὲ χύτρῳ τήξας μαλάχης εὐπόωντας ὀράμνους.

His contra hellebori misceto pocula nigri,
Aut quam pressa recēs lachrymā scāmonia fundit,
Piscis ut obscœni pellatur corpore uirus.
Aut asini interdum mulctram bibat ipse, uel olla
Incocta absumat uiscosæ uimina maluæ.

Post uomitus & aluum solutam, purgans medicamentū ex helleboro nigro & scammonia compositum exhibere oportet, quo radicitus quicquid assumptum est ueneni, euellatur. Huic autem Auicenna etiam agaricum & succum glycyrizæ adijcit, atque secundo tantum die à quo symptomata exorta sunt, dādum esse monet. MALVAE.) *Valet malua contra inflammationes internas, dolores sedat, suóque lentore internas partes inungit, ne facile leporini ue*

neni acrimonia erodantur. Eadem ad uomitus & alui deiectiones conducit. Sunt & in lactis asinini potu paria ferè commoda.

Καί τότε κεδρινέης πελάνου βάρος ἔμμορε πίσσης.
Βρύκοι δ᾽ ἄλλοτε καρπὸν ἅλις φοινώδεα σίδης
Κρησίδος, οἰνωπῆς τε, καὶ ἣν πρωμήνειον ἔπουσιν,
Σιδῶ δὲ καὶ αἰγινῆτιν, ὅσαι τὰ σκληρέα κάρφη,
Φοίνι᾽ ἀραχνήεντι διαφράσσοισι καλύπτρῃ.
Ἄλλοτε δ᾽ οἰνοβρῶτα βορὴν ἐν κυρτίδι θλίψαις,
Ὥσπερ νοτιδεῦσαν ἀπὸ τριπτῆρσιν ἐλαίην.

Concretámque picem quæ cedri caudice manat
Vel modo granati fructus Cretensis abunde
Mandat & ænopes, tum quæ promenea uocantur,
Quæque ferax Aegina tulit, tum cuncta rubenteis
Ac duros acinos tenui quæ cortice condunt.
Nunc uerò in quallum coniecta prematur edulis
Vua, uelut prælis udæ stringuntur oliuæ.

PICEM.) Lachryma cedri ab aliis pix, ab aliis resina, à Galeno cedri oleum, ab omnibus ferè Cedria dicitur. Calfacit & siccat: absumptáq; humiditate corpora præsertim mortua præseruat à putredine. Sed mirũ eam lepori marino aduersari, eámq; intra corpus sumi, cũ inter septica medicamenta sit, & uiuentia corpora putrefacere, sicut inanima à corruptione tueri medicorum omnium consensu dicatur: Leporis autem uenenum sit inter putrefacientia haudquaquam postremum. Cedriam tamen & Nicander &

Dioscorides

Dioſcorides exhibent. Ipſeque Aſclepiades qui Galeno uiſus eſt optime de uenenis ſcripſiſſe & ab ipſo eam ob rem libro ſecundo Antidotôn citatur, eam oboli unius pondere propinat. Ex quo loco magna mihi ſuſpitio eſt quod ſcribitur apud Nicandrum πελάνυ βάρος, obolum ſignificare. Id quod rectè admonet Græcus interpres. Significat autem & πέλανος πᾶν τὸ πεπηγός. Quæ ſignificatio rectè hoc etiam in loco quadrare poteſt, præſertim cum Dioſcorides de cedriæ pondere nihil addiderit. GRANATI.) Mala punica ſiue granata refrigerant, adſtringunt & ſiccant: quare humores à leporis putredine poſſunt uindicare. Alij non integris malis, ſed acinis tantum utuntur, in quibus uiſcidi aliquid ineſt, quo poteſt commodè roſio impediri. Sunt autem & œnope & promeneum & æginenſe punicorum ſpecies. VVA.) Paſſum uidetur hic parare Nicander quod dandū continuè his eſt qui leporem marinum hauſerint.

Ἢν δέ τις αὐαλέῃ πεπιεσμένος αὐχένα δίψῃ,
Ἐκ ποταμοῦ ταυρηδὸν ἐπὶ προπεσὼν ποτὸν ἴσχῃ,
Λεπτὰ διαστείλαιο παλάμῃ μνιώδεα θρῖα,
Τοῦ μέν τε ῥοιζηδὰ φιλαίματος ἐμπελάσασα
Ῥύμῃ, ἅλις προὔτυψε ποτοῦ μετὰ χείλεϊ βρώμης
Βδέλλα. παραὶ λαπάρῃ τε καὶ ἱμείρουσα φόνοιο.
Ἢ ὅθ' ὑπὸ ζοφέης νυκτὸς κεκαλυμμένος αὐγὰς
Ἀφραδέος κρωσσοῖο κατακλίνας ποτὸν ἴσχῃ,
Χείλεσι πρὸς χείλη πιέσας, τὸ δὲ λαιμὸν ἀμείψῃ,
Κνώδαλον ἀχροτάτοισιν ἐπιπλῶον ὑδάτεσι,
Τὰς μὲν, ἵνα πρώτιστον ὀχλιζομένας ῥόος ὤσῃ,
Ἀθρόα προσφύονται ἀμελγόμεναι χροὸς αἷμα.

Ἄλλοτε μὲν τε πύλαισιν ἐφήμεναι, ἔνθά τε πνεῦμα
Αἰὲν ἀθροιζόμενον, στεινοῦ διανίσσεται ἰσθμοῦ.
Ἄλλοτε δὲ στομίοισι πέριξ ἐπενήνοθε γαστρός,
Ἀνέρα πημαίνουσα, νέην δ' ἐπενείματο δαῖτα.

Si quisquam multum sitiens è flumine, uultu
Ceu taurus prono liquidas potauerit undas
Seponens manibus sordes, algámque natantem,
Illius in fauces accedens impete magno
Longa, fame crepitans, quæ sanguine gaudet hirudo
In labra cum potu, pòst uentrem fertur in altum.
Siue sub obscura cum lumina nocte teguntur,
Ora, leuare sitim cupiens, malè prouidus urnæ
Admorit, fluitans tunc summa uermis in unda
Irruit, & fauces subiens inuadit apertas:
Quóque illum uariè iactatum cursus aquaï
Pertulit, hic hærétque & combibit ore cruorem:
Nunc tenet obsessos animæ uocísque canales
Aër angustum quà præter labitur isthmum.
Nunc uerò medij circunsedet oscula uentris,
Atque hominem excrucians ingesta cibaria pascit.

Hirudo uermis est in aquis degens, qui & sanguisuga appellatur. Eius duo genera reperiuntur, unum caput habens magnum, coloris ruffi, uarijs distinctum filamentis, & quodammodo lanuginosum. His multum uirus inest, idque alicui affixæ parti inuehunt. Id quod uel ex aquis in quibus

degunt

deguntfacile deprehendas. Alterum est tenuius, & à cauda muris non multum diuersum, cui & breue caput est, & uenter rubet, atque in aquis puris habitat. Sed hæ quoque uenenosæ sunt. Quare si non antè purgatæ & probè detersæ corpori affigātur, uulnera aliquādo insanabilia faciūt, tum quod etiam plerunque affixa relinquūt capita, qua de causa multi intereunt, sicut Messalinus olim è consularibus patricijs, cū ad genua admisisset. Verùm partibus externis affixæ multò facilius decidunt, uulneráque curātur, quàm ubi uel naribus uel ori uel uētriculo inhæserint. Adde quòd & ægrum & medicos plerunque latēt. Nec tamen quibus eas notis poßis discernere, Nicāder & Dioscorides explicarunt, cùm tamen cognitu planè necessariæ uideantur, ne qui earum occasione uel screat uel emungit sanguinem, alia de causa laborare existimetur. Ergo si quis pluribus deinceps diebus cruorem euomuerit, screauerit, uel emunxerit, quem nec dolor aut grauitas capitis, nec ictus etiam expreßerit, magna hirudinis suspicio est, maximè si æger suctionis sensum aliquem percipiat. Est autem sanguis qui excernitur tenuis, & qualē Græci ἰχῶρα uocant, nisi fortè hirudo in maioris alicuius uenæ orificium impegerit, ex qua sanguis affatim erumpat.

Καὶ σὺ τότ' ἐν δεπάεσσι κεραιόμενον ποτὸν ὄξευς
Νείμειας, ποτὲ δ' αὖτε συνήρεα χιονόεσσαν,
Πολλάκι κρυστάλλοιο νέον βορέῃσι παγέντος.
Ἠὲ σὺ γυρώσαιο καὶ θαλμέα βώλακα γαίης
Ναιομένην. θαλερὴν δὲ πόσιν μυοεικέα τεύξαις,
Ἢ αὐτὴν ἅλα βάπτε, τότ' ἠελίοισι δαμάζων,
Εἶθαρ ὀπωρινοῖσι, τότ' ὠκὲς ἐν πνεὶ θάλψας.

Πολλάκι δ' ἢ ἅλα πικρὸν ὁμιλαδὸν, ἢ ἁλὸς ἄχνην
Ἐμπίσαις, τήν τ' αἰὲν ἀνὴρ ἁλοπηγὸς ἀγείρει
Νειόθ' ὑφισαμένην, ὁπότ' ὕδασιν ὕδατα μίξῃ.

Hanc autem urentis qui pocula miſcet aceti,
Quique niuem adiungit, Boreæ uel frigore duro
Adſtrictam præbet glaciem, decedere cogit.
Aut ſalſam terræ perfoſſam uomere glebam
Accipias, largóque bibas humore madentem.
Mox etiam pelago ex ipſo ſalis unda petatur
Solibus autumni uel multis feruida flammis.
Effoſsiq́ue ſales pariter uel miſta iuuabit
Spuma ſalis, fundo demerſam quam legit imo
Confundens undis ſalſamentarius undas.

Qui aduerſus hirudinem remedia prodidere, unam modò curam auellendæ hirudinis ſibi propoſuiſſe uidentur, uulnus autem quod illa fecit neglexiſſe. Debetur tamen & illi ſua curatio, tum quod omnes ſanguiſugæ uenenatæ ſint, tū quod aliquando ſanguis indè copioſus erumpat. Eſt autem earum uenenum frigidum, quod omnes frigido temperamēto eſſe Galenus ſcripſerit: quod ut ipſe à partibus externis educat, cucurbitulam his admouet, uulnúſque ſpongia fouēdum monet. Sed quia interius nec ſpongia nec cucurbitula apponi poteſt, potus gargariſmatáq; fieri poterunt commodiſsimè, quæ & modicè calfaciant, & detergendi facultate prædita ſint, atque ut unà ſanguinis profluuium ſiſtatur, leuiter adſtringant. ACETI.) *Acetum non modo cogit hirudinem loco cui adhæſit, excidere, ſed etiam ipſam interficit.*

terficit. NIVEM.) *Monent plærique & niuem & glaciem in ore continendam esse, nec bibendam, ut hirudo quæ frigidis in aquis degere consueuit humorũ frigiditatem sentiens & appetens, ad eam feratur, sicque facile reiici poßit.* AVT *salsam.) Sal omnis ad auellendam hirudinem utilissimus est. Id quod externis in partibus facile licet experiri. Illa enim quamuis auidißimè sanguinem exugens, protinus decidet, si salem uel cinerem etiam ori ipsius insperserimus. Sunt autem salis geminæ differentiæ. nam aut foßilis est aut marinus. foßilis è terra effoditur, qualis in Cappadocia esse dicitur, & in Oromeno Indiæ monte, in quo lapidicinarum modo cæditur renascens. Marinus ex aqua maris efficitur siccata æstiuis solibus.* SALIS *unda.) Dicit præbendam esse aquam marinam uel à sole uel ab igne calidã.* SPVMA *salis.) Multis in regionibus qui salem faciunt aquam dulcem marinæ affundunt: nisi imbres plurimi è cælo decidant, ut sal iucundior sit & minus acris. quam dum miscẽt, spuma gignitur, quam dandam Nicander consulit, & ἄχνη uocat, ut etiam Homerus uocauit.*

Μὴ μὲν δὴ ζύμωμα κακὸν χθονὸς ἀνέρα κήδοι,
Πολλάκι μὲν στέρνοισιν ἀνοιδεῖον, ἄλλοτε δ' ἄγχον,
Εὖτ' ἐπὶ φωλεύοντα ῥαφῇ βαθὺν ὁλκὸν ἐχίδνης
Ἰὸν ἀποπνεῖον. στομίων δ' ἀποφώλιον ἆθμα.
Κεῖνο ποτὶ ζύμωμα. τὸ δή ῥ' ὕδροισι μύκητας
Παμπήδην. ἄλλῳ γὰρ ἐπ' οὔνομα κέχειται ἄλλο.

Ne mala te uexent terræ fermenta, caueto.
Illis sæpe tument præcordia, collaque duro
Vt laqueo arctantur, latebris si proxima crescunt

vipereis, tetrum quibus exit uirus, & ipsum
Concipiunt cæco qui mittitur halitus antro.
Quisque uocat fungos, sed plurima nomina paßim.

Fungorum duplex est differentia. Aut enim edendo sunt, aut lethales. Omnibus origo eadē. Nā è limo & acescente succo madentis terræ excitantur. Quam ob causam arbitror à Nicandro terræ fermenta nuncupatos. Est enim fermētum aciditatis cuiusdam frigidæ particeps, habetque tātam cum fungis naturæ similitudinem, ut si caudice populi nigræ iuxta terram conciso, aqua resolutum infundatur, ilico fungi enascantur quos proprie ægiritas uocant. Vitiātur autem fungi multis de causis & euadunt uenenati. Si enim rubiginosus clauus, si putridus aliquis pannus, si arbor noxia, si serpentis cauerna iuxtà fuerit, & patescentes primùm adhalauerit, perniciales fiunt. Nanque strangulationes laqueis similes inducunt, & animi deliquia & sudores frigidos, si quis uel crudiusculos uel maiore copia ingesserit, ore uentriculi angustia pondereque oppresso, & maligna putrescentiū fungorum qualitate uexato: iidēmque putrescentes malum id sæpe inuehunt quod Græci χολὲραν appellant. PLVRIMA *nomina.) Sunt inter fungorum genera Boleti, quibus Paulus Aegineta principatū dedit: sunt & Amanitæ dicti, quibus secundum aßignat locum. Dicuntur etiam alij ægiritæ, laciniæ, & ab ouorum similitudine, ouati, sicut & à spongia spongioli. Græci quoq; poëtæ fungos γηγενεῖς, hoc est natos terræ cognominarunt. Sunt præterea multæ fungorum differentiæ quæ uarijs in locis uarijs etiam nominibus designantur.*

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ σύ γ' ἢ ῥαφάνοιο πέροις σπειρώδεα κόρσην,
Ἢ ῥυτῆς κλώθοντα περὶ σπάδικα κολούσας,
Πολλάκι καὶ χαλκοῖο πάλαι μεμογηκότος ἄνθην.
Ἄλλοτε κλημματόεσσαν ἐν ὄξει ῥύπτεο τέφρην.
Δή ποτε ῥιζίδα τεῦχε πυρέτιδα βάμματι ῥαίνων
Ἠὲ λίτρον, ποτὶ φύλλον ἐγκλαδόμενον πρασιῇσι
Καρδαμίδος, μηδόν τε, καὶ ἐμπριόεντα σίνηπι,
Σὺν δὲ καὶ οἰνηρὴν φλογιῇ τρύγα τε φρώσαιο,
Ἠὲ πάτον στρουθεῖο κατοικάδος. ἐν δὲ βαρεῖαν
χεῖρα καταμματέων ἐρύκεις λωβήτορα κῆρα.

Tu contrà raphani sinuosum corpus, & acris
Concede excisum rutæ de cespite ramum,
Chalcanthúmque uetus, natum sutoris in usus.
Vel modo clematidis cinerem miscebis aceto,
Nunc uerò in poscam nitrum, tritámque pyrethri
Radicem infundes, uel quæ nascuntur in hortis
Cardamáque & Medum malū, exuréns que sinapi.
In cinerem pariter uini conuertere fecem
Gallinæque simum ne spreueris, inque profundum
Guttur, ut euites fatum, demittere dextram.

Fungus frigida humidáque admodum planta est. Crassos humores flatúsque gignit. Quare calidis siccisque medicamentis & incidentibus expugnari debet si quando molesta est. Vim autem eiusmodi habent raphanus & ruta.
CHALCANTHVM.) *Atramentum sutorium de-*

ſiccat, non inſtrenuè calfacit, & adſtrictione quam poßidet uehementißimam, humiditatem exprimit ſuperfluam. Ex aceto autem dandũ eſt, quò tenuius euadat. CLEMATIDIS.) *Folijs clematidis (herbarij uolubilem appellãt) acris & adurens facultas ineſt, nec dubium quin & eorum cineri. Sed uis illa cauſtica miſto aceto temperatur. quod etiam non leuiter fungorum ſuccum craſſum incidit. Vires etiam clematidi ſimiles habent pyrethrum, naſturcium, ſinapi & fæx uini uſta.* MEDVM *malum.) Medicum malum, quod & Citrium dicitur, partium habet tenuitatẽ. Præterea ueneficij cuiuſlibet optimum ſcribitur eſſe amuletum.* GALLINAE.) *ſtercus gallinaceum ſiccum eſt & calidum & apprimè his qui ab eſu fungorum ſuffocantur, utile, ſi minutißimè contritum ex poſca aut oxymelite bibatur. Nanque ægri non multò poſt humorem craßißimum crudißimúmque uomunt, undè ſuffocationis periculum planè tollitur. Id ſe in multis expertum fuiſſe Galenus ſcripto teſtatus eſt.*

Ἢν δὲ λιποῤῥίνοιο ποτὸν δυσπάληκτον ἰάψῃ
φαρμακὶς σαύρης πολυκηδέος, ἣν σαλαμάνδρην
κλείουσι. τὴν, οὐδὲ πυρὸς λωβήσατο λιγνύς,
Αὐτίκα μὲν ἐπρήσθη γλώσσης βάθος. αὐτὰρ ὑπὸ μάλκης
Δάμναται. ἐμβαρύθων δὲ κακὸς τρόμος ἅψεα λύει.
Οἱ δὲ ποδὶ σφαλέοντες, ἅτε βρέφος ἑρπύζουσι,
Τετράποδες, νωθραὶ γὰρ ὑπὸ φρένες ἀμβλώονται.
Σάρκα δ' ἐπιζοχόωσιν ἀολλέες ἄκρα πελιδναὶ
Σμώδιγγες στάζουσι κεδαιομένης κακότητος.

Sin quis uiſcoſi triſtiſque uenena lacerti

Mortifera ebiberit, uero Salamandra uocatur
Nomine, damnosus quam non uiolauerit ignis,
Extemplo ardentem uexant incendia linguam:
Torpescunt, proprióque trementia pondere mēbra
Soluuntur, non firmi errant, pedibúsque quaternis
Vt pueri incedunt: nam mens obtusa uacillat.
Plurima pérque cutem uibex liuescit in orbem,
Et saniem extillat, multum tardante ueneno.

Salamandra in lacertarum genere est, ignauum animal, stellatum, coloris uarij, nunquam nisi magnis imbribus proueniens & serenitate deficiens. Huic tantum rigorem inesse Plinius putauit, ut ignem tactum extinguat, nō alio modo quàm glacies, eúmque sequuti quamplurimi, simúlque quòd aliquo tempore citra corporis iniuriā uersari in ignibus uideatur, Salamandræ temperamentum frigidißimum esse crediderunt. Sed mea quidem sententia falluntur. Illi nanque & Dioscorides & Galenus exedendi, calefaciendi exulcerandíque uires tribuerunt, eámque ob rem medicamentis quæ exedendo sunt misceri dixere nō minus quàm Cantharidas, quibus similiter non reponitur modo & asseruatur, sed etiam hausta curatur. neque enim rectè scriptum est ab Auicenna curationem illi perinde atque opio adhibēdam esse. Itaque quòd ignibus resistat nō efficit frigida eius natura, sed uel occulta quædam uis, uel cutis magna densitas, uel quod perpetuo lentore quodam madeat, qua de causa scripsit Græcus interpres λιπόρρινον, τουτέστι γλίσχρον καὶ λιπώδη, à Nicandro uocatam esse, qui donec absumptus sit, Salamandra non uritur. Ignibus tamen inuictam esse falsò creditum est. TORPESCVNT.) Torpor, neruorū reso

ſolutio, tremórque ſequuntur hauſtam Salamandram, liquatis à calore præter naturam humoribus cerebri, uel in caput aliunde ſublatis, & per neruos ſparſis eóſque obturãtibus, ad eundem modum quo febribus ardentibus & apoplexias & lethargos & paralyſes ſuccedere uidemus. nec mirum ſi deliria inde fiant. VIBEX.) *Partes in quas plus ueneni confluit, aut quæ ſunt ad putredinem magis procliues circunquaque liueſcunt, putrefacta iam carne & calore natiuo pereũte, ex quibus ſanies quædam uiroſa diffluit, tandémque illæ emoriuntur, & corruptæ decidunt.*

Τῷ δὲ σὺ πολλάκι μὲν πεύκης ἀπὸ δάκρυα μόρξαις,
Τενθρήνης ἀναμίγδα πόροις ἐν πίοσιν ἔργοις.
Ἠὲ χαμαιπίτυος βλαστήμονος ἄμμιγα κώνοις
φύλλα καθεψήσειας, ὅσους ἐψήσατο πεύκη.
Ἄλλοτε δὲ σπέρμαδος κνίδης μυλοεργέϊ μίστων,
Τερσαίνοις ὀρόβοιο παλήματι. καί ποτε κνίδην
Ἐξαλέην κείμνοισι παλυνάμενος ψαφαροῖσιν,
Ἐν λίπεϊ χραίνοις. βορῆς δ' ἀέκοντα κορέσκοις.

Huic uerò lachryma celſæ medicabere pinus,
si lento cupias fuſam componere melli.
Necnon cum piceæ terreſtris germine, pini
Incoque maturum qui pendet in arbore conum.
Atque mola decuſſæ erui miſcere farinæ
Expedit, & ſiccare urticæ ſemen, & ipſam
Vrticam tenui conſperſam polline, coctam
Ex oleo ediſſe, inuitóque obtrudere uentri.

LACHRYMA.) Pini resina acris est. siccat & calfacit, & crassos humores incidit & digerit. Quare non pugnat manifesta qualitate contra uenenum Salamandræ quod multùm calidum est & causticum, non, ut malè uisum est Alberto, frigidum. Ergo uel naturali quadam proprietate illi resistit: quæ uidetur fuisse Dioscoridis sententia, scribentis priuatim peculiariq́ue remedio pineam resinam contra Salamandræ uenenum exhibendam esse, uel dicendum eam non ueneni quidem sed eius symptomatum amuletum esse. Contrariam enim hæc duo curationem aliquando poscunt, sicut quotidie in febribus alijsq́ue morbis usu uenit, quibus sæpe neglectis, ad symptomatum curationem conuertimur. Idem in proposito ueneno accidit, quod tametsi calidum est, tamē torporem, paralysin & tremorem, frigida omnia, inuehit, quibus medicandis pinea resina manifestò conducit, illis quas supra commemoraui facultatibus pollens. PICEAE.) Eadem est in picea terrestri siue trissagine Græci χαμαιπίτυν dicunt, quæ & in resina pini ratio. Expurgat enim abstergitq́ue & obstructa aperit. & siccando, putrescentem absumit saniem hausta Salamandra emanantem. Ea autem tritis simul nucleis pineis decoquenda est. VRTICAM.) Hæc tenuiū admodum partium est. Dicit autem Nicander cum erui polline & tenui farina in oleo coquendam, quo magis incidat detergat & obstructiones expediat. Hoc medicamentum etiam Dioscorides conficiendū præcipit, quo loco mendosum eius codicem esse opportunè uideor monere, frustráque Marcellum multum laborasse in eo restituendo, asserentem legendum, ἢ κνίδης φύλλα συνεψηθέντα κρίνοις. quod est, urticæ folia cum lilijs decocta. Verùm κρίνοις non est legendum, sed κρίμνοις, id est cum farina, quo in uocabulo quàm facilis esse potuerit librarij error nemo

non aspicit. Sic autem legendum esse ex his Nicandri uersibus perspicuum est, καὶ ποτὶ κνίδην Ἐψαλίνην κρίμνοισι παλυνάμενος ψαφαροῖσιν, Ἐν λίπει χραίνοιο.

Ναὶ μὴν ῥητίνη τε καὶ ἱερὰ ἔργα μελίσσης,
ῥίζα τε χαλβανόεσσα, καὶ ᾠεὰ θιβρὰ χελώνης.
Ἀλθαίνει καὶ πῖτα συὸς φλιδόωντος ἀλοιφή,
Ἀμμίγδην ἀλίοιο καθεψηθέντα χελώνης
Γυίοις, ἣ ταχινῇσι διαπλώει πτερύγεσσιν.
Ἄλλοτε δ' οὐρείης κυτισηνόμου, ἥν τ' ἀκάκητα
Αὐδήεσσαν ἔθηκεν, ἀναύδητόν περ ἐοῦσαν
Ἑρμείης. σαρκὸς γὰρ ἀφρωόσφισε χέλειον
Αἰόλον. ἀγκῶνας δὲ δύο παρετείνατο πέζαις.

Quin resina tenax & apis fœtura sacratæ
Radix galbanea, & tenerum testudinis ouum,
Distentæque suûm multa pinguedine carnes
Cum curua auxilio ueniunt testudine coctæ
Quæ pelagi fluctus uelocibus innatat alis.
Aut montana etiam, cytiso quæ uescitur, & quam
Reddidit è muta modulanti uoce canoram
Mercurius, picto insontis qui cortice carnem
Exemit. geminúmque ancona intendit in oris.

RESINA.) *Bis idem remedium Nicander describit, quod resina pinea melléque constat. Id enim duobus antè uersibus complexus erat, scribens. Huic uerò lachryma celsæ medicabere pinus, Si léto cupias fusam componere melli.*

Ex quo apparet in eclegmate dandam esse. nunc autem ait resinæ loco misceri posse cum melle galbanum & ægro dari delingendum. Sunt enim & pineæ resinæ & galbani uires ferè pares in siccando digerendóq;. TESTVDINIS.) *Et marinæ & terrestris testudinis oua & carnes coctæ conueniunt, item suillæ carnis pingue ius, ad mitigãdos uiscerũ ardores, deliniendos dolores, inungendas interiores partes, ne promptè salamandræ acrimonia erodantur, lubricandũ stomachum, quò uel euomere, uel per aluum facilè deijcere humorem uitiosum poßit.* EMVTA.) *Puer adhuc Mercurius spelunca egrediens in qua natus erat, obuiam primum habuit testudinem, quam cum exinanisset septem in ea tetendit chordas, duabúsque extremitatibus alligauit, quas* ἀγκῶνας, *id est cubitos Nicander uocauit, propterea quod cubiti in modum inflexæ sunt. atque ita citharam ex testudine confecit, quam & Græci* χέλυν ἀπὸ τῆς χελώνης *appellant. Fabula scripta est in hymno Homeri in Mercurium, & multis illic uersibus decantata.*

Καί τε σύ γ' ἢ κερύνων λαιδροὺς δαμάσαιο τοκῆας,
Ἄμμιγα δὲ ῥίζαο ἢ ῥυγχίδας. ἐν δὲ ἐπαρκὲς
Θάλπε βαλὼν χύτρῳ σκαμμώνιον· οἷσι κορέσκων
Ἀνέρα, καὶ θανάτοιο πέλας βεβαῶτα, σαώσεις.

Dede neci turpes ranas, stirpémque remisce
Spinosæ erynges, simul & scammonia iusto
Pondere feruescat, saturúmque à morte reduces
Hoc potu, inferni subeuntem limina Ditis.

RANAS.) *Hoc uerè tota substantia alexipharmacum*

est, temperie quodammodo medium inter Salamandræ uirus & corporis nostri naturam, & uenenositate aliqua, sicut omnia quæ toto genere deleterijs aduersantur, participans, quam non est dubium inesse ranis. Est & eryngium commune uenenorum omnium remedium. Porro antidotus hæc solis duobus istis eryngij radice & ranis, constare potest, quo modo etiã Dioscorides consulit, aut scãmoniæ portiuncula aliquando adijcienda est, ut corpus uniuersum à putridis humoribus expurgetur, & uenenum paulatim deijciat. Auicenna non modo antidotum istam, sed omnia etiam Theriaces & Mithrydatij genera exhibẽda cõsulit.

Ἤν γε μὲν ἐκφρύνοιο θερειομένου ποτὸν ἴσχῃς,
Ἤ ἔτι καὶ κωφοῖο λαχειδέος, ὅς τ᾽ ἐνὶ θάμνοις
Εἴαρι προσφύεται μορόεις λιχμώμενος ἔρσην,
Τῶν ἤτοι θρόεις μὲν ἄγει χλόον ἠΰτε θάψου.
Γυῖα δὲ πιμπρῆσιν, ὁ δὲ, συνεχῶς ἀθρόον ἆσθμα
Δύσπνοον ἐκφέρεται, παρὰ χείλεσι δ᾽ ἐχθρὸν ὄδωδεν.

Pocula si quisquam æstiuis medicata rubetis
Ebibit, aut ranis, quæ mutæ hirtæque cohærent
Vere nouo arbustis, rorantémque aëra sugunt,
Illa quidem thapso similem per membra uirorem
Molémque ingenerant, confertáque pectore presso
Ducitur ægrè anima, & fœtor grauis insidet ori.

Duæ sunt summæ ranarum differentiæ. Nam aut in aqua degunt aut in sicco. Illæ geminæ dicuntur, palustres, quæ uirides sunt, & marinæ magna ex parte rubeæ. Hæ similiter

duplices perhibentur. aliæ enim per apertos campos uagantur, aliæ in uepribus tantum degunt, & sub rubis latitant ob id rubetarum nomine donatæ, grandißimæ cunctarum, geminis ueluti cornibus, plenæ ueneficiorũ. has Græci φρύνους *uocant, déque his primùm Nicander differit. Has autem ipse* θερζομένους, *hoc est æstiuas appellat, quod uel æstate potißimum appareant, uel id temporis uenefici punctâ multis in locis earum cute saniem inde promanantem colligant & asseruent cibis inficiendis deterrimam.* THAPSO.) *Quid sit thapsus, ánne idem cum thapsia, non constat. Græcus scholiastes dicit esse* εἶδος βοτάνης χλωρᾶς, *estq́; uerisimile illam nunc herbam intelligi quæ in Theocrito poëta legitur tingendis lanis utilis, qua & capillus flauus efficitur.*

MOLEMQVE.) *Græcè est scriptũ* γυῖα δὲ πίμπρησιν. *quo uerbo tumorem inflationémque corporis significari patet ex Dioscoride qui pro eo reddidit* ἐμφέρει οἰδήματα σώματος. PECTORE *presso.) Difficultas magna est respirationis, tum quòd uētris tumor ingens comprimat diaphragma, tum quod à frigiditate & craßitie humoris pectorales musculi grauißimè offendantur.*

Ἀλλὰ σὺ τῷ, βατράχειο καθεψέος, ἠὲ καὶ ὀπτῶν
Σάρκα πόροις. ὁτὲ πίσσαν ἐν ἡδέϊ μίγμενον οἴνῳ,
Καί τε σπλῆν' ὀλοοῖο κακὸν βάρος ἤρκεσε φρύνης,
Λημναίης φρύνης πολυηχέος, ἥ τ' ἐπὶ φύκει
Πρῶτον ἀπαγγέλλουσα βοᾷ θυμαρμένον εἶαρ.

Præsidio tamen est ranarum torrida flammis
Aut elixa caro, uel pix infusa falerno.
Splen quoque lethiferæ pondus crudele rubetæ

Profuit, in stagnis glauca quæ degit in ulua,
Garruláque optati prædicit tempora ueris.

Plinius scripsit lib. 32. cap. 5. ranarum marinarum ex aceto decoctarum succum contra uenena bibi & contra ranæ rubetæ uenenum & contra Salamandras. Quod si uerũ est, remedium planè hoc fuerit tota substantia alexipharmacum, cuius & eadem ratio est quæ sanguinis scorpionis contra suũm uenenum quod morsu infuderit. PIX.) *Pugnat pix contra ranas manifestis qualitatibus. Siccat enim & calefacit. habétque euidentem partium tenuitatem qua crassos flatus incidit & digerit.*

Αὐτὰρ ὅ γ' ἄφθογγός τε καὶ ἐν δονάκεσσι θαμίζων,
πολλάκι μὲν πύξοιο χλόον κατεχεύατο γυίοις.
ἄλλοτε δ' ὑγραίνει χολόεν στόμα. καί ποτε λυγμοὶ
ἀνέρα καρδιόωντα θαμινότεροι κλονέουσιν.
Δὴν δὲ κατικμάζων ἄγονον σπόρον ἄλλοτε φωτὸς,
πολλάκι θηλυτέρης σκεδάων γυίοισι πελέσκει.

Muta autem & longa latitans sub arundine, buxi
Diffundit uiridem per languida membra colorem.
Os quoque bile madet. morsus aliquando molesti
Corda premunt. crebris singultibus ilia saltant.
Inuiti stillant tam uir quam fœmina multo
Semine, nec superest sobolis spes ulla futuræ.

Etsi uariæ sunt ranarum differẽtiæ, unum tamen est earum temperamentum. Sunt enim omnes frigidæ atque humidæ.

midæ. nec earum notas & curationem Dioscorides eam ob causam distinxit. Omnibus enim pallorem succedere dixit, ut buxo similes colore uideantur qui quanlibet hauserint. BILE.) *Ab obstructione symptoma hoc potest proficisci, per quam bilis & in corpus uniuersum, unde buxeus color, & in os, unde calidum biliosumque sentitur, regurgitat.* SINGVLTIBVS.) *Affectus est uentriculi singultus, qui & ilia & musculos epigastrij exagitat. Nascitur in his à copia frigidi & pituitosi humoris, uentriculi os conuellentis.* INVITI.) *Sequitur inuoluntaria seminis excretio ranarum potum. Sed habet, ut mihi quidē uidetur, causam latentem, qualem & cantharides ad ulcerandos renes, & lepus marinus ad erodendum pulmonem habent. Quod enim uasa potissimum spermatica, non item diuretica aut sphincteris musculus resoluantur, alia omnino est præter frigidam ranarum intemperiem, alioqui & opio & cicutæ & hyoscyamo id esset commune.*

Ναὶ μὴν βοῖς ὅτε νέκταρ ἀφυσγετὸν ἐν δεπάεσσι
Χεύοις, εἰς ἔμετον δὲ καὶ οὐ χατέοντα πελάζεις.
Ἠὲ πίθου φλογιῇ θάλψας κύτος αἰὲν ἐναλθῆ
Ἀνέρα θερμάσσαιο. χέαι δ' ἀπὸ νήχυτον ἱδρῶ.
Καί τε καὶ αὖ ξηρῶν δονάκων ἀπὸ ῥίζεα κόψας,
Οἴνῳ ἐπεγκεράσαιο. τὰ δή ῥ' ἀποτρέφει λίμνη
Οἰχαλίη. τόθι λεπτὰ δι' ἐκ ποσὶν ὕδατα νήχει.
Ἠὲ φιλοζώοιο κυπειρίδος, ἠὲ κυπείρου.
Αὐτόν τ' ἠνεκέεσι τείβοις παναπάσσον ἐδωδῆς,
Καὶ πίσος ξήραινε, καταψύσαιο δὲ γυῖα.

sed tu funde merum pateris, teſtáque repoſtum
Promito, & ad uomitum cogas ſi fortè recuſet.
Illum etiam in labro quod ſubdita flãma fouebit
Calfacias, fuſoque cutis ſudore madeſcat.
Quin & arundineam ſiccam cæſamque, lyæo
Radicem miſce illarum quæ plurima ſtagnis
Creſcit, ubi immundas gaudent innare per undas:
Vel quam iuncus habet grati quadratus odoris.
Aſsiduo, uacuum potúſque cibique, labore
Exerce, tumidúmque reſicca & digere corpus.

Poſt uomitiones multa uini meraci potio utiliſsima eſt, frigidos craßóſque humores & flatus calefaciens atque incidens. IN *labro.) Lauari quotidie debent & in aquæ calidæ ſolium deſcendere, quo humor flatúſque digerantur.* ARVNDINEAM.) *Arũdo calfacit, ſiccat, deterget, incidit, extenuat, digerit, quæ omnia unanimiter in ueneni iſtius medelam conſpirant. Paribus ferè facultatibus præditus eſt cyperus qui Latinis iuncus quadratus dicitur.* EXERCE.) *Scopus unus eſt in exhibendis ueneni ranarũ antidotis, corpus nimia humiditate frigiditatéq; tumidum ſiccare & digerere. Quamobrem non eſt negligenda exercitatio, ſed maxima celeritate currere & ſpaciari oportet. Sic enim natiuus calor augebitur, humores craßi tenues fient, ſuperflui uacuabuntur, & excuſſo torpore qui hoc in malo præcipuè moleſtus eſt, priſtinus corporis uigor redibit.*

Ἐχθομένῃ δέ σε μήτι λιθάργυρος ἀλγινόεσσα
Λήσειεν. τότε γαστρὶ πέσῃ βάρος. ἀμφὶ δὲ μέσσον

γνιᾶμα

πνεῦμα τ' ἀνειλίσσοντα κατ' ὀμφάλιον βρομέουσι.
οἷα πὲρ εἰλίγγοιο δυσαλθέος, ὅς τε δαμάζει
ἄνδρας ἀπευσφώτοισιν ἐνιπλήσσων ὀδύνῃσιν.
οὐ μὴν τῶν γ' οὔρων ἄνυται ῥύσις. ἀμφὶ δὲ γυῖα
πίμπραται. αὐτὰρ που μολίβδῳ εἰδλώατο χροιῶ.

Argenti ſi te crudelis ſpuma laceſsit,
Proſpice, tunc aluus grauis eſt, flatúſque rotati
Voluuntur, medióque cient umbone tumultus.
Ileo n infeſtare putes, qui cæca uolutans.
Murmura diſtorquet ſæuis cruciatibus ægros.
Siſtitur urinæ curſus. tumor undique corpus
Occupat: & uultum ſpecies plumbi æmula fœdat.

In argenti fodinis lithargyros & hydrargyros reperiũtur, quorum illud argenti ſpumam, hoc argentum uiuum Latini mobilitatem eius contemplati, appellarunt, ſicut & Græci quod aquæ modo fluere uideretur, hydrargyrum. Plura ſunt utriuſque genera. Scripſit tamen Galenus neutrum horum ſponte naſci ſed utrunque factitium eſſe. Dioſcorides contrà argentum uiuum in argenti fodinis, cameratis earum tectis pendens & in ſtillas concretum, reperiri. & Plinius in argenti uenis lapidem eſſe, cuius uomica liquoris æterni argentum uiuum appellatur. Varijs autem modis ambo fiunt. Spuma quidem argenti tribus. Aut enim ex arena fit quæ in fodinis argenti & plumbi reperitur, in fornacibus conflata donec perfectè incandeſcat, & talem Græci μολυβδίτιν uocant, aut eſt argenti uel etiam plumbi ſeſe per cocturam purgantis recrementum. Sed quæ fit ex

plumbo nullum habet peculiare nomen. nam ne μολυβδῖτις quidem, id est plumbaris, eius nomen est, sed, uti diximus, prioris. quæ uero ex argēto cōficitur, calabritis dicitur. Nāque si Dioscoridi credimus, non est argyritis eius nomen, sed omnis quæ candida sit, ut & chrysitis uocatur quæcunque flauo colore est & splendet. Sunt enim hæc duo coloris non materiæ nomina. Hac enim in re Dioscoridi potius quàm Plinio credendum uidetur. Viuum uerò argentum ex minio confici debet, hunc in modum. In patinam fictilem minium inditur, atque ubi diligenter luto circunlita est accensis carbonibus superponitur. Postea quæ operculo adhæserit fuligo deradenda. Hæc enim postquam refrigerata coierit, argentum uiuum est. Miscetur autem aliquando cum minio alumen, sal, & nitrum. aliásque plurimas habent alchymistæ argenti uiui sublimandi, ut eorum uerbo utar, rationes. Sed cum de sola argenti spumà Nicander dixerit, placuit tamen ista breuiter de argento uiuo simul inseruisse, quod & frequentius scelesti homines uiuo argento abutūtur, tum quod utriusque paria sint maleficia & eadem curatio, sicut & temperamenta non multum inter se diuersa habent. ALVVS *grauis.) Spuma argenti & argentum uiuum pondere suo intestina exedunt & perforant. Est enim lapidea terrenáque eorum substantia, nec parum aquea. qua de causa grauia sunt.* FLATVS.*) Frigiditas flatus hos parit, hi tormina & intestinorum dolores. quorum tamen potissima causa est erosio.* SISTITVR.*) Hoc fit ab inflammatione & influxu humoris in imum uentrem tantopere discruciatum. Dolor enim fluxionem commouet.* PLVMBI.*) Non est mirum si spuma argenti ex plumbo cōflata, plumbique naturæ particeps, ubi humores corporis infecerit, plumbeum colorem inducere.*

Τῷ δ'

Τῷ δ' ὁτὲ μὲν σμύρνης ὀβολοῦ πόρε διπλόον ἄχθος.
Ἄλλοτε δ' ὁρμίνοιο νέην χύσιν. ἄλλοτε κόψας
οὐρείην ὑπέρεικον. ὅθ' ὑσσώπου ὀροδάμνους.
Πολλάκι δ' ἀγριόεντα κραδὴν σπέραδός τε σελίνου
Ἴσθμιον. ὧθ' ἀπὸ κοῦρον ἀλίβαπτον Μελικέρτην
Σισυφίδαι κτερίσαντες ἐπιέξησαν ἀέθλους.
Ἠὲ σύ γ' ἐν πεπέρει ῥυσίμῳ ἐνομήρεα κόψας,
οἴνῳ δ' ἐντρίψαιο. ληναίης δ' ἀποβρύκεο νοῦσον.
Κύπρου τε βλαστεῖα νεανθέα πολλάκι σίδης,
πρωτόγονον κυτίνοιο πόροις ἀνθήμονα καρπόν.

Ast obolos myrrhæ binos largire sabææ,
Poculáque hormini, aut crescens hypericon in altis
Montibus, hyssopi uel germina cæde Cilissæ.
Sæpe etiam agrestem ficum, Isthmiacúmque selini
semen quod merso Melicertæ funus agentes
Sisyphidæ puero, uictori præmia donant.
Rugosúmque piper simul intere, cúmque liquore
Leneo exhauri, & tristem medicabere morbum.
Germináque interdum florentis parua ligustri
Puniceíque nouos granati collige fructus.

Duo sunt præcipui in curando hoc ueneno scopi. rosionem impedire & corporis tumorem digerere. Itaque post uomitus lac prodest, cibi item pingues & uiscidi. de quibus nihil hoc loco Nicander: nanque illa modo remedia persequitur, quæ flatus discutiant, urinas retentas prouocent, sudorem

moueăt, & tandem corporis tumorem ſiccando reſoluant.

ISTHMIACVM.*)Melicerta qui & Palæmon & Portunus dicitur filius fuit Athamantis & Inus, cum quo mater in mare ſe præcipitem dedit, quòd Athamanta maritum ſuum furere uideret. Addit Pauſanias Melicertæ corpus à delphine poſtea euectum fuiſſe in Iſthmum Peloponneſi, inter Aegeum & Ionium mare, cuius fauces Corinthus obſidet, & à Siſypho repertum illicque ſepultum, & in eius honorem Iſthmiacum certamen inſtitutum quod Corinthij celebrarent, in quo qui uincebat, ſelino, hoc eſt apio donabatur.* RVGOSVM.*)Habetur Græcè ρυσίκω. quo nomine Græcus ſcholiaſtes male putat rutam ſignificari. Eſt enim piperis epitheton, & rugoſum ſignificat, ρυσὸς enim dicitur ὁ ρυτίδας ἔχων. Iſto etiam Perſius ſatyra quinta uſus eſt.* LIGVSTRI.*)Abſque morſu & acrimonia liguſtrum digerit & ſiccat.*

Μὴ μὲν δὴ σμίλον σὺ κακὴν ἐλατηΐδα μέρψαις
Οἰταίην. θανάτοιο πολυκλαύτοιο δότειραν.
Ἥν τε καὶ ἐμπλείουσα χαλικροτέρη πόσις οἴνης
οἶκ ἐπαλθήσειε παρὰ χρέος. ἡνίκα φωτὸς
ἴσθμια καὶ φάρυγγος στεινὴν ἐμφράσσεται οἶμον.

Parce uenenata taxo quæ ſurgit in Oeta
Abietibus ſimilis, lethóque abſumit acerbo,
Ni præter morem pleno cratere meraca
Fundere uina pares cùm primùm ſentiet æger
Arctari obſtructas fauces animæque canalem.

Smilos,

Smilos, smilax, thymion Græcis, taxus Latinis, arbor est uenenata, non potu modo, sed sola etiam umbra, si qui sub ea dormiant cibúmue capiant, quo potissimum tempore flores edit. Est autem ueneni tam præsentis, ut sint qui deterrima uenena taxica ab ea uocata fuisse existiment, quæ nunc toxica dicimus. Adfert suffocationes & totius corporis refrigerationem & alui profluuia, & celerem mortem, nisi protinus calidis succurratur. solum merum Nicander hic exhibet, efficacissimum sane remedium, sed præterea commodè reliqua omnia possunt imperari quæ contra cicutam prodesse scripta sunt.

Καὶ τὰ μὲν οὖν Νίκανδρος ἑῇ ἐγκάτθετο βίβλῳ
Μοχθήεντα μύκητα παρ' ἀνέρι φαρμακόεντα.
Πρὸς δέ τι σοι δίκτυννα πὰς ἐχθήρατο κλῶνας,
Ἥρης τ' ἰμβρασίης μούνης στέφος οὐχ ὑπέδεκτο,
Κάλλεος οὕνεκα κύπριν ὅτ' εἰς ἔριν ἠερέθιζεν
Ἀθανάταις, κόσμησεν ἐν ἰδαίοισιν ὄρεσσιν.
Τῆς σύ γ' ἀπ' εὐύδροιο νάπης εὐαλθὲς ὄνειαρ
Καρπὸν πορφυρόεντα συναλδέα χειμερίῃσιν
Ἠελίου θαλφθέντα βολῇς δοίδυκι λειώσας
Χυλὸν ὑπὲρ λεπτῆς ὀθόνης, ἢ χοίνικι κύρτῃ
Ἐκθλίψαντα πορεῖν κυάθου κοτυληδόνα πλήρη,
Ἢ πλεῖον. πλεῖον γὰρ ὀνήϊον. οὐ γὰρ ἀνιγρὸν
Πῶμα βροτοῖς. τόπε γάρ τε καὶ ἄρκιον ἦκε πίεσθαι.
Καί κ' ἔνθ' ὑμνοπόλοιο καὶ εἰσέτι Νικάνδροιο
Μνῆστιν ἔχοις. θεσμὸν δὲ Διὸς ξενίοιο φυλάσσοις.

Ille ego Nicander qui libro multa notaui
Descripsique meo infesti medicamina fungi,
Præterea moneo ramos quos inuida Pallas
Odit, Iunoni nec concessere coronam,
Sed uenerem, cum essent formæ certamina diuis,
Victricem ornarunt frondosæ in collibus Idæ,
Atráque stagnoso decerpere semina saltu,
Cocta atque hyberno maturescentia sole,
Egregium auxilium cochleari intrita, leuique
Linteolo, aut curuo transmittere uimine succum,
Et pleno expressum cyatho præbere bibendum,
Aut multis, si plus cupias prodesse, saporis
Nil habet ingrati, & certam hinc sperare salutem.

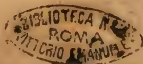
Iam te Nicandri memorem precor esse poetæ,
Atque Iouem iura hospitibus reuerebere dantem.

Nicander quasi oblitus quo loco de fungis egit remedium ex myrto cæteris adiũgere, id nunc addit. Sed myrtũ quidẽ non nominat, describit tamẽ satis aperté. Nam cum Venus Iunonem & Palladem secum de forma contendentes uicisset, præter aureum pomum, myrtea etiam corona ornata est, quò factum est ut semper fuerit Veneri gratißima myrtus, & eius dicata numini. Sunt & baccæ nigræ myrto. Præterea littoribus & aquosis locis maximè prouenit, & non nisi hyberno sole, hoc est tardè admodum maturescit. Quæ omnia non parum cum Nicandri uersibus conueniũt. Sed nemo medicorum quod sciam, remediũ hoc fungis adhibuit,

hibuit, & prima fronte uideri potest ad fungorum curationem inutile. Nam cum illi calefacientia incidentiáque medicaméta postulent, quis audeat myrtum cui maxima inest adstrictio, exhibere? Solus Plinius post Nicandrum scripsit lib. 23. cap. 9. Myrtum satiuam candidam, minus utilem esse medicinæ quàm nigram: Semen eius fungis mederi in uino potum, paulóque postea, folia ipsa fungis aduersari trita ex uino. Nec id quidem caret probabili aliqua ratione. myrtus enim contrarijs constat substantijs, nam etsi uincit in ea frigidum terrenum, habet tamen etiam tenue quiddam calidum. Quapropter ualenter exsiccat, & cum aluum sistat, urinas promouet. Iam ergo tolerabilius hoc remedium contra fungos uideatur quàm pira, quæ tamen præsentissima ope dicuntur his qui ab eorum esu male habent, subuenire, & maximè syluestria, in quibus tamen superflui crudique humoris ingens uis redundat, à quo etiam solo magnæ stomachi angustiæ excitantur.

FINIS.

k ij

ERRATA.

Folio 3.	Pagina 2.	Linea 13.	*lege à frigore*
fol. 7.	*pag.* 2.	*linea* 1.	*lege occidunt*
fol. 9.	*pag.* 1.	*linea* 17.	*lege nec crustas*
fol. 24.	*pag.* 1.	*linea* 19.	*lege cautibus*
fol. 30.	*pag.* 2.	*linea* 25.	*lege lini*
fol. 45.	*pag.* 1.	*linea* 21.	*lege mox ora*
fol. 48.	*pag.* 1.	*linea ult.*	*lege lixinam*
fol. 52.	*pag.* 2.	*linea* 1.	*lege* ὑπηνεμίοισιν
fol. 63.	*pag.* 1.	*linea* 22.	*lege tenuium*

TABVLA VENENORVM DE QVIBVS *hoc libro Nicander egit.*

Aconitum	*Folio 22.a.*
Argenti spuma	*fol.67.a.*
Buprestis	*fol.45.a.*
Cantharides	*fol.29.b.*
Cerussa	*fol.26.b.*
Cicuta	*fol.34.b.*
Coriandrum	*fol.32.b.*
Dorycnium	*fol.49.a.*
Ephemeron	*fol.38.b.*
Fungi	*fol.60.a.*
Hirudo	*fol. 58.b.*
Hyoscyamus	*fol.52.a.*
Ixias	*fol.41.b.*
Lac coagulatum	*fol.47.b.*
Lepus marinus	*fol.55. b.*
Papauer	*fol.53. b.*
Pharicum	*fol 50.b.*
Ranæ rubetæ & palustres	*fol.64.b.*
Salamandra	*fol.62.a.*
Taurinus sanguis	*fol.43.b.*
Taxus	*fol.68.b.*
Toxicum	*fol.36.a.*

plumbo nullum habet peculiare nomen. nam ne μολυβδῖτις quidem, id est plumbaris, eius nomen est, sed, uti diximus, prioris. quæ uero ex argēto cōficitur, calabritis dicitur. Nāque si Dioscoridi credimus, non est argyritis eius nomen, sed omnis quæ candida sit, ut & chrysitis uocatur quæcunque flauo colore est & splendet. Sunt enim hæc duo coloris non materiæ nomina. Hac enim in re Dioscoridi potius quàm Plinio credendum uidetur. Viuum uerò argentum ex minio confici debet, hunc in modum. In patinam fictilem minium inditur, atque ubi diligenter luto circunlita est accensis carbonibus superponitur. Postea quæ operculo adhæserit fuligo deradenda. Hæc enim postquam refrigerata coierit, argentum uiuum est. Miscetur autem aliquando cum minio alumen, sal, & nitrum. aliásque plurimas habent alchymistæ argenti uiui sublimandi, ut eorum uerbo utar, rationes. Sed cum de sola argenti spuma Nicander dixerit, placuit tamen ista breuiter de argento uiuo simul inseruisse, quod & frequentius scelesti homines uiuo argento abutūtur, tum quod utriusque paria sint maleficia & eadem curatio, sicut & temperamenta non multum inter se diuersa habent. ALVVS *grauis.) Spuma argenti & argentum uiuum pondere suo intestina exedunt & perforant. Est enim lapidea terrenáque eorum substantia, nec parum aquea. qua de causa grauia sunt.* FLATVS.) *Frigiditas flatus hos parit, hi tormina & intestinorum dolores. quorum tamen potissima causa est erosio.* SISTITVR.) *Hoc fit ab inflammatione & influxu humoris in imum uentrem tantopere discruciatum. Dolor enim fluxionem commouet.* PLVMBI.) *Non est mirum si spuma argenti ex plumbo cōflata, plumbique naturæ particeps, ubi humores corporis infecerit, plumbeum colorem inducere.*

Τῷ δ' ὁτὲ μὲν σμύρνης ὀβολοῦ πόρε διπλόον ἄχθος.
Ἄλλοτε δ' ὁρμίνοιο νέην χύσιν. ἄλλοτε κόψαις
οὐρείην ὑπέρεικον. ὅ θ' ὕσσωπον ὀροδάμνους.
Πολλάκι δ' ἀγριόεντα κράδην σπερμάδος τε σελίνου
ἴσθμιον. ᾧ θ' ἐπικοῦρον ἀλίβαπτον Μελικέρτην
Σισυφίδαι κτερίξαντες ἐπέξησαν ἀέθλους.
Ἠὲ σύ γ' ἐν πεπέρει ῥυσῷ ἐνομήρεα κόψας,
οἴνῳ δ' ἐντείψαιο. κακῆς δ' ἀπορύκεο νόσου.
Κύπρου τε βλαστεῖα νεανθέα πολλάκι σίδης,
πρωτόγονον κυτίνοιο πόροις ἀνθήμονα καρπόν.

Ast obolos myrrhæ binos largire sabææ,
Poculáque hormini, aut crescens hypericon in altis
Montibus, hyssopi uel germina cæde Cilissæ.
Sæpe etiam agrestem ficum, Isthmiacúmque selini
semen quod merso Melicertæ funus agentes
Sisyphidæ puero, uictori præmia donant.
Rugosúmque piper simul intere, cúmque liquore
Leneo exhauri, & tristem medicabere morbum.
Germináque interdum florentis parua ligustri
Puniceíque nouos granati collige fructus.

Duo sunt præcipui in curando hoc ueneno scopi. rosionem impedire & corporis tumorem digerere. Itaque post uomitus lac prodest, cibi item pingues & uiscidi. de quibus nihil hoc loco Nicander: nanque illa modo remedia persequitur, quæ flatus discutiant, urinas retentas prouocent, sudorem

moueăt, & tandem corporis tumorem ſiccando reſoluant.

ISTHMIACVM.) *Melicerta qui & Palæmon & Portunus dicitur filius fuit Athamantis & Inus, cum quo mater in mare ſe præcipitem dedit, quòd Athamanta maritum ſuum furere uideret. Addit Pauſanias Melicertæ corpus à delphine poſtea euectum fuiſſe in Iſthmum Peloponneſi, inter Aegeum & Ionium mare, cuius fauces Corinthus obſidet, & à Siſypho repertum illicq́ue ſepultum, & in eius honorem Iſthmiacum certamen inſtitutum quod Corinthij celebrarent, in quo qui uincebat, ſelino, hoc eſt apio donabatur.* RVGOSVM.) *Habetur Græcè* ῥυσσῶν. *quo nomine Græcus ſcholiaſtes male putat rutam ſignificari. Eſt enim piperis epitheton, & rugoſum ſignificat,* ῥυσσὸς *enim dicitur* ὁ ῥυτίδας ἔχων. *Iſto etiam Perſius ſatyra quinta uſus eſt.* LIGVSTRI.) *Abſque morſu & acrimonia liguſtrum digerit & ſiccat.*

Μὴ μὲν δὴ σμίλον σὺ κακὴν ἐλατηΐδα μορφαὶς
Οἰταίην. θανάτοιο πολυκλαύτοιο δότειραν.
Ἥν τε καὶ ἐμπλείουσα χαλικροτέρη πόσις οἴνης
οἴη ἐπαλθήσειε παρὰ χρέος. ἡνίκα φωτὸς
ἴσθμια καὶ φάρυγος στεινὴν ἐμφράσσεται οἶμον.

Parce uenenata taxo quæ ſurgit in Oeta
Abietibus ſimilis, lethóque abſumit acerbo,
Ni præter morem pleno cratere meraca
Fundere uina pares cùm primùm ſentiet æger
Arctari obſtructas fauces animæq́ue canalem.

Smilos,

Smilos, smilax, thymion Græcis, taxus Latinis, arbor est uenenata, non potu modo, sed sola etiam umbra, si qui sub ea dormiant cibúmue capiant, quo potissimum tempore flores edit. Est autem ueneni tam præsentis, ut sint qui deterrima uenena taxica ab ea uocata fuisse existiment, quæ nunc toxica dicimus. Adfert suffocationes & totius corporis refrigerationem & alui profluuia, & celerem mortem, nisi protinus calidis succurratur. solum merum Nicander hic exhibet, efficacissimum sane remedium, sed præterea commodè reliqua omnia possunt imperari quæ contra cicutam prodesse scripta sunt.

Καὶ τὰ μὲν οὕτω Νίκανδρος ἑῇ ἐγκάτθετο βίβλῳ
Μοχθήεντα μύκητα παρ' ἀνέρι φαρμακόεντα.
Πρὸς δέ τι σοι δίκτυννα πὰς ἐχθήρατο κλῶνας,
Ἥρης τ' ἰμβρασίης μούνης στέφος οὐχ ὑπέδεκτο,
Κάλλεος οὕνεκα Κύπριν ὅτ' εἰς ἔριν ἠερέθιζον
Ἀθάνατοι, κόσμησεν ἐν ἰδαίοισιν ὄρεσσιν.
Τῆς σύ γ' ἀπ' εὐύδροιο νάπης εὐαλθὲς ὄνειαρ
Καρπὸν πορφυρόεντα συναλδέα χειμερίῃσιν
Ἠελίου θαλφθέντα βολῇς δοίδυκι λεαίνας
Χυλὸν ὑπὲρ λεπτῆς ὀθόνης, ἢ χοίνικι κύρτῃ
Ἐκθλίψαντα πορεῖν κυάθου κοτυληδόνα πλήρη,
Ἢ πλεῖον. πλεῖον γὰρ ὀνήϊον. οὐ γὰρ ἀνιγρὸν
Πῶμα βροτοῖς. τότε γάρ τε καὶ ἄρκιον ἧκε πίεσθαι.
Καί κ' ἔνθ' ὑμνοπόλοιο καὶ εἰσέτι Νικάνδροιο
Μνῆστιν ἔχοις. θεσμὸν δὲ Διὸς ξενίοιο φυλάσσοις.

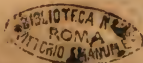
Ille ego Nicander qui libro multa notaui
Descripsique meo infesti medicamina fungi,
Præterea moneo ramos quos inuida Pallas
Odit, Iunoni nec concessere coronam,
Sed uenerem, cum essent formæ certamina diuis,
Victricem ornarunt frondosæ in collibus Idæ,
Atráque stagnoso decerpere semina saltu,
Cocta atque hyberno maturescentia sole,
Egregium auxilium cochleari intrita, leuíque
Linteolo, aut curuo transmittere uimine succum,
Et pleno expressum cyatho præbere bibendum,
Aut multis, si plus cupias prodesse, saporis
Nil habet ingrati, & certam hinc sperare salutem.

Iam te Nicandri memorem precor esse poetæ,
Atque Iouem iura hospitibus reuerebere dantem.

Nicander quasi oblitus quo loco de fungis egit remedium ex myrto cæteris adiũgere, id nunc addit. Sed myrtũ quidẽ non nominat, describit tamẽ satis aperté. Nam cum Venus Iunonem & Palladem secum de forma contendentes uicisset, præter aureum pomum, myrtea etiam corona ornata est, quò factum est ut semper fuerit Veneri gratissima myrtus, & eius dicata numini. Sunt & baccæ nigræ myrto. Præterea littoribus & aquosis locis maximè prouenit, & non nisi hyberno sole, hoc est tardè admodum maturescit. Quæ omnia non parum cum Nicandri uersibus conueniũt. Sed nemo medicorum quod sciam, remediũ hoc fungis adhibuit,

hibuit, & prima fronte uideri potest ad fungorum curationem inutile. Nam cum illi calefacientia incidentiáque medicaméta postulent, quis audeat myrtum cui maxima inest adstrictio, exhibere? Solus Plinius post Nicandrum scripsit lib.23.cap.9. Myrtum satiuam candidam, minus utilem esse medicinæ quàm nigram: Semen eius fungis mederi in uino potum, paulóque postea, folia ipsa fungis aduersari trita ex uino. Nec id quidem caret probabili aliqua ratione. myrtus enim contrarijs constat substantijs, nam etsi uincit in ea frigidum terrenum, habet tamen etiam tenue quiddam calidum. Quapropter ualenter exsiccat, & cum aluum sistat, urinas promouet. Iam ergo tolerabilius hoc remedium contra fungos uideatur quàm pira, quæ tamen præsentissima ope dicuntur his qui ab eorum esu male habent, subuenire, & maximè syluestria, in quibus tamen superflui crudique humoris ingens uis redundat, à quo etiam solo magnæ stomachi angustiæ excitantur.

FINIS.

ERRATA.

Folio 3.	Pagina 2.	Linea 13.	*lege à frigore*
fol. 7.	pag. 2.	linea 1.	*lege occidunt*
fol. 9.	pag. 1.	linea 17.	*lege nec crustas*
fol. 24.	pag. 1.	linea 19.	*lege cautibus*
fol. 30.	pag. 2.	linea 25.	*lege lini*
fol. 45.	pag. 1.	linea 21.	*lege mox ora*
fol. 48.	pag. 1.	linea ult.	*lege lixinam*
fol. 52.	pag. 2.	linea 1.	*lege* ὑπηνεμίοισιν
fol. 63.	pag. 1.	linea 22.	*lege tenuium*

TABVLA VENENORVM DE QVIBVS *hoc libro Nicander egit.*

Aconitum	Folio 22.a.
Argenti ſpuma	fol.67.a.
Bupreſtis	fol.45.a.
Cantharides	fol.29.b.
Ceruſſa	fol.26.b.
Cicuta	fol.34.b.
Coriandrum	fol.32.b.
Dorycnium	fol.49.a.
Ephemeron	fol.38.b.
Fungi	fol.60.a.
Hirudo	fol. 58.b.
Hyoſcyamus	fol.52.a.
Ixias	fol.41.b.
Lac coagulatum	fol.47.b.
Lepus marinus	fol.55. b.
Papauer	fol.53. b.
Pharicum	fol 50.b.
Ranæ rubetæ & paluſtres	fol.64.b.
Salamandra	fol.62.a.
Taurinus ſanguis	fol.43.b.
Taxus	fol.68.b.
Toxicum	fol.36.a.